

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Predmet br.: S 1 1 K003833 10 Kri

Datum objave: 12.04.2013.godine

Pred sudskim vijećem u sastavu : Sudija Darko Samardžić, predsjednik vijeća
Sudija Davorin Jukić, član vijeća
Sudija Jasmina Kosović, član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv

Živković Milorada i Tadić Duška

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Dževad Muratbegović

Branilac I optuženog: Živković Milorada, advokat Slaviša Prodanović

Branilac II optuženog : Tadić Duška, advokat Radović Milenko - Vojo

SADRŽAJ

I. UVOD	16
A. PROVEDENI DOKAZI.....	17
1. Tužilaštvo BiH.....	18
2. Odbrana optuženog Živković Milorada.....	18
3. Odbrana optuženog Tadić Duška	19
4. Dokazi sudskog vijeća	19
B. ZAVRŠNE RIJEČI	19
1. Tužilaštvo BiH.....	19
2. Odbrana optuženog Živković Milorada.....	23
3. Odbrana optuženog Tadić Duška	27
C. PROCESNE ODLUKE	29
1. Odluke o mjerama zaštite za svjedoke	29
2. Odluke o isključenju javnosti.....	30
3. Protek roka od 30 (trideset) dana.....	31
4. Odluka po prijedlogu Tužilaštva BiH za izvođenjem dokaza replike i dodatnih dokaza	31
5. Dokazi odbrane optuženog Tadić Duška–duplika	36
6. Odluke kojom se prihvataju prijedlozi da se provede dokaz uvidom i čitanjem zapisnika o ispitivanju svjedoka u skladu sa odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH	36
7. Rješenje o utvrđenim činjenicama (Prilog 1).....	38
II. PRIMJENJIV ZAKON.....	40
III. STANDARDI OCJENE DOKAZA I OPĆA OCJENA DOKAZA	43
A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. STAV 1. TAČKA H) ZKP BIH.....	47
1. ŠIROK I SISTEMATIČAN NAPAD.....	47
2. NAPAD USMJEREN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA.....	58
3. ZNANJE OPTUŽENOG O POSTOJANJU NAPADA I DA NJEGOVA DJELA PREDSTAVLJAJU DIO TOG NAPADA.....	60
B. ČINJENIČNA I PRAVNA UTVRĐENJA.....	64

1. Kvalifikacija progona iz tačke h) stav 1. član 172. KZ BiH	64
2. PROGON ZATVARANJEM ILI TEŠKIM ODUZIMANJEM FIZIČKE SLOBODE SUPROTNO OSNOVNIM PRAVILIMA MEĐUNARODNOG PRAVA.....	70
3. TAČKA 1. IZREKE PRESUDE – ČINJENIČNO UTVRĐENJE	71
<u>IV. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST.....</u>	91
<u>V. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAAT .....</u>	91
A. ACTUS REUS	94
B. MENS REA.....	96
C. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAAT U OVOM PREDMETU	97
<u>VI. OSLOBAĐAJUĆA PRESUDA ZA OPTUŽENOG ŽIVKOVIĆ MILORADA .....</u>	110
<u>VII. ODBIJAJUĆA PRESUDA.....</u>	116
A. U SMISLU ČLANA 283. TAČKA B) ZKP BIH ZA OPTUŽENOG ŽIVKOVIĆ MILORADA I TADIĆ DUŠKA.....	116
B. ODBIJAJUĆA PRESUDA U SMISLU ČLANA 283. TAČKA D) ZKP BIH ZA OPTUŽENOG TADIĆ DUŠKA	116
<u>VIII. Kazna.....</u>	122
A. KAZNA KOJA JE NEOPHODNA I SRAZMJERNA TEŽINI KRIVIČNOG DJELA	122
1. Izrečena kazna mora biti neophodna i srazmjerna jačini opasnosti za zaštićena lica i vrijednosti (član 2. KZ BiH)	122
2. Kazna mora biti srazmjerna stepenu patnje, te mora biti dostatna kako bi uticala na druge da ne čine slična djela u budućnosti (člana 6. i 39. KZ BiH).....	122
3. Krivičnopravna sankcija mora odražavati društvenu osudu ponašanja optuženog (član 39. KZ BiH)	123
4. Kazna mora biti neophodna i srazmjerna vaspitnoj svrsi Zakona, a to je da lica budu upoznata sa pogibljenošću zločina, te sa pravednošću kažnjavanja učinitelja (član 39. KZ BiH).....	123
B. KAZNA ILI KRIVIČNOPRAVNA SANKCIJA MORA BITI NEOPHODNA I SRAZMJERNA INDIVIDUALNOM POČINIOCU.....	124
C. OPTUŽENI	125
1. Step en odgovornosti	125
2. Držanje i lične prilike optuženog prije, za vrijeme i nakon počinjenja krivičnog djela	125

3. Odvracanje i društvena rehabilitacija.....	126
D. ZAKLJUČAK.....	126
<u>IX. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA.....</u>	<u>127</u>
<u>X. PRILOG I.....</u>	<u>128</u>
1. Rješenje o utvrđenim činjenicama	128
<u>XI. PRILOG II.....</u>	<u>138</u>
1. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA TUŽILAŠTVA	138
2. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG ŽIVKOVIĆA.....	156
3. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG TADIĆA.....	157

Broj: S1 1K 003833 11 Kr1

Sarajevo, 12.04.2013. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjela I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudija Darko Samardžić, kao predsjednik vijeća, Jasmina Kosović i Davorin Jukić kao članovi vijeća, u krivičnom predmetu protiv optuženih Živković Milorada i Tadić Duška zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ BiH) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH nakon okončanog glavnog pretresa tokom kojeg je djelomično bila isključena javnost, u prisustvu optuženih Živković Milorada i Tadić Duška, njihovih branioca, advokata Slaviše Prodanovića i Milenka–Voje Radovića, te tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Dževada Muratbegovića nakon vijećanja i glasanja, dana 12.04.2013. godine donio je i objavljuje sljedeću:

PRESUDU

I

OPTUŽENI ŽIVKOVIĆ MILORAD zv. Žika, od oca Novice i majke Mirjane, rođene Kovačević, rođen 11.05.1956. godine u mjestu Staronjići, opština Čajniče, nastanjen u ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., pismen, po zanimanju profesor opštenarodne odbrane, oženjen, otac dvoje djece, odslužio vojsku, solidnog imovnog stanja, nije osuđivan,

KRIV JE

ŠTO JE:

U periodu od polovine aprila 1992. godine pa do kraja maja 1992. godine u opštini Čajniče, u okviru širokog i sistematičnog napada pripadnika paravojne jedinice "Plavi orlovi", policije Stanice javne bezbjednosti Čajniče, i pripadnika TO opštine Čajniče, potpomognuti paravojnim formacijama koje su dolazile iz Srbije i Crne Gore, usmjerenog

protiv civilnog nesrpskog stanovništva na području opštine Čajniče, znajući za takav napad, Živković Milorad zv. Žika na dužnosti načelnika Stanice javne bezbjednosti Čajniče, istovremeno i člana Kriznog štaba, kasnije Ratnog predsjedništva opštine Čajniče, kao svjesni učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, koji su činili osumnjičeni Kornjača Duško, kao predsjednik Kriznog štaba, kasnije Ratnog predsjedništva opštine Čajniče i istovremeno predsjednik Skupštine opštine Čajniče, koji se nalazi u bjekstvu i za kojim je raspisana potjernica, Karadžić Goran, Pejović Duško i Pejović Miodrag, kao članovi Kriznog štaba, kasnije Ratnog predsjedništva opštine Čajniče postupao sa diskriminatornom namjerom realizacije zajedničkog cilja da se izvrši progon cjelokupnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, pa je radi realizacije tog zajedničkog cilja, učestvovao i naređivao njemu podređenim policajcima Stanice javne bezbjednosti Čajniče da liše slobode i da bez ikakvog pravnog osnova civile bošnjake predaju stražarima u zatočeničke objekte u kojima su pripadnici bošnjačkog stanovništva u opštini Čajniče nezakonito zatvarani i premlaćivani, tako što je;

1. U periodu od 16. aprila 1992. godine do kraja maja 1992. godine, **naredio** pripadnicima policije Stanice javne bezbjednosti srpske opštine Čajniče da **liše slobode civile: M-1, Bavčić Hamzaliju, Čolak Saliha, Cicvara Muharema zv. Prle, Čolak Mirzeta, Homoraš Sulejmana, Bajrović Derviša, Kešan Hamšu, Kešan Ibru, Kešan Muju i Kešan Ismeta i učestvovao u lišenju slobode** civila Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina, Gluščić Envera, nakon čega su ih pripadnici policije i paravojne jedinice "Plavi orlovi", od kojih su nekim odvođenjima prisustvovali vojnici Rađa, Čaruga i dr. koji su došli iz Srbije i Crne Gore, odvozili na Mostinu i predavali stražarima koji su ih dalje bez ikakvog pravnog osnova zatočili u metalni kontejner dimenzije 2,5m x 3,5m, gdje su bili zatočeni u krajnje skućenom prostoru, nehigijenskim uslovima, bez adekvatnog smještaja, dovoljno zraka, svjetlosti, hrane i vode, koje zatočenike su obezbjeđivali pripadnici paravojne jedinice "Plavi orlovi" i u čijoj se neposrednoj blizini nalazio punkt na kome su bili rezervni policajci Stanice javne bezbjednosti opštine Čajniče, dok su neke, među kojima Čolak Saliha, Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina i Čolak Mirzeta, premlaćivali.

čime je:

počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav 1.

tačke h) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH;

i to radnjama opisanim u izreci presude zatvaranjem ili teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava .

pa ga Sud na osnovu odredbe člana 285. ZKP BiH, uz primjenu odredbi iz članova 39, 42, 48, 49 i 50 KZ BiH,

OSUĐUJE

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD **6 (ŠEST) GODINA**

***

Optuženom Živković Miloradu se u skladu sa članom 56. KZ BiH u izrečenu kaznu zatvora uračunava vrijeme provedeno u pritvoru i to od **16.12.2009. godine do 06.04.2012. godine** određen Rješenjem Suda BiH, broj X-KRN-09/848 od 18.12.2009. godine, a ukinut Rješenjem Suda BiH broj S1 1 K 003833 10 Krl (X-KR-09/848-1) od 05.04.2012. godine.

***

Optuženi se u smislu člana 188. stav 4. ZKP BiH oslobađa obaveze da naknadi troškove krivičnog postupka i paušala koji u cijelini padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

***

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH oštećeni se sa imovinsko pravnim zahtjevom upućuju na parnicu.

II

Na osnovu člana 284. stav 1. tačka c) ZKP BiH, optuženi Živković Milorad sa podacima kao u spisu

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

da je,

1-ć) Dana 19. maja 1992. godine oko 17,00 časova u prizemnoj prostoriji

7

Lovačkog doma na Mostini, Tadić Duško zv. Rus i Tadić Veljko, koji je umro, naoružani automatskim puškama i bombama, a nakon što su saznali za smrt njihovog saborca Tanasković Velimira zv. Veljo, ispred Doma zdravlja u Čajniču, sanitetskim vozilom "Lada Niva" odvezli se na Mostinu do Lovačkog doma, sa namjerom da liše života zatočene civile Bošnjake, gdje su prvo rastjerali rezervne policajce Stanice javne bezbjednosti Čajniče, koji su obezbjeđivali zatočena lica, a zatim ušli u prizemnu prostoriju Lovačkog doma i pucajući iz automatskih pušaka i bacanjem ručnih bombi ubili zatočenike: Bukva Zlatka, Čaušević Jusufa, Gluščić Envera, Hasović Hasana, Kulelija Safeta, Došlo Jasmina, Homoraš Ramiza, Alihodžić Fehima, Gabela Fuada, Bavčić Hamzaliju, Oruč Fehima, Trgo Hajrudina, Cicvara Muharema zv. Prle, Šehović Dedu, Agović Ahmu, Agović Mehmeda, Živojević Mehmeda, Vrana Mušana, Velić Zijada, Bukva Mehu, Gazap Hajrudina, Paldum Šemsudina, Gabela Suada, Kešan Hamšu, Kešan Ibru, Kešan Muju i Kešan Ismeta, za koja ubistva i izvršioce je Živković Milorad zv. Žika saznao iste noći od rezervnog policajca Stanice javne bezbjednosti Čajniče na punktu na Mostini, kada se vraćao iz Pljevlja, pa s obzirom na svoju funkciju nije ništa preduzeo u cilju prijavljivanja i lišavanja slobode izvršilaca ubistava zatočenih lica, koje ubijanje je jedino preživio zatočenik Čolak Salih, koji je u toku noći uspio da dođe do kuće svojih roditelja, odakle je sutradan zajedno sa ocem Čolak Fehimom pošao u pravcu Pljevalja, gdje su ih nakon saznanja da je Čolak Salih preživio ubijanje zatočenika u Lovačkom domu, Živković Milorad zv. Žika, vojnik zv. Ača i pripadnici crnogorske policije, lišili slobode u blizini autobuske stanice u Pljevljima i vratili na Mostinu, gdje su naknadno i oni ubijeni, dok su tijela ranije ubijenih zatočenika Gluščić Envera, Gabela Fuada, Bukva Zlatka, Bukva Mehe, Čolak Fehima, Čolak Saliha, Bavčić Hamzalije, Paldum Šemsudina, Čaušević Jusufa, Gabela Suada, Gazap Hajrudina, Hasović Hasana, Kulelija Safeta, Oruč Fehima, Velić Zijada, Došlo Jasmina, Vrana Mušana i Živojević Mehmeda, ekshumirana na Mostini dana 06. i 07. septembra 2002. godine, a identifikovana dana 13. i 18. septembra 2002. godine u prostorijama JP "Azot" u Vitkovićima kod Goražda, dok Živković Milorad zv. Žika i Tadić Duško zv. Rus odbijaju da pruže informaciju o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze tijela ubijenih Trgo Hajrudina, Šehović Dede, Agović Ahme, Agović Mehmeda, Homoraš Ramiza, Alihodžić Fehima, Kešan Hamše, Kešan Ibre, Kešan Muje i Kešan Ismeta, za kojima se još traga, iako su svjesni mogućnosti da mogu dati

informaciju o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze njihova tijela, što je Živković Milorad zv. Žika, zbog svog položaja u policijskim strukturama vlasti bio dužan i učiniti s obzirom da su pripadnici paravojne jedinice "Plavi orlovi" među kojima je bio i Tadić Duško zv. Rus i rezervni policajci Stanice javne bezbjednosti Čajniče, nakon izvršenog ubistva tijela ubijenih zatrpali u grobnicu na Mostinu, nakon čega su Živković Milorad zv. Žika i Kornjača Duško dogovarali premještanje tijela ubijenih zatočenika na drugo mjesto, pa su tako kao učesnici udruženog zločinačkog poduhvata svojim činjenjem i nečinjenjem, znatno doprinijeli ostvarenju zajedničkog plana da se izvrše krivična djela ubistvo i prisilni nestanak osoba, a Živković Milorad zv. Žika i krivičnog djela zatvaranje.

čime bi,

počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH u vezi sa tačkama a), e) i i) istog člana KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

III

Na osnovu člana 283. tačka b) ZKP BiH, prema optuženom Živković Miloradu sa podacima kao u spisu,

ODBIJA SE OPTUŽBA

da je,

1-d) Noću početkom maja 1992. godine na istom mjestu kao pod tačkama 1-a), 1-b) i 1-c) osumnjičeni Kornjača Milun zajedno sa pripadnicima svoje jedinice "Plavi orlovi" i policajcima Stanice javne bezbjednosti Čajniče koji su obezbjeđivali zatočene civile u metalnom kontejneru, naredio zatočenicima Čaušević Jusufu, Došlo Jasminu, Bukva Zlatku, Trgo Mehmedu, Trgo Hajrudinu i Šehović Dedi da izađu iz metalnog kontejnera u koji su dovedeni po naredbi osumnjičenog Živković Milorada zv. Žika u pratnji nepoznatih policajaca Stanice javne bezbjednosti Čajniče u koji su ih i zatvorili, iako je osumnjičeni Živković Milorad zv. Žika bio svjestan mogućnosti da će zatočenici Čaušević Jusuf, Došlo Jasmin, Bukva Zlatko, Trgo Mehmed, Trgo Hajrudin i Šehović Dedo biti premlaćeni s

obzirom da je kao načelnik Stanice javne bezbjednosti srpske opštine Čajniče često dolazio na Mostinu i gledao premlaćivanje zatočenika, nakon čega ih je osumnjičeni Kornjača Milun sa nepoznatim pripadnicima svoje jedinice "Plavi orlovi" odveo u nepoznatom pravcu, gdje su ih osumnjičeni Kornjača Milun i nepoznati pripadnici njegove jedinice udarali više puta pesnicama i nogama obuvenim u vojničke čizme po čitavom tijelu, nakon čega su ih ponovo vratili i zatvorili u metalni kontejner, da bi negdje pred zoru osumnjičeni Kornjača Milun ponovo naredio zatočenicima Šehović Dedi, Čaušević Jusufu i Hurlov Hamdi da izađu iz kontejnera i tom prilikom im rekao: "Vas trojicu vodim na klanje", a nakon toga ih u pratnji pripadnika svoje jedinice odveo na lokaciju zvana Metaljka gdje im je naredio da legnu na asfalt, a zatim da ustanu i gaze strojevim korakom, a po povratku na Mostinu naredio im da legnu u potok, nakon čega je iste ponovo zatvorio u metalni kontejner.

1-e) Noću 05.maja 1992. godine na istom mjestu kao pod tačkama 1-a), 1-b), 1-c) i 1-d) osumnjičeni Kornjača Milun nakon što je sa nožem u ruci ušao u metalni kontejner u kojem su bili zatočeni Bukva Zlatko, Agović Ahmo, Trgo Mehmed, Trgo Hajrudin, Cicvara Mehmed, Čolak Salih, Šehović Dedo, svjedok M-1, koji su po naredbi osumnjičenog Živković Milorada zv. Žika lišeni slobode i dovedeni na Mostinu, iako je osumnjičeni Živković Milorad zv. Žika bio svjestan mogućnosti da će zatočeni Bukva Zlatko, Agović Ahmo, Trgo Mehmed, Trgo Hajrudin, Cicvara Mehmed, Čolak Salih, Šehović Dedo, svjedok M-1 biti premlaćivani s obzirom da je kao načelnik Stanice javne bezbjednosti srpske opštine Čajniče često dolazio na Mostinu i gledao premlaćivanje zatočenika, nakon čega je osumnjičeni Kornjača Milun zatočenika Šehović Dedu debljim dijelom noža ručne izrade udario sa obje strane lica, zatočenika Bukva Zlatka udario koljenom u predjelu grudi i tom prilikom mu je rekao: "Ti ćeš meni bježati iz vojske", a zatim prišao do zatočenika Agović Ahme i rekao mu: "Ti kupuješ hljeb za vojsku", a nakon toga ga udario širim dijelom noža ručne izrade po licu, da bi zatim prišao do zatočenika M-1 i rekao mu: "Ti si moj, tebe ne smije niko dirati", a zatim mu širi dio noža ručne izrade spustio na rame,

Čime bi počinio:

krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h), KZ BiH u vezi sa

tačkom k) istog člana KZ BiH, a sve u vezi sa odredbom člana 180. stav 1. KZ BiH.

IV

Na osnovu člana 283. tačka d) ZKP BiH, prema

Optuženom TADIĆ DUŠKU, zv. Rus, od oca Ratomira i majke Milice, rođene Dajević, rođen 02.01.1964. godine u ..., ..., gdje je i stalno nastanjen u ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., pismen, razveden, otac troje djece, odslužio vojsku, osuđivan ...,

ODBIJA SE OPTUŽBA

da je,

U periodu od polovine aprila 1992. godine pa do kraja maja 1992. godine u opštini Čajniče, u okviru širokog i sistematičnog napada pripadnika paravojne jedinice "Plavi orlovi", policije Stanice javne bezbjednosti Čajniče, i pripadnika TO opštine Čajniče, potpomognuti paravojnim formacijama koje su dolazile iz Srbije i Crne Gore, usmjerenog protiv civilnog nesrpskog stanovništva na području opštine Čajniče, znajući za takav napad, Živković Milorad zv. Žika na dužnosti načelnika Stanice javne bezbjednosti Čajniče, istovremeno i člana Kriznog štaba, kasnije Ratnog predsjedništva opštine Čajniče i Tadić Duško zv. Rus, kao pripadnik paravojne jedinice „Plavi orlovi“, kao svjesni učesnici udruženog zločinačkog poduhvata, koji su činili osumnjičeni Kornjača Duško, kao predsjednik Kriznog štaba, kasnije Ratnog predsjedništva opštine Čajniče i istovremeno predsjednika Skupštine opštine Čajniče, koji se nalazi u bjekstvu i za kojim je raspisana potjernica, Karadžić Goran, Pejović Duško i Pejović Miodrag, kao članovi Kriznog štaba, kasnije Ratnog predsjedništva opštine Čajniče i optuženi Kornjača Milun, kao komandant paravojne jedinice „Plavi orlovi“, prema kojem je rješenjem Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 1 K 003541 10 Krl – (X-KR 09/848-I) od 20.12.2010. godine postupak razdvojen, postupali sa diskriminatornom namjerom realizacije zajedničkog cilja da se izvrši progon cjelokupnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, pa je radi realizacije tog zajedničkog cilja, optuženi Živković Milorad zv. Žika učestvovao i naređivao njemu podređenim policajcima Stanice javne bezbjednosti Čajniče da liše slobode i da bez ikakvog pravnog osnova civile Bošnjake predaju

stražarima u zatočeničke objekte u kojima su pripadnici bošnjačkog stanovništva u opštini Čajniče ubijani, nezakonito zatvarani u zatočeničke objekte u kojima su mučeni i premlaćivani ili odvedeni na nepoznata mjesta od kada se vode kao nestali, a optuženi Tadić Duško zv. Rus lično učestvovao u ubistvima, zatvaranju ili odvođenju civila Bošnjaka na nepoznata mjesta od kada se vode kao nestali, tako što je;

1. U periodu od 16. aprila 1992. godine do kraja maja 1992. godine, Živković Milorad zv. Žika naredio pripadnicima policije Stanice javne bezbjednosti srpske opštine Čajniče da liše slobode civile: M-1, Bavčić Hamzaliju, Čolak Saliha, Cicvara Muharema zv. Prle, Čolak Mirzeta, Homoraš Sulejmana, Durović Mehu, Bajrović Derviša, Kulelija Safeta, Kešan Hamšu, Kešan Ibru, Kešan Muju i Kešan Ismeta i učestvovao u lišenju slobode civila Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina, Čolak Saliha, Čolak Fehima i Gluščić Envera, a Tadić Duško zv. Rus zajedno sa pripadnicima paravojne jedinice "Plavi orlovi" učestvovao u lišenju slobode civila Kekić Muhidina zv. Mačak, Trgo Selima, Trgo Hajrudina, Homoraš Ramiza, Alihodžić Fehima, Homoraš Sulejmana i Popović Mirsada, nakon čega su ih pripadnici policije i paravojne jedinice "Plavi orlovi", od kojih je nekim odvođenjima prisustvovao i Tadić Duško zv. Rus te vojnici Rađa, Čaruga i dr. koji su došli iz Srbije i Crne Gore, odvozili na Mostinu i predavali stražarima koji su ih dalje bez ikakvog pravnog osnova zatočili u metalni kontejner dimenzije 2,5m x 3,5m, gdje su bili zatočeni u krajnje skućenom prostoru, nehigijenskim uslovima, bez adekvatnog smještaja, dovoljno zraka, svjetlosti, hrane i vode, koje zatočenike su obezbjeđivali pripadnici paravojne jedinice "Plavi orlovi" među kojima je bio i Tadić Duško zv. Rus i u čijoj se neposrednoj blizini nalazio punkt na kome su bili rezervni policajci Stanice javne bezbjednosti opštine Čajniče, odakle su zatočenici zbog pretrpanosti polovinom maja 1992. godine premješteni u Lovački dom na Mostini, gdje su ih obezbjeđivali pripadnici paravojne jedinice "Plavi orlovi" i pripadnici rezervne policije Stanice javne bezbjednosti Čajniče, iako je Živković Milorad zv. Žika zbog svog položaja koji je obavljao u policijskim strukturama i zbog toga što je često idući u Pljevlju prolazio preko Mostine, znao i mogao znati, a Tadić Duško zv. Rus, zbog toga što je bio prisutan u gradu Čajničju i na Mostini u vrijeme odvođenja i zatvaranja civila nesrpske nacionalnosti, mogao znati da se civili nesrpske nacionalnosti proizvoljno i bez pravnog osnova lišavaju slobode i zatočavaju u

metalni kontejner i u Lovački dom na Mostini, pa je tako Živković Milorad zv. Žika, svojim činjenjem, odnosno izdavanjem naredbi za lišavanje slobode civila nesrpske nacionalnosti, svojim nečinjenjem, odnosno nepreduzimanjem mjera kojima bi se spriječilo njihovo nezakonito lišenje slobode i zatočavanje od strane pripadnika paravojne jedinice "Plavi orlovi", a Tadić Duško zv. Rus svojim činjenjem, odnosno nezakonitim lišenjem slobode, odvođenjem i obezbjeđenjem civila nesrpske nacionalnosti kod metalnog kontejnera na Mostini, kao učesnici udruženog zločinačkog poduhvata znatno doprinijeli ostvarenju zajedničkog plana da se izvrši krivično djelo zatvaranje, u kom periodu je:

- 1-ć)** Dana 19. maja 1992. godine oko 17,00 časova u prizemnoj prostoriji Lovačkog doma na Mostini, Tadić Duško zv. Rus i Tadić Veljko, koji je umro, naoružani automatskim puškama i bombama, a nakon što su saznali za smrt njihovog saborca Tanasković Velimira zv. Veljo, ispred Doma zdravlja u Čajniču, sanitetskim vozilom "Lada Niva" odvezli se na Mostinu do Lovačkog doma, sa namjerom da liše života zatočene civile Bošnjake, gdje su prvo rastjerali rezervne policajce Stanice javne bezbjednosti Čajniče, koji su obezbjeđivali zatočena lica, a zatim ušli u prizemnu prostoriju Lovačkog doma i pucajući iz automatskih pušaka i bacanjem ručnih bombi ubili zatočenike: Bukva Zlatka, Čaušević Jusufa, Gluščić Envera, Hasović Hasana, Kulelija Safeta, Došlo Jasmina, Homoraš Ramiza, Alihodžić Fehima, Gabela Fuada, Bavčić Hamzaliju, Oruč Fehima, Trgo Hajrudina, Cicvara Muharema zv. Prle, Šehović Dedu, Agović Ahmu, Agović Mehmeda, Živojević Mehmeda, Vrana Mušana, Velić Zijada, Bukva Mehu, Gazap Hajrudina, Paldum Šemsudina, Gabela Suada, Kešan Hamšu, Kešan Ibru, Kešan Muju i Kešan Ismeta, za koja ubistva i izvršioce je Živković Milorad zv. Žika saznao iste noći od rezervnog policajca Stanice javne bezbjednosti Čajniče na punktu na Mostini, kada se vraćao iz Pljevlja, pa s obzirom na svoju funkciju nije ništa preduzeo u cilju prijavljivanja i lišavanja slobode izvršilaca ubistava zatočenih lica, koje ubijanje je jedino preživio zatočenik Čolak Salih, koji je u toku noći uspio da dođe do kuće svojih roditelja, odakle je sutradan zajedno sa ocem Čolak Fehimom pošao u pravcu Pljevalja, gdje su ih nakon saznanja da je Čolak Salih preživio ubijanje zatočenika u Lovačkom domu, Živković Milorad zv. Žika, vojnik zv. Ača i pripadnici crnogorske policije, lišili slobode u blizini autobuske stanice u

Pljevljima i vratili na Mostinu, gdje su naknadno i oni ubijeni, dok su tijela ranije ubijenih zatočenika Gluščić Envera, Gabela Fuada, Bukva Zlatka, Bukva Mehe, Čolak Fehima, Čolak Saliha, Bavčić Hamzalije, Paldum Šemsudina, Čaušević Jusufa, Gabela Suada, Gazap Hajrudina, Hasović Hasana, Kulelija Safeta, Oruč Fehima, Velić Zijada, Došlo Jasmina, Vrana Mušana i Živojević Mehmeda, ekshumirana na Mostini dana 06. i 07. septembra 2002. godine, a identifikovana dana 13. i 18. septembra 2002. godine u prostorijama JP "Azot" u Vitkovićima kod Goražda, dok Živković Milorad zv. Žika i Tadić Duško zv. Rus odbijaju da pruže informaciju o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze tijela ubijenih Trgo Hajrudina, Šehović Dede, Agović Ahme, Agović Mehmeda, Homoraš Ramiza, Alihodžić Fehima, Kešan Hamše, Kešan Ibri, Kešan Muje i Kešan Ismeta, za kojima se još traga, iako su svjesni mogućnosti da mogu dati informaciju o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze njihova tijela, što je Živković Milorad zv. Žika, zbog svog položaja u policijskim strukturama vlasti bio dužan i učiniti s obzirom da su pripadnici paravojne jedinice "Plavi orlovi" među kojima je bio i Tadić Duško zv. Rus i rezervni policajci Stanice javne bezbjednosti Čajniče, nakon izvršenog ubistva tijela ubijenih zatrpali u grobnicu na Mostinu, nakon čega su Žiković Milorad zv. Žika i Kornjača Duško dogovarali premještanje tijela ubijenih zatočenika na drugo mjesto, pa su tako kao učesnici udruženog zločinačkog poduhvata svojim činjenjem i nečinjenjem, znatno doprinijeli ostvarenju zajedničkog plana da se izvrše krivična djela ubistvo i prisilni nestanak osoba, a Živković Milorad zv. Žika i krivičnog djela zatvaranje.

čime bi učinio:

krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) KZ BiH, u vezi sa tačkama a), e) i i) istog člana KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

i,

V

Na osnovu člana 283. tačka b) ZKP BiH, prema optuženom Tadić Dušku zv. Rus, sa podacima kao u spisu

ODBIJA SE OPTUŽBA

da je,

1-h) Dana 27. maja 1992. godine ili približno toga datuma, a nakon što muslimansko stanovništvo u selu Brdo opština Čajniče 25. maja 1992. godine nije predalo oružje po zahtijevu pripadnika paravojne jedinice "Plavi orlovi" i nakon izdate usmene naredbe Kornjača Duška, predsjednika Kriznog štaba Srpske opštine Čajniče koju je izdao pripadnicima paravojne jedinice "Plavi orlovi" da odu u **selo Brdo** opština Čajniče i da uhapsu civilno muslimansko stanovništvo, to i učinili tako što su civile muslimane: Bakal Mirsada, Drakovac Šefku, Džambegović Dževada, Džambegović Suada, Džambegović Fuada, Džambegović Envera, Džambegović Izeta, Džambegović Džemala, Hurlov Sabahudina, Borovac Nedžada, Hurlov Safeta i Šišić Džemila lišili slobode i doveli u Čajniče ispred hotela, gdje ih je sačekao osumnjičeni Kornjača Milun i pitao ih: "Gdje vam je Almas, gdje vam je Smajil", a zatim svojim vojnicima naredio da zatočene civile muslimane iz sela Brdo odvedu na Mostinu i da ih zatvore u metalni kontejner koji se nalazio pored kontrolnog punkta, što su ovi i učinili, nakon čega je istog dana zatočenik Borovac Nedžad izveden iz kontejnera i odveden u Čajniče gdje mu je osumnjičeni Kornjača Milun naredio da će raditi u pekari Đuković Veselina, da bi narednog dana iz metalnog kontejnera pripadnici policije i paravojne jedinice "Plavi orlovi", koji su obezbjeđivali zatočenike u metalnom kontejneru među kojima je bio i osumnjičeni Tadić Duško zv. Rus, izveli zatočenike iz metalnog kontejnera i u grupama ih odveli na obližnju livadu gdje su ubili Bakal Mirsada, Drakovac Šefku, Džambegović Dževada, Džambegović Suada, Džambegović Fuada, Džambegović Envera, Džambegović Izeta, Džambegović Džemala, Hurlov Sabahudina, Hurlov Safeta i Šišić Džemila i njihova tijela zatrpali zemljom, da bi tijela ubijenih zatočenika dana 21. i 22. oktobra 2002. godine i dana 29. juna 2006. godine iz grobnica na Mostini na lokalitetu Podjovanovići, opština Čajniče bila ekshumirana i identifikovana dana 29. oktobra 2002. godine i dana 2. i 3. novembra 2006. godine u prostorijama JP "Azot" u Vitkovićima kod Goražda.

čime bi učinio:

krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) KZ BiH u vezi sa tačkom a) istog člana KZ BiH, a sve u vezi sa odredbom člana 180. stav 1. KZ BiH,

***

Troškovi krivičnog postupka u oslobađajućem i odbijajućem dijelu presude u skladu sa odredbom iz člana 189. stav 1. ZKP BiH padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

***

Na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH oštećeni se sa imovinsko pravnim zahtjevom upućuju na parnicu.

Obrazloženje

I. UVOD

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0000 213 05 od 04. juna 2010. godine, optuženi Živković Milorad i Tadić Duško optuženi su za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), i to optuženi Živković Milorad u vezi sa tačkama a) - *ubistvo*, e) – *zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava*, f) - *mučenje*, i) – *prisilni nestanak osoba* i k) – *druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja*, a sve u vezi sa odredbom člana 180. stav 1. KZ BiH, a optuženi Tadić Duško u vezi sa tačkama a) - *ubistvo* i i) - *prisilni nestanak osoba*, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Optužnicom se navodi da su optuženi djela počinili u okviru udruženog zločinačkog poduhvata, kao članovi istog. Navedenom optužnicom bio je obuhvaćen i optuženi Kornjača Milun, ali je dana 20.12.2010. godine predmet u odnosu na optužene iz ovog predmeta razdvojen, nakon čega je Tužilaštvo preciziralo optužnicu tako da je razdvojilo radnje za koje su optuženi Živković Milorad i Tadić Duško od radnji za koje je optužen Kornjača Milun.

2. Sudija za prethodno saslušanje je dana 08.06.2010. godine potvrdio predmetnu optužnicu, a optuženi su se dana 01.07.2010. godine izjasnili da nisu krivi za krivična djela koje im se stavljaju na teret.

U toku glavnog pretresa dana 10.10.2012. godine Tužilaštvo BiH je u skladu sa odredbom člana 275. ZKP BiH u sudski spis uložilo izmjenjenu optužnicu, koja je na nastavku glavnog pretresa 14.11.2012. godine javno pročitana. Izmjenjenom optužnicom tužilac je u odnosu na optuženog Živković Milorada, ostao pri istoj pravnoj kvalifikaciji, ali je odustao u potpunosti od tačke d) i e) potvrđene optužnice, dok je u odnosu na optuženog Tadić Duška, tužilac odustao od tačke h) potvrđene optužnice i proširio pravnu kvalifikaciju i na tačku e) stav 1. člana 172. KZ BiH (zatvaranje i drugo teško oduzimanje slobode).

A. PROVEDENI DOKAZI

3. U toku dokaznog postupka na prijedlog tužioca neposredno je saslušano ukupno 56 svjedoka i dva vještaka Dr Vedo Tuco i Dr Hamza Žujo, te prezentirana i u sudski spis uvedena ukupno 239 materijalna dokaza Tužilaštva. Na prijedlog odbrane optuženog Živkovića saslušano je ukupno 11 svjedoka i uloženo ukupno 11 materijalnih dokaza,

dok odbrana optuženog Tadića nije saslušavala svjedoke, ali je uložila 29 materijalnih dokaza. Sud je saslušalo dva svjedoka (suočavanje svjedoka) i vještaka prof. dr Matijević Mila.

1. Tužilaštvo BiH

4. U toku dokazanog postupka Tužilaštvo BiH je u svojstvu svjedoka saslušalo: Močević Aliju, Homoraš Sulejmana, Čolak Mirzeta, svjedoka M2, Borovac Nedžada, svjedoka M1, Cicvara Hibu, Trgo Rabiju, Šeko Dževada, Čolak Himzu, Đerić Desimira, Gabela Almasa, Hasović Hamida, Čolak Samku, Valerio Gebs Aquila, Suada Močevića, Bavčić Alema, Gazap Behiju, Jašarević Muju, Drakovac Amela, Hurlov Nuru, Pita Arifa, Bakal Ramiza, Kešan Sajmu, Agović Hamida, Džambegović Rifeta, Došlo Jasmina, Kulelija Muharema, Pirija Ibrahima, Agović Šefriju, Živojević Nihada, Šišić Hajrudina, svjedoka KRAJ 280, Šehović Ševalu, Kešan Fahdu, Džambegović Mujesiru, Omeragić Safeta, Šuman Senadu, Korora Rasima, Šišić Hatidžu, Trgo Selima, Paldum Sulju, Imširević Rabiju, Šišić Safeta, Pita Avdu, Pirija Nafiju, Bavčić Aišu, Ferhatbegović Temimu, Džambegović Fadilu, Gabela Midhata, Hurlov Hamdu, Čimpo Nermina, Obuća Mirsada. U smislu člana 273. stav 1. ZKP BiH, Vijeće je dozvolilo čitanje iskaza svjedoka Fazlagić Ajke, Bičo Safeta, Safeta Tanje i uvelo iskaz svjedoka Trgo Mehmeda. Zaštićenog svjedoka M3, Tužilaštvo je saslušalo u postupku dokaza replike, a svjedoke Forto Behudina i vještaka Hamzu Žuju u postupku dodatnih dokaza. Spisak materijalnih dokaza koje je Tužilaštvo prezentiralo i uvelo u spis, dat je u prilogu broj 1. ove presude i čini njen sastavni dio.

2. Odbrana optuženog Živković Milorada

5. U toku dokaznog postupka odbrana optuženog Živković Milorada u svojstvu svjedoka saslušala je: Fazlagić Ismira, Dedović Dragutina, Čevriz Milorada, Manović Njegoša, Vasić Milomira, Janjić Boška, Musabašić Sakiba, Milović Ratomira, Pavičević

Dušana, Vujović Sinišu. Spisak materijalnih dokaza koje je odbrana ovog optuženog prezentirala i uvela u spis, dati su u prilogu broj 2 ove presude i čine njen sastavni dio.

3. Odbrana optuženog Tadić Duška

6. U toku dokaznog postupka odbrana optuženog Tadić Duška nije saslušavala svjedoke, ali je prezentirala i uvela u sudski spis materijalne dokaze, čiji spisak se nalazi u prilogu broj 2 ove presude i čine njen sastavni dio.

4. Dokazi sudskog vijeća

7. Vijeće je također izvodilo i svoje dokaze, te je provelo dokaz suočenja svjedoka Manović Njegoša i Vujević Siniše, te saslušalo vještaka Matijević Milu.

B. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Tužilaštvo BiH

8. Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine je dana 06.02.2013. godine iznio završnu riječ u kojoj zaključuje da je Tužilaštvo u toku dokaznog postupka uspjelo dokazati da su optuženi Živković Milorad i Tadić Duško učešćem u zajedničkom udruženom zločinačkom poduhvatu radnjama opisanim u izmijenjenoj optužnici učinili krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) i to optuženi Živković u vezi sa tačkama a), e), f), i) i k) KZ BiH, a optuženi Tadić Duško u vezi sa tačkama a), e) i i) istog člana, a sve to u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Na okolnosti postojanja širokog i sistematičnog napada, koji je bio usmjeren protiv civilnog stanovništva, te da su optuženi znali za takav napad i da su njihove radnje činile dio napada, Tužilaštvo BiH je uvelo veliki broj dokaza kako subjektivne, tako i objektivne prirode. Prema ocjeni Tužilaštva BiH elementi širokog napada proizlaze iz činjenice da su se kritični događaji odigrali na čitavom području opštine Čajniče, koja je prema popisu iz 1991. godine imala 8.956 stanovnika i 36 naselja, a u okviru kojeg su počinjeni brojni zločini koji su za posljedicu imali veliki broj direktnih i indirektnih žrtava - civila Bošnjaka. Tužilaštvo takođe navodi da napad nije bio usmjeren protiv pojedinca, već protiv pripadnika određene nacionalne i religijske zajednice sa krajnjim ciljem da se onemogući pružanje bilo kakvog eventualnog otpora akcijama TO i policije opštine Čajniče. Objekti napada pripadnika paravojne jedinice "Plavi orlovi", policije i TO opštine Čajniče bili su civili nesrpske nacionalnosti koji u vrijeme lišenja slobode nisu bili vojno angažovani i koji su iz svojih kuća ili sa radnog mjesta odvedeni bez ikakvog obrazloženja i opravdanog razloga za odvođenje.

9. Da su optuženi znali za napad i postupali u okviru tog napada, po ocjeni Tužilaštva, proizlazi iz činjenice da su optuženi bili lica koji su u poređenju sa običnim građanima zasigurno bili u poziciji da imaju potpuniji uvid, a time i znanje u ono što se dešava na području opštine Čajniče, naročito imajući u vidu ulogu optuženog Živković Milorada kao načelnika SJB Čajniče i člana Kriznog štaba, a optuženog Tadić Duška kao pripadnika paravojne jedinice "Plavi orlovi". Osim toga, iz iskaza saslušanih svjedoka, prema ocjeni Tužilaštva, može se sa sigurnošću utvrditi da su optuženi u relevantno vrijeme boravili na području opštine Čajniče i da su učestvovali u nezakonitom lišenju slobode civila nesrpske nacionalnosti.

10. Pored opštih elemenata krivičnog djela iz člana 172. stav 1. KZ BiH, Tužilaštvo je dokazivalo elemente konkretnih krivičnih djela i to lišenje druge osobe života, zatvaranje, mučenje, prisilni nestanak osoba i druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja

zdravlja, a koje je izmjenjenom optužnicom stavilo na teret optuženim, te se u odnosu na navedene pojedinačne inkriminacije osvrnulo u završnoj riječi.

11. U vezi konkretnih radnji izvršenja optuženog Živkovića i Tadića, tužilac navodi koji su svjedoci svjedočili na koju tačku izmjenjene optužnice, te zaključuje da je Tužilaštvo van razumne sumnje dokazalo učešće optuženog Živkovića u radnjama izvršenja zatvaranja civila (Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina, svjedoka M1, Cicvara Muharema zv. Prle, Čolak Saliha, Čolak Mirzeta, Bavčić Hamzaliju, Homoraš Sulejmana, Gluščić Envera, Kešan Ibri, Kešan Namše, Kešan Muje, Kešan Ismeta, Kulelija Safeta, Durović Mehe, Bajrović Derviša), na način da je za neke naredio lišavanje slobode, a za ostale lično učestvovao u lišenju slobode.

12. Također, da je optuženi Tadić učestvovao u zatvaranju lica: Homoraš Ramiza, Alihodžić Fehima, Popović Mirse, Kekić Muhidina, Trgo Hajrudina, Trgo Selima, prema ocjeni Tužilaštva BiH, proizlazi kako iz subjektivnih, tako i iz objektivnih dokaza, koji su provedeni u toku dokaznog postupka.

13. Imajući u vidu da odbrana optuženog Živkovića nije osporavala da su se hapšenja dešavala, već je samo osporavala učešće i doprinos optuženog u istim, te cijeneći nalaz vještaka Matijević Mile koji je istakao da se ne može govoriti u tom periodu o predpočinjenosti jedinica policije vojsci, već samo o koordinaciji između policije i pripadnika TO, Tužilaštvo zaključuje da iz provedenih dokaza proizlazi uloga i doprinos optuženog Živkovića u svim gorenavedenim radnjama.

14. Prema ocjeni Tužilaštva obzirom da su predmet lišavanja slobode bili civili, vojno sposobni muškarci bošnjačke nacionalnosti, da je većina zatočenika uhapšeno u svojim kućama, a neki, kao Korora Rasim i Homoraš Sulejman, na svojim radnim mjestima, da im nisu rečeni pravi razlozi zbog kojih su lišeni slobodi, da nikada nisu dobili nikakva rješenja o zatočenju, da nije bilo dobrovoljnog boravka zatočenih lica u zatočeničkim objektima i mogućnosti napuštanja istih jer im to nisu dozvoljavali pripadnici policije SJB Čajniče i paravojne jedinice "Plavi orlovi" koji su ih obezbjeđivali, smatra da su se u opisanim radnjama optuženih ostvarili elementi progona na diskriminatorskoj osnovi počinjenog zatvaranjem.

15. U odnosu na protupravnu radnju iz tačke 1-a), odnosno nečovječno djelo slične prirode počinjeno u namjeri nanošenja ozbiljne ili fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja, Tužilaštvo BiH smatra da iz provedenih dokaza nesumnjivo proizlazi da

je optuženi Živković Milorad usmenom naredbom podređenim policajcima da liše slobode civile Čolak Salih i Cicvara Muharema zv. Prle, da ih odvedu na Mostinu i predaju stražarima koji su obezbjeđivali zatočenike u metalnom kontejneru, znatno doprinio premlaćivanju zatočenika Čolak Salih koje je izvršeno od strane optuženog Kornjača Miluna. U odnosu na radnje pobliže opisane pod tačkama 1-b) i 1-c) izmijenjene optužnice, prema ocjeni Tužilaštva BiH, stekla su se sva bitna obilježja bića krivičnog djela iz člana 172. stav 1. tačka f) (mučenje) KZ BiH, s obzirom da iz provedenih dokaza proizlazi da su pripadnici policije SJB Čajniče koji su bili podređeni optuženom Živković Miloradu, po njegovoj naredbi i u njegovom prisustvu lišili slobode oštećene Trgo Mehmeda i Trgo Hajrudina, a zatim ih odvezli na Mostinu i predali čuvarima koji su obezbjeđivali zatočena lica, čime je optuženi Živković znatno doprinio mučenju zatočenika Trgo Mehmeda i Trgo Hajrudina koje je izvršeno od strane optuženog Kornjača Miluna i vojnika po nadimku Vuk.

16. Tužilaštvo smatra da je provedenim dokazima van razumne sumnje dokazalo i učešće optuženog Živkovića u radnji mučenja Čolak Mirzeta, s obzirom da su policajci SJB Čajniče, koji su bili podređeni Živkoviću, lišili slobode oštećenog Čolak Mirzeta, a zatim ga nakon kratkog ispitivanja u prostorijama SJB Čajniče odvezli na Mostinu i predali stražarima koji su obezbjeđivali zatočenike u metalnom kontejneru, čime je optuženi Živković znatno doprinio mučenju zatočenika Čolaka, a koje je izvršeno od strane Todorović Novice zv. Serdar. Prema ocjeni Tužilaštva, optuženi Živković je postupao sa direktnim umišljajem, jer je morao biti svjestan toga da će premlaćivanje zatočenika biti neizbježno, pa je na taj način doprinio izvršenju krivičnog djela mučenja.

17. Za radnje pod tačkom 1-ć) optužnice optuženi Živković se tereti da je počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti izvršeno progonom bošnjačkog civilnog stanovništva sa područja opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi i to ubistvom, zatvaranjem i prisilnim nestankom osoba, a optuženi Tadić Duško da je izvršio progon bošnjačkog civilnog stanovništva sa područja opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi ubistvima i prisilnim nestankom osoba.

18. Tužilaštvo smatra neosnovanim navode odbrane optuženog Tadić Duška da se zbog činjenice da je optuženi Tadić Duško presudom Kantonalnog Suda u Sarajevu broj K-127/03 od 31.03.2004. godine oslobođen od optužbe zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154. stav 1. preuzetog KZFBiH za radnje iz perioda aprila 1992. godine koje su se dogodile na području opštine Čajniče, radi o presuđenoj

stvari i da se Tadić Duško nije mogao optužiti ponovo za iste radnje.

19. Tužilaštvo BiH smatra dokazanim da su optuženi navedeno krivično djelo počinili kao učesnici osnovnog oblika UZP-a, optuženi Živković kao načelnik SJB Čajniče i član Kriznog štaba Čajniče, a optuženi Tadić kao pripadnik TO, odnosno paravojne jedinice "Plavi orlovi".

20. Da su optuženi navedena krivična djela počinili sa diskriminatornom namjerom, proizilazi iz činjenice da niti jedno krivično djelo nije počinjeno nad osobama srpske nacionalnosti i da je oružje na osnovu naredbe Duška Kornjače, koje je mahom bilo lovačko i za koje su isti većinom posjedovali dozvole, oduzimano od nesrpskog stanovništva. Svojim učešćem u protivpravnim radnjama, optuženi su pokazali svoju namjeru da realizuju politiku progona nesrpskog civilnog stanovništva sa područja opštine Čajniče.

2. Odbrana optuženog Živković Milorada

21. Na samom početku svoje završne riječi odbrana optuženog Živković Milorada je istakla da ne osporava da su građani bošnjačke nacionalnosti koji su živjeli na području opštine Čajniče bili protivpravno zatvarani i da se desio zločin nad privedenim licima u mjestu Mostina i Lovački dom.

22. Također, odbrana ne osporava da su radnje tih pojedinaca po svojoj prirodi protivpravne.

23. Odbrana optuženog Živkovića je u završnom obraćanju osporila primjenu materijalnog prava, odnosno KZ BiH, a zatim postojanje i pripadnost optuženog udruženom zločinačkom poduhvatu, te opšte elemente krivičnog djela progona kojim se može izvršiti krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

24. Naime, odbrana smatra da se u ovom konkretnom predmetu imao primjeniti krivični zakon koji je važio u vrijeme navodnog izvršenja radnji koje se optuženom Živkoviću stavljaju na teret, a to je Krivični zakon SFRJ (KZ SFRJ) koji je kao preuzeti zakon važio i u Republici BiH nakon njenog priznanja kao samostalne države.

25. U vezi udruženog zločinačkog poduhvata odbrana optuženog Živkovića ističe da navedeni institut kao vid učešća u izvršenju krivičnog djela nije bio propisani niti u KZ

SFRJ, niti u KZ BiH, niti je postojao kao dio međunarodnog običajnog prava.

26. Branilac optuženog Živkovića smatra da, ukoliko Tužilaštvo dokazuje da je optuženi bio član udruženog zločinačkog poduhvata, moralo je navesti svrhu istog, te nije dovoljno samo navesti progon kao cilj. Odbrana takođe smatra da optužnica ne sadrži prirodu učestvovanja optuženog u tom poduhvatu već udruženi zločinački poduhvat navodi samo kao pojam, jer tužilaštvo u toku postupka nije ni dokazivalo činjenice postojanja nexus-a sa istim, kao i nastupanja projektovanih posljedica tim zajedničkim planom, niti je dokazivana ikakva veza između optuženih Tadića i Živkovića.

27. Osim toga, prema ocjeni odbrane, Tužilaštvo nije dokazivalo ni postojanje diskriminatorne namjere na strani optuženih. U vezi postojanja opšteg cilja iz zajedničke namjere i pozivanja Tužilaštva na dokument Uputstva o organizovanju i djelovanju srpskog naroda, odbrani nije jasno kako je Tužilaštvo zaključilo da je optuženi bio upoznat sa sadržajem navedenog dokumenta ili da se slagao sa sadržajem Uputstva. Prema ocjeni odbrane nije dokazano ni znanje optuženog Živkovića za postojanje opšteg cilja ili zajedničke namjere, niti da je optuženi bio na poziciji načelnika SJB Čajniče.

28. U pogledu radnji izvršenja koje se optuženom stavljaju na teret, prema stavu odbrane, Tužilaštvo nije dokazalo da je Živković bio svjestan da će protivpravno pritvorene osobe od strane vojske biti premlaćivane, niti je bilo ko od saslušanih svjedoka koji su premlaćeni i zlostavljani na Mostini, potvrdio prisustvo optuženog Živkovića prilikom zlostavljanja i premlaćivanja. Stoga odbrana smatra da sud primjenom principa *in dubio pro reo* treba osloboditi optuženog od krivice za sve tačke optužnice.

29. U vezi navoda iz optužnice koji se optuženom stavljaju na teret, da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti progonom u vezi sa tačkama a), e), f), k) i i), nužno je bilo dokazati da su ova sva djela počinjena sa diskriminatornom namjerom. Također, odbrana smatra da se optuženi Živković ne može smatrati odgovornim za krivična djela koja su počinjena prema zamisli onih sa kojima nije ni u kakvoj vezi i čemu on nije doprinio.

30. Odbrana smatra da optužnica ne sadrži opis inkriminiranih radnji iz kojih proističe djelo, a time i krivična odgovornost optuženog Živkovića. Potpuno nepotrebno i uopšteno opisane su četiri radnje koje je optuženi Živković učinio sam i dvije radnje koje je počinio zajedno sa optuženim Tadić Duškom, a to se sve moglo opisati jednom radnjom. Odbrana ponovo ističe da je optužnica morala sadržavati elemente pojedinih

krivičnih djela, odnosno u činjeničnom opisu da sadrži opis inkriminiranih radnji iz kojih bi proizlazilo krivično djelo (ubistvo, zatvaranje, mučenje, prisilni nestanak i druga djela nečovječne prirode).

31. Pored toga, odbrana optuženog Živkovića analizira svaku tačku optužnice zasebno, te u odnosu na tačku 1. optužnice navodi da svjedok M1 u prvobitnoj optužnici nije ni navođen kao lice koje je lišeno slobode, već to tužilac radi sa izmijenjenom optužnicom, te je na taj način proširuje.

32. U vezi tačke 1., odbrana osporava kredibilitet svjedoka Čolak Mirzeta koji je svjedočio na okolnost svog, i zarobljavanja brata Saliha. Odbrana smatra da je svjedok htio prikriti da je kao zaštićeni svjedok svjedočio pred Haškim tribunalom, jer u izjavi koju je dao haškim istražiteljima 24.05.2000. godine, a dopunio 16.04.2002. godine, kao i u iskazu datom pred Kantonalnim sudom u Sarajevu 12.02.2004. godine, nije dovodio optuženog Živkovića u vezu sa svojim hapšenjem.

33. U vezi hapšenja svjedoka Homoraš Sulejmana, odbrana osporava njegov iskaz u dijelu kada svjedok govori da je bio hapšen u tri navrata, jer se prema shvatanju odbrane u prva dva navrata radilo o pozivu za informativni razgovor, a ne o hapšenju. Odbrana dovodi u pitanje i iskaz ovog svjedoka i u pogledu izvođenja lica Čolak Saliha iz autobusa u Pljevljima, jer na isto pitanje ovaj svjedok o ovom događaju ništa nije rekao na zapisnik iz istrage.

34. Odbrana tvrdi da su izvedeni dokazi potvrdili da optuženi Živković kao načelnik SJB Čajniče nije prevezio smjenu na Mostinu, već je vojska vršila prevoz smjene do Mostine do 19.05.1992. godine. Poslije tog datuma vojska se povukla sa Mostine, tako da optuženi Živković nije naredio, niti je mogao narediti vojsci, pa time ni Kajević Vitu, pripadniku jedinice "Plavi orlovi", da se Čolak Salko i Muharem uhapsu i skinu sa autobusa.

35. Odbrana također smatra da Tužilaštvo BiH nije dokazalo da je optuženi Živković naredio hapšenje porodice Kešan, Kulelija Safeta, Bajrović Derviša, Durović Mehe, a u pogledu direktnog učešća optuženog u lišavanju slobode Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina, Čolak Saliha, Čolak Fehima i Gluščić Envera, odbrana ukazuje da je apsurdno optužnicom u isto vrijeme optuženom stavljati na teret da je naredio i da je učestvovao u lišenju slobode, te za Homoraš Sulejmana tvrditi da je uhapšen od strane policije po

naredbi Živkovića, a dalje se navodi da je Tadić Duško sa pripadnicima "Plavih orlova" učestvovao u lišenju slobode.

36. U vezi hapšenja Trgo Mehmeda, odbrana tvrdi da optuženi nema veze sa tim, te dovodi u pitanje cijelu izjavu svjedoka Trgo Rabiije, dok za Trgo Hajrudina odbrana tvrdi da iz dokaza proizlazi da je isti uhapšen od strane vojske i da optuženog Živkovića niko ne spominje niti dovodi u vezu. U pogledu Hajrudinovog hapšenja odbrana ističe princip *in dubio pro reo*, jer iskazi svjedoka Envera i Hatidže Šišić nisu saglasni.

37. Stoga odbrana zaključuje da nije dokazano da je optuženi Živković učestvovao u hapšenjima, te da je nelogično da on kao načelnik SJB Čajniče ide zajedno u akciju hapšenja sa pripadnikom "Plavih orlova", što je potvrđeno i nalazom vještaka Matijevića koji je naveo da se u slučaju potrebe odbrane teritorije Republike, policija potčinjava Vojsci Srpske Republike BiH i tada policija postupa u potpunosti u skladu sa vojnim pravilima i odgovara komandantu zone odgovornosti kojem je potčinjena i nalazi se izvan nadležnosti MUP-a.

38. Svjedoci odbrane, pripadnici SJB Čajniče su potvrdili da od optuženog Živkovića nikad nisu dobili naredbu za privođenje, a u dva izolovana slučaja policajac Dedović i Vasić su hapsili civile po naređenju vojne komande.

39. Odbrana osporava i prisustvo optuženog Živkovića za vrijeme navodnog prelaćivanja Paldum Sulje i Šeko Dževada, te ističe da ga je jedino prepoznao svjedok Paldum Suljo, dok je svjedok Šeko Dževad rekao da mu je optuženi 17.04. pomogao da ode za Goražde.

40. U vezi krivičnog djela mučenja koje se optuženom stavlja na teret, odbrana navodi da njegova odgovornost prema navodima Tužilaštva BiH proizlazi iz nečinjenja, a što po ocjeni odbrane nije moguće jer se mučenje kao krivično djelo može izvršiti samo činjenjem.

41. Odbrana za tačku 1-ć) navodi da se optuženom stavlja na teret tri krivična djela, ali nema činjeničnog opisa ni za jedno djelo. Za ovu tačku optužnice odbrana ističe da se krivično djelo ubistva ne može počinuti nečinjenjem, već samo činjenjem. U vezi odgovornosti optuženog za ubistvo zatvorenika u Lovačkom domu, odbrana ističe da Živković nije imao nikakvih ingerencija za hapšenje izvršioca ovog zločina. Nadležnost za hapšenje i prijavljivanje je, kako tvrdi vještak, u nadležnosti vojnobezbjednosnog organa i

vojnog tužilaštva.

42. Zlonamjerna i tendenciozna tvrdnja da je optuženi Živković zajedno sa optuženim Kornjača Duškom dogovario premještanje zatočenika na drugo mjesto, prema navodima odbrane, Tužilaštvo BiH nije dokazalo, jer niko od svjedoka o tome nije govorio, niti je optuženi učestvovao u tome.

3. Odbrana optuženog Tadić Duška

43. U svojoj završnoj riječi branilac optuženog Tadić Duška je insistirao na činjenici da Vijeće ne može prihvatiti izmijenjenu optužnicu Tužilaštva BiH od 10.10.2012. godine u odnosu na radnje koje se optuženom stavljaju na teret u tački 1., da je u opštini Čajniče vršio protupravno lišavanje i protupravno zatvaranje civila pripadnika bošnjačke nacionalnosti, te da Vijeće mora optužnicu odbiti u tom dijelu.

44. Ako Vijeće zauzme suprotan stav od naprijed navedenog, branilac smatra da sprovedeni dokazi na glavnom pretresu ukazuju da je optužnica u cijelosti neosnovana i nedokazana. Da bi Tužilaštvo dokazalo da je optuženi u vrijeme, mjestu i na način kako je to bliže opisano u tački 1) i 1-ć) dispozitiva optužnice izvršio te krivično pravne radnje, trebalo dokazati da je te radnje optuženi zaista učinio, odnosno dokazati njegovu individualnu krivičnu odgovornost i da su se u njegovim radnjama stekla obilježja bića krivičnog djela za koje se tereti.

45. Branilac se poziva na načelo *ne bis in idem* u vezi optužbe koja se optuženom Tadiću stavlja na teret, te ističe da se optužnicom Kantonalnog tužilaštva Goražde od 29.09.2003. godine, optuženi teretio da je u mjesecu aprilu 1992. godine u cilju diskriminacije zasnovane na vjeri i zastrašivanju, vršio hapšenje muslimanskog stanovništva, između ostalih i lica Čaušević Salke i Homoraš Ramiza, i njihovo zatvaranje u kontejner u mjestu Mostina u kome su zastrašivani i zlostavljani. Po izmijenjenoj optužnici, Kantonalni Sud Sarajevo je donio presudu kojom se optuženi Tadić oslobađa krivične odgovornosti da je počinio predmetno krivično djelo u vremenskom periodu april 1992.g odine na području opštine Čajniče kršeći pravila međunarodnog humanitarnog prava za vrijeme rata, protivzakonito odvodio i zatvarao civilno stanovništvo u mjestu

Mostina (dakle ne jedno, kako to tvrdi tužilac, već množina).

46. Stoga branilac smatra da se optuženi Tadić ne može ponovo teretiti da je u isto vrijeme i na istom području, vršio protupravno lišavanje i protupravno zatvaranje civila bošnjačke nacionalnosti, pogotovo ne da je takve radnje poduzimao prema Homoraš Ramizu, pa stoga Vijeće u odnosu na radnje iz tačke 1. optužnice mora donijeti presudu kojom se optužnica odbija u skladu sa članom 283. stav 1. tačka e) ZKP BiH. Na dalje, u kontekstu tačke 1. optužnice, branilac dovodi u pitanje kredibilitet svjedoka Ferhatbegović Temime koja je svjedočila na okolnosti hapšenja Kekić Muhidina, Homoraš Sulejmana, te navela da je optuženi učestvovao u lišavanju slobode lica Trgo Hajrudina, Homoraš Sulejmana, Alihodžić Fehima i Popović Mirsada.

47. Vršeći analizu svih saslušanih svjedoka, branilac ukazuje da nijedan od tih svjedoka nije rekao da je lično vidio optuženog Tadića u relevantno vrijeme u Čajniču da hapsi, da protupravno zatvara, niti da je držao stražu na Mostini, odnosno ispred Lovačkog doma.

48. Branilac zaključuje, da kada bi se uzelo da je optuženi bio prisutan kada su navedena lica lišavana slobode, nesporno je da ih on nije hapsio, te da su privedena lica i predata Komandi vojske i da sam optuženi kao običan vojnik nije imao nikakavog učešća u donošenju i sprovođenju odluke zatvaranja, te na strani optuženog nije postojala svijest.

49. U pogledu radnje izvršenja koja se optuženom stavlja na teret tačkom 1-ć) optužnice, branilac smatra da nijedan saslušani svjedok nije bio očevidac događaja, više od 60% svjedoka nema saznanja o tom događaju, dok ostali imaju neka nepouzdana, posredna saznanja na kojim se ne može zasnivati osuđujuća presuda.

50. Imajući u vidu da se u prvobitnoj optužnici Kantonalnog tužilaštva u Goraždu od 20.09.2003. godine navodi da su nakon premlaćivanja i zlostavljanja većina muslimana koja je bila zatvorena u kontejneru od strane paravojne formacije Miluna Kornjače bila ubijena na lokalitetu Mostine, to onda prema ocjeni odbrane, Tužilaštvo BiH na osnovu istih dokaza nije moglo otvoriti istragu i nastaviti sa istragom protiv optuženog.

51. Da bi ponovo otvorio istragu i mogao nastaviti sa istragom, tužilac mora da prikupi nove dokaze, a novi dokaz ne može biti nov ukoliko u sebi ne sadrži nove činjenice. Smatrajući da vijeće treba donijeti odbijajuću presudu i za tačku 1-ć) optužnice, branilac

se ne upušta u dalju analizu iskaza saslušanih svjedoka Čolak Mirzeta i drugih svjedoka, jer je, kako navodi, njegov iskaz u potpunoj suprotnosti sa iskazima svjedoka Manović Njegoša i Vujević Siniše, jedinih očevidaca kriminalnog događaja kojima bi vijeće trebalo pokloniti punu vjeru. Iz istih razloga se branilac nije detaljno osvrtao ni na institut UZP-a, odnosno zašto smatra da se u radnjama optuženog nisu stekla obilježja UZP-a.

C. PROCESNE ODLUKE

1. Odluke o mjerama zaštite za svjedoke

52. Mjere zaštite određene svjedoku **KRAJ 280** u predmetu *Krajišnik Momčilo* pred MKSJ-om, ostale su na snazi i pred Sudom BiH u ovom predmetu u smislu odredbe člana 75 F) tačka i)¹ Pravila o postupku i dokazima MKSJ-a, koja nalaže da je svaki sud u obavezi primijeniti mjere zaštite određene svjedoku u predmetu pred MKSJ-om sve dok iste odlukom MKSJ ne budu ukinute ili izmijenjene. Svjedok KRAJ 280 je svjedočio uz pseudonim i isključenje javnosti za vrijeme svjedočenja.

53. Rješenjem Suda BiH broj X-KRN-09/848 od 24.02.2010. godine prema svjedoku **M1** određene su mjere zaštite tako da svi lični podaci svjedoka M1 ostaju povjerljivi u toku istrage i nakon podizanja optužnice, a u postupku pred Sudom BiH svjedoku se određuje pseudonim M1.

54. Sud je u toku cijelog postupka, vodio računa da se u svrhu zaštite identiteta svjedoka ne pomene bilo koji podatak koji ih identifikuje, tako da se sa istim ciljem ni u presudi ne spominju svjedoci pod punim imenom i prezimenom, nego pod dodijeljenim pseudonimima. Svi podaci o zaštićenim svjedocima se nalaze u spisu i pod posebnom su zaštitom.

55. Odlukom Suda BiH određene su mjere zaštite svjedoku **M2** dana 14.02.2011. godine zbog prirode posla kojim se bavi svjedok i činjenice da mu članovi porodice često

---

¹ Član 75 (F), tačka i) – „Kad su u nekom postupku pred Međunarodnim sudom za neku žrtvu ili svjedoka određene zaštitne mjere, te zaštitne mjere:

posjećuju područje Čajniča. Nije prihvaćen zahtjev svjedoka da za vrijeme njegovog svjedočenja javnost u potpunosti bude isključena s obzirom da isključenje javnosti predstavlja najtežu mjeru zaštite, pa je Vijeće utvrdilo da se ista svrha zaštite može postići i blažom mjerom, određivanjem pseudonima i neobjavlivanje slike u sredstvima javnog informisanja.

56. Dana 24.09.2012. godine Sud je na zahtjev svjedoka odredio mjere zaštite i svjedoku **M3**, na način da je određeno da će svjedok svjedočiti neposredno u sudnici, ali da će javnost biti isključena. Sud je odlučio da svjedoku dodijeli pseudonim M3, da svjedok svjedoči u sudnici u prisustvu optuženih, ali da bude javnost isključena u cilju zaštite sigurnosti svjedoka i njegove porodice.

2. Odluke o isključenju javnosti

57. Vijeće je isključilo javnost sa nekih dijelova glavnog pretresa u skladu sa članom 237. ZKP BiH koji propisuje da "odluku o isključenju javnosti donosi sudija, odnosno vijeće rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno" iz razloga propisanih članom 235. ZKP BiH. U interesu zaštite svjedoka, na ročištima za nastavak glavnog pretresa koja su održana **14.02.2011.**, **28.02.2011.** i **24.09.2012.** godine, bila je isključena javnost kako bi se raspravilo i donijela odluka o mjerama zaštite za svjedoka M1, M2 i M3.

58. Vijeće je donijelo odluku o isključenju javnosti i dana **05.09.2011. godine** za vrijeme saslušanja svjedoka KRAJ 280, a u smislu člana 75. f) Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju prema kojem postoji obaveza poštivanja mjera zaštite koje je ovaj svjedok uživao pred haškim tribunalom - pseudonim i svjedočenje uz isključenje javnosti. Prilikom iznošenja završnih riječi odbrane optuženog Duška Tadića (**13.03.2013. godine**), vijeće je isključilo javnost u dijelu koji se odnosio na sadržaj iskaza zaštićenog svjedoka KRAJ 280.

(i) ostaju na snazi, *mutatis mutandis*, u svakom drugom postupku pred Međunarodnim sudom ili u nekoj drugoj jurisdikciji dok god ne budu ukinute, izmijenjene ili pojačane u skladu s procedurom predviđenom ovim pravilom

59. U interesu zaštite svjedoka, javnost je bila isključena i dana **26.09.2011. godine** za vrijeme raspravljanja o statusu svjedoka.

3. Protok roka od 30 (trideset) dana

60. Odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH je propisano da "*Glavni pretres kcji je odgođen mora ponovo početi ako se izmjenjeni sastav vijeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uviđaju*". Kako je u ovom predmetu između glavnih pretresa održanih 11.07.2011. godine i 22.08.2011. godine, zatim 25.06.2012. i 27.08.2012. godine i 14.11.2012. godine i 23.01.2013. godine proteklo više od trideset dana, postupajući u skladu sa gorenavedenom odredbom, Vijeće je uz prethodno pribavljenu saglasnost stranaka u postupku i branioca optuženog, odlučilo da se ranije izvedeni dokazi neće ponovo izvoditi, nego da se postupak nastavi, a koriste izvedeni dokazi sa ranijih glavnih pretresa. Tužilaštvo, odbrana i optuženi su pokazali konzistentnost i uvijek davali svoju saglasnost u smislu citirane zakonske odredbe, tako da se glavni pretres nastavljao bez ponovnog saslušanja svjedoka i vještaka, a korišteni njihovi iskazi sa ranijih glavnih pretresa.

4. Odluka po prijedlogu Tužilaštva BiH za izvođenjem dokaza replike i dodatnih dokaza

61. Tužilaštvo BiH je podnijelo Prijedlog broj T20 0 KTRZ 0000213 05 od 10.09.2012. godine za izvođenje dokaza replike u smislu člana 261. stav 2. tačka c) ZKP BiH i dodatnih dokaza u smislu člana 276. stav 1. ZKP BiH. U okviru dokaza replike Tužilaštvo je predložilo saslušanje svjedoka :

- **M3,**
- **Efendić Hadže,** te
- Ulaganje iskaza osumnjičenog **Živković Milorada,** broj KT-RZ -40/05 od 16.12. 2009. godine;

- Obavještenje **Okružnog tužilaštva u Trebinju** broj: T16 0 KTARZ 0002807 12 od 25.06.2012. godine,

a kao dodatne dokaze, Tužilaštvo je predložilo saslušanje:

- svjedoka **Hurlov Kemu**²,
- svjedoka **Gazap Envera**³,
- svjedoka **Forto Behudina**,
- vještaka **Žujo. dr. Hamzu**, te ulaganje
- dijela izjave o saslušanju svjedoka **KRAJ 280** date haškim istražiteljima dana 31.10. – 02.11.2000. godine i 08.01.2001. godine,
- Naredbe Tužilaštva BiH od 20.09.2011. godine kojom se **Tuco dr Vedi**, vještaku sudske medicine naređuje da sačini nalaz i mišljenje o izvršenoj ekshumaciji, pregledu i obdukciji ekshumiranih leševa na lokalitetima Mostine i Podjovanovića,
- Nalaza i mišljenja vještaka **Tuce dr Vede** od 17.11.2011. godine, Fotodokumentacije Državne agencije za istrage i zaštitu Istočno Sarajevo broj: T16.13-04-2-526-12/06 od 11.05.2011. godine - Lovački dom na Mostini, opština Čajniče, a koja dokumentacija je Tužilaštvu dostavljena u toku glavnog pretresa 12.05.2011. godine,
- izjave svjedoka **Bičo Safeta** data istražiteljima MKSJ-a dana 22. januara 1999. godine označena brojem 0229986 i ovjerena pečatom MKSJ i
- izjave svjedoka **Čolaka Mirzeta** data istražiteljima MKSJ-a dana 24.05.2000. godine u Sarajevu označena pod brojem 02186218 i ovjerena pečatom MKSJ.

62. Tužilaštvo u svom prijedlogu navodi da je svjedok **M3** od strane Tužilaštva saslušan 04. maja 2011. godine na okolnosti potrage za Tanasković Veljom i Tadić Duškom nakon događaja na Mostini, te njegovo saslušanje predlaže kao repliku na iskaze svjedoka odbrane Vujević Siniše i Manović Njegoša. Svjedok **Gazap Enver** je

---

² Na nastavku glavnog pretresa održanog dana 17.09.2012.godine tužilac je usmeno izmijenio svoj prijedlog na način da je saslušanje svjedoka Hurlov Keme predložio kao dodatni dokaz umjesto kao dio dokaza replike kako je to bilo navedeno u pismenom prijedlogu.

³ Na nastavku glavnog pretresa od 17.09.2012.godine, vijeće je konstatovalo da se prema prirodi prijedloga Tužioca, radi o eventualno dodatnom dokazu, a ne o dokazu replike;

saslušan 06.07.2011. godine od strane tužioca na okolnosti da su se nakon smrti Tanasković Velimira, ispred Doma zdravlja u Čajniču u sanitetskom vozilu uputili u pravcu Mostine naoružani Tadić Veljo i Tadić Duško i da je vozilom upravljao Tadić Veljo. Saslušanje svjedoka **Hurlov Keme** tužilac je predložio na okolnosti da su svjedoci Čolak Salih i Čolak Fehim bili živi 20. maja 1992. godine, kao i da su na ulazu u Pljevlja skinuti sa autobusa kao i da je u lišavanju njihove slobode učestvovao i optuženi Živković Milorad. Tužilac je takođe predložio čitanje izjave optuženog **Živković Milorada** broj KT-RZ-40/05 od 16.12.2009. godine na okolnosti da je optuženi Živković boravio na Mostini nekoliko sati nakon ubistva u Lovačkom domu, da je o ubistvu saznao od policajca Vujović Siniše i da je u rad SJB Čajniče bilo uključen određeni broj penzionisanih policajaca. Predloženim saslušanjem svjedoka **Efendić Hadže** Tužilaštvo bi eventualno pobijalo iskaze svjedoka odbrane Musabašić Sakiba i Pavičević Dušana u vezi organizacije razmjene, u postupku izvođenja dokaza replike. **Obavještenje Okružnog Tužilaštva u Trebinju**, Tužilaštvo BiH je predložilo na okolnost da niko nije prijavio počinioca ubistva koje se desilo na Mostini.

63. Dana 17.09.2012. godine, nakon usmenog izlaganja prijedloga, Tužilaštvo je izmjenilo prirodu svog prijedloga, te saslušanje svjedoka Gazap Envera i Hurlov Keme predložilo kao dodatne dokaze, umjesto kao dokaze replike.

64. Kao dodatne dokaze tužilac je još predložio saslušanje **Forto Behudina** na okolnost uzimanja izjave od svjedoka Trgo Mehmeda, i saslušanje vještaka Žujo dr Hamze u vezi vještačenja tjelesnih povreda oštećenih Trgo Mehmeda (od 20.04.2011. godine i 13.06.2011. godine) i Hurlov Hamde (od 13.01.2012. godine i 20.02.2012. godine), izjave svjedoka KRAJ 280 u odnosu na svjedočenje o grobnicama na Mostini u kojima su ukopana tijela ubijenih zatočenika, a nalaz i mišljenje vještaka Vede dr Tuće na okolnosti uzroka smrti ubijenih lica na Mostini, identiteta i broja ekshumiranih tijela, starosnu dob i vrijeme smrti, te fotodokumentaciju Lovačkog doma načinjenu 11.05.2011. godine, kojom se dokazuje raspored unutrašnjih prostorija, oštećenja na zidovima od metaka i gelera bombi.

65. Branioci optuženih i optuženi su se i usmeno na nastavcima glavnih pretresa održanih dana 17.09.2012. i 08.10.2012. godine usprotivili izvođenju dokaza replike i dodatnih dokaza, istaknuvši da su svi predloženi dokazi bili dostupni tužiocu i ranije, te isti, i da budu prihvaćeni, ne mogu promijeniti činjenično stanje.

66. Članom 226. stav 1. ZKP BiH je propisano: *“Kada u toku istrage Tužitelj nađe da postoji dovoljno dokaza iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je osumnjičeni učinio krivično djelo, pripremit će i uputiti optužnicu sudji za prethodno saslušanje.”*

67. Članom 227. stav 1. tačka e) ZKP BiH propisano je da optužnica mora sadržavati prijedlog dokaza koje treba izvesti, uz naznačenje svjedoka i vještaka ili pseudonima zaštićenih svjedoka, spisa koje treba pročitati i predmeta koji služe kao dokaz. Dakle, izvođenje dokaza na glavnom pretresu na tužilačkoj strani ograničeno je na dokaze koji su prethodno predloženi optužnicom uz izuzetak koji predviđa član 261. tačka c) ZKP BiH /dokazi optužbe kojima se pobijaju navodi odbrane - replika/ i dokaza koji se eventualno mogu pojaviti u okviru dopune dokaznog postupka predviđenog članom 276. ZKP BiH.

68. Sud je djelimično prihvatio prijedlog Tužilaštva BiH koji je podnesen u smislu člana 261. stav 2. tačka c) ZKP BiH radi izvođenja dokaza optužbe kojim se pobijaju dokazi odbrane (replika), prihvatajući da se u okviru replike sasluša samo svjedok **M3**, i to isključivo na okolnosti same potrage za Tadić Veljom i Tadić Duškom nakon ubistva na Mostini.

69. U preostalom dijelu Vijeće je odbilo prijedlog Tužilaštva BiH za izvođenje dokaza replike i to: čitanje i ulaganje iskaza osumnjičenog Živković Milorada, saslušanje svjedoka Efendić Hadže i ulaganje materijalnog dokaza - Obavještenje Okružnog Tužilaštva u Trebinju.

70. Čitanje **iskaza svjedoka Živković Milorada** Vijeće nije prihvatilo iz razloga što je neprimjereno da se u ovoj fazi uvodi iskaz osumnjičenog, a sada optuženog Živković Milorada, jer je isti bio dostupan tužiocu još u istrazi. Također, Vijeće nije prihvatilo da se sasluša svjedok **Efendić Hadžo** jer su brojni svjedoci, kako svjedoci Tužilaštva, tako i odbrane, govorili o postojanju pregovora oko razmjene civila koji su bili zatočeni u kontejnerima na Mostini, a zatim prebačeni u Lovački dom, **Obavještenje Okružnog Tužilaštva u Trebinju** na okolnosti da protiv izvršilaca ubistva nije podnesena krivična prijava, Vijeće je također odbilo, jer niko od svjedoka odbrane nije tvrdio da je krivična prijava podnesena, a ni sam svjedok Dragutin Dedović, na čiji iskaz bi ovo bila replika, nije tvrdio da je predata krivična prijava.

71. U vezi s činjeničnim navodima prijedloga za prihvatanje dodatnih dokaza, primjenjujući citiranu zakonsku odredbu člana 276. ZKP BiH, Vijeće je djelimično prihvatilo prijedlog Tužilaštva i to saslušanje svjedoka Forto Behudina na

okolnosti uzimanja izjave od svjedoka Trgo Mehmeda i vještaka Hamze Žujo, na okolnosti načina nastanka povreda kod oštećenih Trgo Mehmeda i Hurlov Hamde, kao i nalaz i mišljenje ovog vještaka.

72. U preostalom dijelu prijedlog Tužilaštva BiH za izvođenje dodatnih dokaza ne sadrži dovoljno uvjerljivih argumenata iz kojih bi bilo vidljivo da na strani Tužilaštva zaista nije postojala realna mogućnost da se navedeni svjedoci saslušaju u toku istrage, te potom predlože u optužnici kako bi bili saslušani u okviru dokaza optužbe, a kako to predviđa član 261. stav 2. tačka a) ZKP BiH.

73. Vijeće ovakav zaključak izvodi iz sljedećih činjenica:

74. Okolnost da svjedok **Hurlov Kemo** saslušan 01. jula 2011. godine (više od godinu dana od podizanja optužnice), cijenjena je kao provođenje istražne radnje (prikupljanje dokaza) nakon podizanja optužnice, što je u suprotnosti sa odredbama 226. stav 1. ZKP BiH i po Vijeću nije prihvatljivo. Također, okolnosti pod kojima se desilo odvođenje Čolak Saliha i Čolak Fehima je precizirano u izmjenjenoj optužnici, pa tako na navedene okolnosti tužilac ranije nije ni izvodio dokaze.

75. U odnosu na saslušanje **Gazap Envera**, koji je prema navodima Tužilaštva BiH saslušan 06.07.2011. godine, tužilac nije predočio Sudu dokaze zbog čega navedenog svjedoka nije bilo moguće saslušati u toku istrage, dokaze o njegovoj nedostupnosti ili eventualnu korespondenciju kao dokaz da je pokušao stupiti u kontakt s njim, pa samim tim nema ni uslova da bude prihvaćen kao dodatni dokaz. Navedeni svjedok nije očevidac događaja, te prema ocjeni odbrane njegovo svjedočenje ne bi ni promjenilo do sada utvrđeno činjenično stanje.

76. Vijeće je navedene dokaze odlučilo odbiti jer su svi dokazi bili dostupni Tužilaštvu u toku istrage, odnosno Vijeću nisu predočeni odgovarajući dokazi da se radilo o stvarnim pokušajima pronalaska svjedoka, niti je na te okolnosti Tužilac uveo bilo koji materijalni dokaz.

77. Izjave svjedoka **Bičo Safeta** (izjava data istražiteljima MKSJ-a 22.01.1999. godine), svjedoka **Čolak Mirzeta** (izjava data istražiteljima MKSJ-a 24.05.2000. godine), svjedoka **KRAJ 280** (31.10. - 20.11.2000 i 08.01.2001. godine), prema ocjeni Vijeća tužilac je predložio tek nakon što je tokom ispitivanja na sudu od svjedoka saznao da iste postoje, pa su mu bili dostupne i u vrijeme podizanja optužnice. Prema ocjeni Vijeća

izjave ovih svjedoka ne mogu biti dodatni dokazi, pogotovo kada se ima u vidu da su svjedoci saslušani u toku istrage kada je bilo i logično da im tužilac postavi pitanje o tome da li su eventualno ranije davali iskaze drugim istražnim organima..

78. Vijeće nije prihvatilo ni **nalaz i mišljenje vještaka Vede dr Tuci**, jer je tužilac naredbu vještaku izdao 20.09.2011. godine, dakle više od godinu dana nakon potvrđivanja optužnice u ovom predmetu. Navedeno postupanje Tužilaštva BiH u prikupljanju dokaza nakon podizanja optužnice, iako je iste bilo moguće pribaviti u toku istrage, ovo Vijeće cijeni kao postupanje suprotno članu 226. stav 1. ZKP BiH.

79. **Fotodokumentacija Lovačkog doma**, nije prihvaćena kao dodatni dokaz jer datira od prije godinu dana i predstavlja postupanje Tužilaštva BiH u prikupljanju dokaza nakon podizanja optužnice. U kontekstu navedenog bitno je spomenuti da se i samo Vijeće 2012. godine prilikom obilaska lica mjesta upoznao sa navedenom lokacijom.

5. Dokazi odbrane optuženog Tadić Duška–duplika

80. Odbrana optuženog Tadića je okviru dokaza duplike izvela, i kao dokaz u spis uvela, Akt Policijske stanice Čajniče od dana 01.10.2012. godine, broj 11-1-9/04-222-16-72/12 prema kome je na ime Kornjača Duško izdata vozačka dozvola 04FNA0240 dana 02.12.2004. godine za vozača B, E i B1 kategorije, i vozački ispit položio 25.12.1987. godine. Navedeni dokument je izveden na okolnost da optuženi Duško Kornjača nije imao vozačku dozvolu i da ga je neko morao voziti u automobilu.

6. Odluke kojom se prihvataju prijedlozi da se provede dokaz uvidom i čitanjem zapisnika o ispitivanju svjedoka u skladu sa odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH

81. Na prijedlog Tužilaštva BiH, nakon ulaganja relevantne medicinske dokumentacije, odnosno izvoda iz matične knjige umrlih lica, Vijeće je odobrilo da se u smislu člana 273. stav 2.⁴ ZKP BiH pročitaju iskazi svjedoka, Pita Avde, Bičo Safeta, Fazlagić Ajke, Safeta Tanje, i uloži u spis izjava svjedoka Trgo Mehmeda, a na prijedlog odbrane optuženog Tadića uz ulaganje izvoda iz matične knjige umrlih, pročitana je izjava svjedoka Gađo Ibre, a nakon čitanja izjave Bičo Safeta, kao dokaza Tužilaštva, Sud je dozvolio i čitanje izjave ovog svjedoka date SIPA-i, kao dokaznog prijedloga odbrane Živkovića.

82. Vijeće je na ročištu za glavni pretres od dana 16.01.2012. godine prihvatilo prijedlog Tužilaštva BiH da se na osnovu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH na glavnom pretresu pročitaju zapisnici o saslušanju svjedoka **Bičo Safeta**⁵ i **Fazlagić Ajke**⁶ u istražnom postupku s obzirom da su svjedoci u međuvremenu preminuli, a na te okolnosti Tužilaštvo je uložilo kao dokaz izvode iz matične knjige umrlih⁷. Odbrane su iskoristile zakonsku mogućnost, te iznijele pitanja koja bi postavili svjedoku u fazi unakrsnog ispitivanja. Vijeće je isti dan prihvatilo da se kao dokaz odbrane (O1-8) pročita i uvede Zapisnik o saslušanju svjedoka Bičo Safeta, broj 17-04/2-04-2/46/06 od 11.12.2006. godine, jer postoje razlike u predmetnom iskazu i iskazu koji je svjedok dao Tužilaštvu, a koji je Tužilaštvo uvelo kao svoj dokaz.

83. Nakon što je u spis uložen dokaz da je svjedok Trgo Mehmed preminuo⁸, Vijeće je dana 14.11.2012. godine iz istih razloga prihvatilo prijedlog Tužilaštva, te u sudski spis uložilo Izjavu o saslušanju svjedoka **Trgo Mehmeda**⁹. Međutim Vijeće je odbilo prihvatiti spisak koji je sačinio svjedok Trgo Mehmed, jer nije sastavni dio izjave i sačinjen je poslije. Kako izjava nije data u toku istrage, već u predistražnom postupku, odbrana je osporavala ulaganje iskaza ovog svjedoka kao dokaza. Svjedok Forto Behudin je saslušan na okolnosti uzimanja izjave od strane Trgo Mehmeda i pojasnio da je uzimao

---

⁴ Član 273. stav 1.i 2. ZKP BiH navodi: (1) Iskazi dati u istrazi dopušteni su kao dokaz na glavnom pretresu i mogu biti korišteni prilikom direktnog ili unakrsnog ispitivanja ili pobijanja iznesenih navoda ili u odgovoru na pobijanje, nakon čega se prilažu kao dokazni materijal. U ovom slučaju, osobi se može dati mogućnost da objasni ili pobije svoj prethodni iskaz. (2) Izuzetno od stava 1. ovog člana, zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije, odnosno vijeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitane osobe umrle, duševno oboljele, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih uzroka.

⁵ Zapisnik o saslušanju svjedoka Bičo Safeta, broj KT-RZ-40/05 od 29. aprila 2010. godine

⁶ Zapisnik o saslušanju svjedoka Fazlagić Ajke, broj 17-04/2-04-2-709/06 od 28.11.2006. godine;

⁷ T-39 Izvod iz matične knjige umrlih na ime Bičo Safet i Izvod iz matične knjige umrlih na ime Fazlagić Ajka pod rednim brojem T-36;

⁸ Izvod iz matične knjige umrlih na ime Trgo Mehmeda, T-8;

⁹ Izjava svjedoka Trgo Mehmeda, broj 02-139/96 od 12.03.1992. godine, data CJB Goražde – T-239;

izjavu od navedenog svjedoka 1996. godine dok je radio u SJB Goražde kao mlađi inspektor i saslušavao svjedoke u vezi zločina počinjenih u Istočnoj Bosni.

84. Dana 20.02.2012. godine, na osnovu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, tužilac je pročitao iskaz o saslušanju svjedoka **Tanjo Safeta** dat na zapisnik Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, pod brojem T-20 KTRZ 00021305 od 09. septembra 2011. godine. Pod brojem T-41A, Tužilaštvo je uložilo i medicinsku dokumentaciju koja se odnosi na svjedoka Tanjo Safeta. Naime, radi se o nalazu i mišljenju ljekara specijaliste dr Emira Guše od 25.01.2012. godine u kojem se navodi da se pacijentu strogo preporučuje da se ne izlaže fizičkom, psihičkom i emocionalnom naporu. Navedena potvrda se izdaje u svrhu izostanka sa sudskog procesa u kojem je pacijent pozvan kao svjedok. Odbrana se nije protivila čitanju iskaza.

85. Na nastavku glavnog pretresa 10.09.2012. godine, Vijeće je prihvatilo da se pročitaju zapisnik o saslušanju svjedoka **Gadžo Ibre**¹⁰, kao dokaz odbrane i zapisnik o saslušanju svjedoka **Pita Avde**¹¹, kao dokaz Tužilaštva koje je uložilo i medicinsku dokumentaciju svjedoka Pita Avde¹², a odbrana Izvod iz matične knjige umrlih na ime Gadžo Ibre¹³.

7. Rješenje o utvrđenim činjenicama (Prilog 1)

86. Vijeće je dana 23.01.2012. godine donijelo rješenje kojim se djelimično prihvata prijedlog Tužilaštva BiH broj T 20 0 KT RZ 0000 213 05 od 25.08.2010. godine za prihvatanje kao dokazanih činjenica utvrđenih od strane Pretresnog vijeća Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKSJ) u predmetima ***Tužilac protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T presuda od 27.09.2006. godine*** i ***Tužilac protiv Kunarac Dragoljuba, Kovač Radomira i Vuković Zorana, drugostepena presuda broj: IT-96-23/1-A od 12.06.2002. godine***

87. Iz prijedloga Tužilaštva Vijeće je prihvatilo samo jednu činjenicu utvrđenu u predmetu ***Tužilac protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T presuda od 27.09.2006. godine i to:***

---

¹⁰ Zapisnik o saslušanju svjedoka Gadžo Ibre, broj 17-04/2-04-2-701/06 od 22.11.2006.godine - O2-22;

¹¹ Zapisnik o saslušanju svjedoka Pita Avde, broj KT-RZ-40/05 od 18.03.2012.godine – T.-237;

¹² T-236 - medicinska dokumentacija na ime svjedoka Pita Avdo;

¹³ O2-21 – Izvod iz Matične knjige umrlih na ime Gadžo Ibro

- (2) Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Čajniče bilo je 4709 (53 posto) Srba, 4024 (45 posto) Muslimana, 5 Hrvata, 77 Jugoslovena i 141 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti. (Paragraf 615 predmet Krajišnik).

88. **dok je Vijeće Prijedlog u preostalom dijelu odbilo** iz razloga detaljno navedenih u obrazloženju rješenja koje se nalazi u **Prilogu 1** presude i predstavlja njen sastavni dio.

89. U konkretnom slučaju Sud je postupao u skladu sa odredbama člana 4. Zakona o ustupanju¹⁴ u vezi sa pravilom 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ koji propisuju: „Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice, koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u bilo kojem drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupka pred MKSJ-om, ako se odnosi na pitanje od značaja u tekućem postupku.“

90. Imajući u vidu da ni Zakon o ustupanju niti ZKP BiH ne sadrže kriterije koji moraju biti ispunjeni da bi se određene činjenice prihvatile kao utvrđene od strane MKSJ, vođen svojom obavezom poštivanja prava na pravično suđenje koje garantuje Evropska konvencija i ZKP BiH, Sud je primjenjivao kriterije koje je MKSJ utvrdio u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih* (predmet br. IT-05-88-T) i *Tužilac protiv Momčila Krajišnika* (predmet br. IT-00-39-T).

91. Očigledno je da su utvrđeni kriteriji za prihvatanje presuđenih činjenica kao utvrđenih u predmetu *Krajišnik i Popović* slični, sa tendencijom da su kriteriji u predmetu *Popović* još dalje razrađeni. I u prvoj i u drugoj odluci kao kriterij se navodi da činjenica mora biti jasna, konkretna, da se može identifikovati, odnosno da je precizna, ne smije sadržavati kvalifikaciju pravne prirode, odnosno ne smije predstavljati karakterizaciju pravne prirode, te da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku, pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna.

---

¹⁴ Prema članu 4. Zakona o ustupanju predmeta: “Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanje od značaja u tekućem postupku.“

92. Shodno navedenom, Sud je prilikom donošenja odluke kao u izreci rješenja imao u vidu gorenavedne kriterije.

93. Mada je stvorena presumpcija valjanosti ovih činjenica, Vijeće iste nije smatralo obvezujućim i nije temeljilo presudu, naročito ako se ima u vidu sam sadržaj prihvaćene činjenice, a koja se odnosi na nacionalnu strukturu stanovništva u opštini Čajniče 1991. godine.

94. Vijeće još jednom ukazuje da je Rješenje Suda BiH sa detaljnijim obrazloženjem kojim se djelimično prihvata prijedlog Tužilaštva BiH od 23.01.2012. godine za prihvatanje utvrđenih činjenica, sastavni dio ove presude i nalazi se u PRILOGU 1.

II. PRIMJENJIV ZAKON

95. U pogledu pitanja primjenjivog materijalnog zakona, neophodno je raspraviti

zašto se ne primjenjuju odredbe Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), koji je bio na snazi u vrijeme inkriminiranih događaja.

96. Zločin protiv čovječnosti nije bio regulisan u KZ SFRJ, koji je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike BiH, a stupio je na snagu danom objavljivanja. Međutim, KZ BiH koji je stupio na snagu 01.03.2003. godine, reguliše Zločine protiv čovječnosti u članu 172. kao krivično djelo za koje je zapriječena kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

97. S obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela (april/maj1992. godine) i materijalni zakon koji je tada bio na snazi, Vijeće smatra da je nužno obratiti pažnju na načelo zakonitosti (na obje strane: *nullum crimen sine lege i nulla poena sine lege*) i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona (*tempore criminis*).

98. Naime, član 3. KZ BiH propisuje načelo zakonitosti, odnosno da se krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju samo zakonom, te da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.

99. Član 4. KZ BiH propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjena krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenit će se zakon koji je blaži za učinioca.

100. Načelo zakonitosti propisano je također i članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), koja prema članu 2. stav 2. Ustava BiH ima prioritet nad svim ostalim zakonima u BiH. Data odredba EKLJP sadrži generalno načelo kojim se zabranjuje teža kazna od one koja je bila primjenjiva u momentu kada je kazneno djelo počinjeno, ali se ne propisuje primjena najblažeg zakona.

101. Međutim član 4. a) KZ BiH propisuje da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo "krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava".

102. Isto tako i člana 7. stav 2. EKLJP daje isti izuzetak uz uslov da stav 1. istog

člana “ne utiče na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda”.¹⁵

103. Ovi ugovori (Europska konvencija i Međunarodni pakt) su obavezujući za BiH, a član 4. a) KZ BiH kodificira ovaj princip.

104. Ovim se utvrđuje mogućnost odstupanja, pod posebnim uslovima, od načela utvrđenih članom 3. i 4. KZ BiH, te članom 7. stav 1. EKLJP, a time i primjene važećeg zakona u postupcima koji se vode za djela koja predstavljaju djela međunarodnog prava.

105. Kako je ranije navedeno, KZ BiH predviđa zločin protiv čovječnosti u članu 172. KZ BiH, za čije izvršenje je propisana kazna zatvora od 10 godina ili dugotrajni zatvor. Međutim, zločin protiv čovječnosti, kao zasebno krivično djelo nije bio predviđen u KZ SFRJ. Slijedom gore navedenog, mora se konstatovati da je u vrijeme kada su počinjena krivična djela, Bosna i Hercegovina kao nasljednica države SFRJ, bila strana potpisnica svih relevantnih međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom pravu.

106. Prema principu univerzalne nadležnosti, običajno međunarodno humanitarno pravo obavezuje svaku državu u svijetu, bez obzira da li je ratifikovala odgovarajuće međunarodne pravne instrumente, da krivično goni ili izruči (*aut dedere aut judicare*) sve osobe za koje se sumnja da su izvršile povredu običajnog međunarodnog humanitarnog prava. Bilo kakvo ograničenje koje nametne država u vezi sa izručenjem osobe koja se tereti da je prekršila međunarodno običajno humanitarno pravo, predstavlja kršenje međunarodnih obaveza te države.

107. Stoga, bez obzira da li se posmatra sa aspekta međunarodnog običajnog prava, međunarodnog ugovornog prava ili “principa međunarodnog prava”, nesporno je da su ratni zločini, uključujući zločine protiv čovječnosti, predstavljali krivično djelo u kritičnom periodu, čime je načelo zakonitosti zadovoljeno.

---

¹⁵ Pogledati takođe i član 15. stav 1 i 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima koji sadrže slične odredbe;

108. Stoga, Vijeće nalazi da primjena člana 172. KZ BiH ne predstavlja kršenje prava na zabranu retroaktivne primjene krivičnog zakona.

109. U kontekstu gore navedenog bitno je spomenuti da je 10.04.2012. godine Europski Sud za ljudska prava donio presudu po aplikaciji osuđenog lica *Bobana Šimšića*, kojom se ista odbija kao neosnovana. U navedenoj presudi se ističe:

Sud opaža da je sadašnji aplikant bio osuđen 2007. godine za progon kao zločin protiv čovječnosti s obzirom na djela koja su se desila 1992. godine. Kako pobijana djela nisu sadržavala zločin protiv čovječnosti prema domaćem pravu sve do stupanja na snagu Kaznenog zakona, evidentno je iz dokumenata citiranih u gore navedenim stavcima od 8-13 da su pobijana djela, u vremenu kada su bila počinjena, sadržavala zločin protiv čovječnosti prema međunarodnom pravu. U tom smislu, primjećuje se da su svi sastavni elementi zločina protiv čovječnosti ispunjeni u ovom slučaju: pobijana djela su izvršena u kontekstu šireg i sistematičnog napada s ciljem na civilno stanovništvo i aplikant je bio svjestan ovih napada (suprotno slučaju Korbely, gore navedeni stavci, §§ 83-85).

1. Aplikant je tvrdio da nije mogao predviđjeti da su njegova djela mogla sadržavati zločin protiv čovječnosti prema međunarodnom pravu. Primjećeno je, također, da je aplikant počinio ova djela kao policijski službenik. Sud drži da se osobe koje obnašaju profesionalnu dužnost moraju procesuirati s najvećim stupnjem opreza sljedeći njihovo zanimanje, te se može očekivati da dobju posebnu pažnju u procjeni rizika koju je ta aktivnost povlačila za sobom (vidjeti Kononov, gore navedeno, § 235) Nadalje, imajući u vidu strahovitu, nezakonitu prirodu njegovih djela, koja uključuju ubistva i mučenja Bošnjaka unutar konteksta šireg i sistematičnog napada bošnjačkog civilnog stanovništva opštine Višegrad, čak bi i površna reakcija od strane aplikanta navela da su djela riskantna sadržavajući zločin protiv čovječnosti za koje bi se on mogao držati odgovornim.

2. Sud zaključuje da su djela aplikanta, u vremenu kada su izvršena, sadržavala kazneno djelo definirano s dovoljno dostupnosti i predvidivosti prema međunarodnom pravu.

Ova je žalba, zbog toga, očigledno neosnovana i mora se odbiti prema članu 35. stavkama 3(a) i 4. Konvencije.

III. STANDARDI OCJENE DOKAZA I OPĆA OCJENA DOKAZA

110. Osnovna obaveza Vijeća u pogledu svih dokaza propisana je članom 281. stav 2. ZKP-a BiH u kojem se navodi: "Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana."

111. Sudska praksa je za osuđujuću presudu definisala standard "dokaza van razumne sumnje". Prema opšteprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji veći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

112. Sud je razmatrao i cijenio sve izvedene dokaze, ali će se u presudi osvrutati samo na one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku. Sud podsjeća da član 15. ZKP BiH predviđa princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi *a priori* određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

113. Član 10. ZKP BiH (zakonitost dokaza) predviđa da:

"Sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona."

114. Osim što iskaz svjedoka treba biti dat iskreno, neophodno je i da je iskaz pouzdan. Imajući to na umu, Vijeće je tokom cijelog postupka bilo svjesno da je u iskazima o činjenicama koje su se dogodile puno godina prije davanja iskaza, prisutna nesigurnost usljed nestalnosti ljudske percepcije u odnosu na traumatične događaje i sjećanja tih događaja. Prilikom ocjene iskaza svjedoka koji su svjedočili u predmetnom postupku, Vijeće je posebno cijnilo njihovo držanje, ponašanje i karakter, razmotrivši u odnosu na njih i druge dokaze i okolnosti u vezi sa ovim predmetom.

115. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače same po sebi da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzđano.¹⁶ Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme događaja ne isključuju automatski mogućnost da se Vijeće osloni na takav iskaz. Međutim, trebalo bi da pretresno Vijeće prilikom ocjenjivanja i odmjeravanja težine dokaza vodi računa i takve faktore uzme u obzir.¹⁷

116. Vezano za posredne dokaze (dokaze iz druge ruke), Vijeće ističe da su u praksi ovog Suda takvi dokazi prihvatljivi. Naravno, dokazna vrijednost takvih dokaza zavisi od konteksta i karaktera predmetnog iskaza, kao i od toga da li je taj iskaz potkrijepljen i drugim dokazima. Osim toga, Vijeće podsjeća da je Sud slobodan u ocjeni dokaza (u skladu sa članom 15. ZKP BiH).

117. Vijeće je imalo u vidu i praksu Evropskog Suda za ljudska prava¹⁸ prema kojoj se Sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

118. Ne postoji zakonska obaveza da se u presudi izlože svi pojedini dokazi. Zakonska obaveza je razmatranje svih iznesenih dokaza prilikom donošenja odluke. Bilo bi nesvršishodno nametati bilo kojem sudećem Vijeću obavezu da svaki pojedinačni dokaz, dakle, svako svjedočenje i svaki materijalni dokaz koji su izneseni tokom glavnog pretresa, pojedinačno obrazlaže u presudi.

119. Žalbeno vijeće u predmetu *Kvočka* podsjeća na to da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrtnati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.¹⁹

---

¹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebić*, par.485 i 496 – 498.

¹⁷ Predmet *Kupreškić i dr.*, br. IT-95-15-A, Presuda žalbenog vijeća od 23.10.2001.godine, strana 12, par 31;

¹⁸ Predmet Evropskog suda za ljudska prava *Garcia Ruiz v. Spain*, No. 30544/96, 21.01.1999. godine

¹⁹ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kvočka i dr.*, par. 23-25

120. Isti stav je iznesen od strane Žalbenog vijeća MKSJ i u predmetu *Mucić i dr.*: „Pretno vijeće nije dužno da u svojoj presudi iznosi i opravdava svoje nalaze u vezi sa svime što je izneseno tokom suđenja“²⁰

121. Žalbeno vijeće podsjeća da pretno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka²¹. Pri tom pretno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.²²

122. U ovom predmetu, Sud je cijenio dokaze u skladu sa odredbama ZKP BiH, prevashodno primjenjujući pretpostavku nevinosti iz člana 3. ZKP BiH, koja otjelovljuje opšti princip prava prema kojem je na Tužilaštvu teret utvrđivanja krivice optuženog, koje to mora uraditi van razumne sumnje.

---

²⁰ *Mucić i dr.*, Presuda Žalbenog vijeća, 20. februara 2001. godine, par. 498

²¹ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par.194, Međunarodni krivični sud za Ruandu;

²² Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i dr.*, par 194,;

A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA
172. STAV 1. TAČKA H) ZKP BIH

123. Optuženom Miloradu Živkoviću se optužnicom Tužilaštva BiH, na teret stavljalo krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), b), d), e), f), g), i) i k) KZ BiH. Da bi se krivično djelo okvalifikovalo kao zločini protiv čovječnosti, tužilac mora, pored konkretnih elemenata pojedinačnog djela, dokazati i opše elemente zločina protiv čovječnosti, i to:

postojanje širokorasprostranjenog i/ili sistematskog napada usmjerenog protiv bilo kojeg civilnog stanovništva

svijest optuženog o postojanju takvog napada

svijest da su radnje optuženog predstavljale dio napada i da je on bio svjestan da njegove radnje predstavljaju dio napada.

1. ŠIROK I SISTEMATIČAN NAPAD

124. Na temelju izvedenih dokaza, ovo Vijeće je van svake razumne sumnje zaključilo, da je u relevantnom periodu iz izreke presude, odnosno u periodu od polovine aprila 1992. godine, pa do kraja maja 1992. godine u opštini Čajniče postojao širok i sistematičan napad koji je bio isključivo usmjeren protiv civilnog nesrpskog stanovništva opštine Čajniče, a što je i potkrijepljeno iskazima svih saslušanih svjedoka.

125. U sudskoj praksi je utvrđeno da napad mora biti ili rasprostranjen ili sistematski²³ za postojanje elementa krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 5. Statuta. Izraz "rasprostranjen" se odnosi na velike razmjere napada i veliki broj žrtava, dok se izraz "sistematski" odnosi na organizovani karakter djela nasilja i malu vjerovatnoću da su ona počinjena nasumično.²⁴ Navedeno definiranje rasprostranjenog i sistematskog napada može pomoći i prilikom definiranja širokog i sistematskog napada čije

---

²³ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, paragraf 93.

²⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par.94 Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par.101; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par.94;

postojanje zahtjeva zakonska definicija krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti prema domaćem zakonodavstvu. Prema sudskoj praksi MKSJ-a, napad je sistematski ukoliko ima organizovani karakter i predstavlja "redovito ponavljanje sličnog kažnjivog ponašanja koje nije slučajno".²⁵

126. Napad na nesrpsko stanovništvo sa područja opštine Čajniče počeo je nakon prvih hapšenja i zatvaranja civila Bošnjaka u čemu su učestvovali pripadnici policije i TO Čajniče sa pripadnicima paravojne jedinice "Plavi orlovi" i prvim većim napuštanjem nesrpskog stanovništva sa područja opštine Čajniče, a završio ubistvima zatočenih lica na Mostini i drugim većim napuštanjem preostalog nesrpskog stanovništva sa područja opštine Čajniče.

127. U prvostepenoj presudi vijeća u predmetu *Tužilaštvo MKSJ protiv optuženog Momčila Krajišnika*²⁶ navodi da pojam napada treba razlikovati od pojma "oružanog sukoba", premda napad i oružani sukob mogu biti povezani ili čak nerazlučivi.²⁷ Napad čine postupci kojima se nanose tjelesne ili duševne povrede, kao i pripremne radnje za takve postupke.²⁸

128. Da je oružanim sukobom bila zahvaćena cjelokupna teritorija sukobljenih strana ili teritorije pod kontrolom sukobljenih strana, bez obzira na to da li se na konkretnom prostoru koji se razmatra doista vodila neka borba, ukazuju i dokazi uvedeni na navedene okolnosti - Odluka Predsjedništva Srpske Republike BiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti i naređenju mobilizacije na cjelokupnoj teritoriji od 15.04.1992. godine²⁹ i Odluka Srpske Republike Bosne i Hercegovine Ministarstva odbrane Sarajevo o formiranju teritorijalne odbrane Srpske Republike Bosne i Hercegovine kao oružane snage SR BiH, te i Odluka Predsjedništva SR BiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti, opštoj i javnoj mobilizaciji na cjelokupnoj teritoriji SR BiH broj:1/92. od 16. aprila 1992. godine³⁰.

129. Kao što je naprijed navedeno, napad treba razlikovati od oružanog sukoba iako nekad isti mogu biti povezani čak i nerazlučivi. Odluka Predsjedništva ukazuje na

---

²⁵ Id.

²⁶ Prvostepena presuda Tužilaštva MKSJ protiv optuženog Momčila Krajišnika, broj predmeta IT-00-39-T, 27.09.2006.

²⁷ Drugostepena presuda u predmetu Tadić, para. 251.

²⁸ Drugostepena presuda u predmetu Kunarac i drugi, par. 85; Drugostepena presuda u predmetu Blaškić, par 124; Prvostepena presuda u predmetu Momčilo Krajišnik, paragraf 706;

²⁹ Dokaz T-144;

³⁰ Dokaz T-143;

proglašenje ratnog stanja i opšte mobilizacije na teritoriji Srpske Republike BiH 15.04.1992. godine, a što odgovara vremenskom okviru postavljenom u optužnici da je napad trajao od polovine aprila do kraja maja 1992. godine.

130. Stoga je neosnovan prigovor odbrane optuženog Tadić Duška o nepostojanju širokog i sistematičnog napada u opštini Čajniče od sredine aprila do kraja maja 1992. godine.

131. Taj napad je uključivao **širok** spektar mjera protiv nesrpskog stanovništva poput ograničenja slobode kretanja, podizanja barikada i kontrolnih punktova na kojima je nesrpsko stanovništvo redovno zaustavljano i pretraživano, pretresanje njihovih kuća, otpuštanje sa radnih mjesta, opšta mobilizacija koja se desila 15.04.1992. godine i to samo srpskog stanovništva, postrojavanje policije i pripadnika TO opštine Čajniče početkom maja 1992. godine ispred hotela "Orijent" i Doma kulture u samom centru Čajniča, dolazak naoružanih i nepoznatih vojnika u Čajniče već od 12. aprila 1992. godine, pucanje iz vatrenog oružija u noćnim satima, hapšenje u kućama, na radnim mjestima i odvođenje na Mostinu nesrpskog stanovništva, nakon čega su isti premlaćivani, ubistva zatočenika u Lovačkom domu na Mostini, zatim spaljivanje kuća u selima Miljeno, Brdo i Borajna kao i rušenje dvije džamije u samom centru grada Čajniča.

132. Dokaz Tužilaštva uložen pod rednim brojem, **T-141** ukazuje na radnje koje je Krizni štab poduzimao i prije aprila 1992. godine, tačnije 3.3.1992. godine kada Krizni štab SDS Čajniče obavještava Vladu SR BiH Sarajevo i MUP SR BiH o tome da su na području opštine Čajniče na glavnim putnim pravcima postavljene barikade i da iste neće biti uklonjene sve dok se ne ispune zahtjevi o prijemu šest milicionera i jednog veziste srpske nacionalnosti u SJB Čajniče.

133. Također, dešavanja koja su prema ocjeni ovog Vijeća prethodile napadu su i miniranje obučarske radnje, o čemu je govorio svjedok Borovac Nedžad: *Događaj miniranja obučarska radnja, tako sam saznao, ja nisam bio očevidac tada tog trenu, pukla je mina u čaršji, znate kakav je ovaj osjećaj i događaj kad tako nešto čujete. O*

navedenom događaju Tužilaštvo BiH je uložilo materijalni dokaz Izvještaj o miniranju obučarske radnje februar 1992. godine.³¹

134. Da su u napadu pored pripadnika TO, pripadnika paravojne formacije "Plavi orlovi" policajaca SJB Čajniče, učestvovali i vojnici iz Srbije i Crne Gore potvrđuju svjedoci .....Bičo Safet i drugi, koji navode da su se već 12. aprila 1992. godine u Čajniču pojavili nepoznati vojnici i da su stigli tenkovi.

.....
.....
.....
.....

135. Svjedok **Bičo Safet** je izjavio da je na njegovo pitanje: „Ko su ti Duško ovi ljudi“ upućeno optuženom Dušku Kornjači 12. aprila 1992. godine na sastanku, on rekao: „To su moji prijatelji iz Pljevalja“.

136. **Valerio Gebs Aquila** je izjavio da je preminuli Trgo Mehmed rekao da su u odvođenjima Bošnjaka učestvovala paravojne jedinice pod kontrolom Miluna Kornjače, koje su počele patrolirati u maskirnim uniformama i nosili su oznake SDS stranke, odnosno oznake „Plavih orlova“.

137. Svjedok **Moćević Alija** je svjedočio na okolnosti bezbjedonosne situacije u opštini Čajniče, ističući da se situacija promjenila nakon izbora, te da su se nakon 12. aprila 1992. godine u opštini Čajniče pojavile osobe iz drugih gradova u četničkim uniformama, a domaće stanovništvo bilo naoružano do zuba. Nakon provedenih višestranačkih izbora i rezultata 60% za SDS i 40% za SDA, u skladu sa tim, trebalo je organizovati vlast. Posljedicom izbornih rezultata došlo je do preuzimanja resora od strane srpske vlasti. U kontekstu bezbjedonosne situacije pominje dokumente čiji je autor - *Apel za pomoć nesrpskom stanovništvu općine Čajniče upućen vlastima Bosne i Hercegovine*³², zatim dokument u kome je supotpisnik sa drugim licima - *Protokol o vođenim razgovorima između predstavnika srpskog i muslimanskog naroda opštine Čajniče od 12.4.1992. godine*³³ i *Proglas o predaji naoružanja, odnosno Naredba Kornjača Duška, predsjednika Kriznog štaba opštine Čajniče o predaji naoružanja,*

---

³¹ Potvrda o eksploziji u radnji „OBUČAR“ u Čajniču dana 28.02.1992.godine – T-35/T-23;

³² Dokaz T1

³³ Dokaz T3

*municije i eksplozivnih sredstava brj:01/1-02-52 od 18.04.1992. godine*³⁴, čiji nije autor, ali navedeni dokument pomirje u kontekstu još većeg zaošttravanja odnosa u opštini Čajniče. .

138. **Protokol o vođenim razgovorima između predstavnika srpskog i muslimanskog naroda opštine Čajniče od 12.04.1992.** godine, prema riječima svjedoka Močević Alije, trebao je legalizirati postojeću situaciju, ozvaničiti MUP Spske Republike Bosne i Hercegovine u čijem se sastavu nisu nalazili muslimani, koji već nisu dolazili na posao. Potpis navedenog dokumenta je prema njegovim riječima, predstavljao totalnu kapitulaciju. Prema riječima svjedoka Močevića, tihi odlazak nesrpskog stanovništva počeo je početkom aprila, a stihijski, nakon 18. aprila. Naoružavanje muslimana nije bilo organizovano, bilo je individualno i pojedinačno. Dom zdravlja je bio pretvoren u vojni štab.

139. U sadržaj navedenog dokumenta **Protokola** se navodi da će se na području opštine Čajniče provoditi Ustav i zakoni Srpske Republike Bosne i Hercegovine, a Stanica javne bezbjednosti će biti sastavljena od aktivnog i rezervnog sastava milicije – lica koja potpišu izjavu o prihvatanju Zakona o unutrašnjim poslovima Srpske Republike Bosne i Hercegovine

140. Gotovo svi saslušani svjedoci, kako Tužilaštva tako i odbrane, govorili su o napetoj situaciji i panici među nesrpskim stanovništvom u opštini Čajniče od početka 1992. godine koja je svakim danom postajala sve gora.

141. **O ograničenju slobode kretanja nesrpskog stanovništva u opštini Čajniče,** govorili su svjedoci Močević Alija, a uvedeni su i materijalni dokazi koji govore o postojanju propusnica koje su potpisivali Kornjača Duško, odnosno Živković Milorad u svrhu sigurnog napuštanja Čajniča. Da je optuženi potpisivao navedne dozvole potvrđuje uložena Propusnica za prelazak destinacije Goražde - Pljevlja sa potpisom optuženog Živković Milorada od 13.04.2013. godine. Prema kazivanju svjedoka Močević Alije došlo je do legalizacije punktova na Mostini i Lukama *uz opravdanje da isti trebaju da štite narod od sandžaklja kcje će doći iz Sandžaka da pobiju jude.* Odluka o osnivanju kontrolnih punktova spominje se i u *Saopštenju građanima*

---

³⁴ T-147;

Čajniča³⁵. Međutim, događaji koji će uslijediti pokazuju da isti nisu formirani u cilju obezbjeđenja materijalne i lične sigurnosti svih građana opštine Čajniče, već u cilju kontrolisanja kretanja nesrpskog stanovništva opštine Čajniče.

142. Svjedok **Borovac Nedžad** je svjedočio na okolnosti bezbjedonosne situacije u Čajniču navodeći da su već početkom 1992. godine postavljene barikade u selu Brdo.

143. **Početkom aprila 1992 .godine u opštini Čajniče počinje naoružavanje srpskog stanovništva** što potvrđuju brojni svjedoci među kojima je i svjedok Borovac Nedžad koji je dok je stajao pred zgradom "Šumarstva" gledao kada su kamioni dovozili sanduke naoružanja pred prostorije štaba TO-a.. Svjedok Trgo Selim³⁶ je učestvovao u istovaranju sanduka sa naoružanjem zajedno sa Džambegovićem i Babićem i nakon što su otvorili jedan sanduk, unutra su vidjeli poluatomske puške. Da su tenkovi došli iz pravca Pljevalja i to krajem aprila, odnosno početkom maja, posvjedočio je i svjedok **Homoraš Sulejman**³⁷ koji kaže: *Sjećam se dobro tog dana nikad neću zaboraviti kada su prvi put došli tenkovi oni su išli ja to pod navodnicima kažem „pješice“ znači nisu transportovani na transporterima za transport (nejasno) sredstava nego su došli pješice iz pravca Pjeva,ja, a na čelu te kolone tenkova je policijsko službeno policijsko vozilo je bilo i i to se dobro sjećam i nikad neću zaboraviti kako su neko, jer ja sam to gled'o iz mog stana sa balkona, kako su proslav,jali neki policajci il' neko ko je vozio policijsko vozilo ispred tih tenkova, proslav,jali i čak štaviše i pucali iz automatskog naoružar,ja. Ne pišto,ja, možda nešto automatske puške i tako.*

144. Svjedok **Borovac Neđad** je u kontekstu situacije u Čajniču početkom 1992. godine naveo da su se stalno čule **detonacije i pucanje u daljini**. *Svakom je bilo začudo kad čuje eksploziju da otkrije sa č,je strane se to desilo.* U kontekstu bezbjedonosne situacije svjedok Čolak Mirzet je rekao da su se već početkom 1992. godine dešavala pucanja i navodi da su Milun Kornjača i svjedok KRAJ 280 pucali iz naoružanja i da je tom prilikom regovala policija.

145. Svjedok **Močević Suad** takođe svjedoči o situaciji u Čajniču: *„12. aprila '92. godine, situac,ja u Čajniču bila je napeta. Bila je, bila je ovaj najviše pucnjave i provokac,ja od strane naoružanih pripadnika nekih paravcnjnih ili vcjnih formac,ja ne*

---

³⁵ Dokaz T-2 - Saopštenju građanima Čajniča;

³⁶ Nastavak glavnog pretresa dana 24.10.2011.godine - svjedočenje svjedoka Trgo Selima;

³⁷ Svjedočenje svjedoka Homoraš Sulejmana, nastavak glavnog pretresa dana 28.01.2011.godine;

znam ni ja. Pucalo se svakodnevno, ustvari svako veče iz kasarne to je iznad Čajniča Kamen Selo iza Čajniča, i to sve iz automatskog oružja. I to je stvaralo paniku. Čujem i vidim, vidim vatru, vidim odsjaj oružja, vidim, vidim, plamen vidim. Kamen je desno selo od Čajniča, pucjava svako veče u neka doba noću“. Tako je bilo od jeta '91. od jula mjeseca pa sve do početka rata“.

146. Svjedoci **Pita Arifa**, ističe da je u Čajniču, u aprilu i maju '92. godine vladao nemir, ljudi srpske nacionalnosti su se naoružavali, oblačili maskirne uniforme, izašli na ulice, stvorio se strah, svako večer se pucalo i narod zastrašivao. Postrojavanje vojske se vršilo u aprilu mjesecu '92. godine.

147. Na okolnost postrojavanja srpske vojske ispred Doma kulture svjedočio je i svjedok **Borovac Nedžad**, i nazivajući navedeni događaj strašnim, kaže da su vojnici bili u različitim uniformama, a misli da je njihov broj odgovarao jednoj četi. Postrojavanje je u jednom dijelu vršio Milun Kornjača. Svjedok Čolak Mirzet na okolnosti postrojavanja je rekao da nije znao da je taj dan ispred Doma kulture, ispred platoa bilo postrojavanje, pa je krenuo do kioska. *Bio je jedan kiosk, trafika prekoputa hotela, moro sam proći tuda i ne razmišljajući ni o čemu da će se nešto desiti sišo sam dole prolazeći pored njih čuo sam da me prozvo po prezimenu Milun Kornjača i doslovno me maršno i isijero iz čaršije ili ću u protivnom završiti na Mostini u kontejneru. Normalno da sam se okrenuo i otišo kući.*

148. Svjedok **Paldum Suljo** je u svom iskazu naveo da je do postrojavanja ispred Doma kulture došlo 12. aprila 1992. godine te da je doktor Kornjača Duško, brat Milunov, postrojio jednu četvu vojnika, otprilike 60 do 80. Bili su u tri reda ispred Doma kulture, gdje su davali zakletvu da će braniti Republiku Srpsku i tu je bio taj neprijatan događaj, kad smo pratili, gledali. *Našalio sam se ovako jednom svom prijatelju Srbinu, kad sam ga pito mogu li ja stati u te redove, on je reko da ne dolazi u obzir ovaj, ne pripadam tom narodu. To je onako bilo u šalu, a ozbiljne su stvari. Na pitanje tužioca kako se osjećao kada je gledao postrojavanje, svjedok je odgovorio da je sve ukazivalo na rat. Dan poslije tog događaja nerspsko stanovništvo se počelo izvlačiti iz grada.*

149. Na pitanje advokata da li je muslimanskim vojnim obveznicima bilo nuđeno da se priključe vojsci, svjedok **Pita Arifa** je izjavila: „Kako će se prjaviti u vojsci da ubijaju svoj narod?“.

150. Kada govori o smotri u Čajniču,

svjedok

zakonskog osnova, posvjedočili su mnogi svjedoci, među kojima i svjedok **Trgo Rabija** koja je navela da su joj muža odveli 5. maja ujutro, a sina istog dana uvečer. U tom smislu Tužilaštvo je uložilo dokaze *Spisak zarobljenih i nestalih lica opštine Čajniče*³⁸ i Popis žrtava u opštini Čajniče (ubijenih i nestalih)³⁹. Svjedok **Hurlov Hamdo**⁴⁰ je bio pripadnik rezervnog sastava policije od 1974. godine do 1992. godine, a kada je odbio da potpiše lojalnost, oružije, opremu i uniformu je vratio i onda je počelo hapšenje.

153. Nesrpsko stanovništvo je već 12. aprila 1992. godine počelo **napuštati opštinu Čajniče**, tako da su prvi konvoji sa stanovništvom otišli u pravcu Goražda i Pljevalja. Prema riječima svjedoka Čolak Mirzeta glavni razlog što stanovništvo napušta Čajniče je strah, " *nastalo je učestalo pucnjave, strah je jednostavno. Mi smo nenaoružani, dok se po čaršji hoda naoružani, gledamo kako odlaze na, na te vježbe, znači strah je, jednostavno strah stanovništvo, i strah.* Svjedok Čolak Mirzet je potvrdio da muslimansko stanovništvo nije bilo mobilizirano niti naoružano. Svjedok **Boško Janjić** je naveo da je opći egzodus muslimana bio 20 maja 1992. godine, nakon ubistva u Lovačkom domu. Prema navodima svjedoka Muslimani odlaze autima, kamionima, autobusima i nije bilo njihovog zadržavanja na Mostini jer je sve bilo organizovano.

154. U tom periodu također dolazi i do **podijele policije** o čemu su svjedočili svjedok **Čevriz Milorad**, navodeći: "....*Počela je policija da se razdvaja. Ova je, prvo u Sarajevu je došlo do podijele policije, onda se to odrazilo i na nas u Čajničju. Muslimani su trebali potpisati lojalnost novoj vlasti, to muslimani nisu pristali, te su demonstrativno napustili*". Navodi da na njihova radna mjesta dolaze ljudi iz rezervnog sastava policije. U to vrijeme je dosta ljudi i primljeno u rezervni sastav policije, jer ih je na samom početku bilo malo, oko 7/8. Policajci iz aktivnog sastava su obučavali rezervne policajce, da rade iste poslove kao i oni.

155. **Spaljivanje kuća i rušenje džamija** - svjedok **Trgo Selim** je naveo da su granate ispaljivane od strane grupe Miluna Kornjače na selo Đakoviće i da je paljeno sijeno. Svjedok **Bićo Safet**⁴¹ je u svojoj izjavi naveo da su srpski vojnici u proteklom ratu minirali dvije džamije. Džamija u centru grada zvala se Sinan-pašina džamija i bila je pod zaštitom države. Kao dokaz T-215, Tužilaštvo je uložilo dokument *Naziv vjerskih*

---

³⁸ Dokaz T-167;

³⁹ Dokaz T-169;

⁴⁰ Nastavak glavnog pretresa 13.01.2012.godine, strana 7 - svjedočenje svjedoka Hurlov Hamde;

⁴¹ Zapisnik o saslušanju svjedoka Bićo Safeta, broj KT-RZ-40/05 od 29.aprila 2010.godine;

objekata na opštini Čajniče i godina njihovog razaranja, koja odgovara navodima ovog svjedoka.

156. U toku aprila mjeseca 1992. godine došlo je do **masovnog napuštanja radnih mjesta**, svjedok Homoraš Sulejman je naveo da mu je njegov direktor rekao “*Su,jo idi kući, odmaraj, kada bude posla mi ćemo te zvati*”, dok je svjedok Čolak Mirzet govoreći o policiji rekao da je nesrpsko stanovništvo prestalo ići na posao i da policija od aprila i potpisivanja *Protokola* nije više bila mješovitog sastava.

157. Kada se sve ovo naprijed navedeno posmatra zajedno može se zaključiti da do situacije u Čajniču nije došlo slučajno, odnosno da napad na područje opštine Čajniče nije bio izolovanog karaktera, već je riječ o organizovanom napadu poduzetom u cilju realizacije plana uspostavljanja srpske opštine Čajniče u kojoj neće živjeti nesrpsko stanovništvo, odnosno uspostavljanje Srpske Republike Bosne i Hercegovine.

158. Napad na civilno nesrpsko stanovništvo opštine Čajniče imalo je karakter sistematičnosti. Napad je preuzet na identičan način kao i u drugim opštinama i u jednom kratkom vremenskom periodu uz učešće više osoba koje su planirale progon nesrpskog stanovništva.

159. Bitno za dokazivanje postojanje **sistematičnog** napada, odnosno da je napad bio organizovan jeste dokazivanje postojanje plana ili politike.

160. Rukovodstvo bosanskih Srba htjelo je da promjeni nacionalni sastav stanovništva na teritorijama pod svojom kontrolom protjerivanjem i posljedično drastičnim smanjivanjem udjela bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u tamošnjem stanovništvu. Kao što je formulisano u *Uputstvu o organizovanju i ojelovanju srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima*⁴² gdje se navodi na koji način će biti provedene određene utvrđene aktivnosti u svim opštinama u kojima žive Srbi, a u suštini se radi o nacrtu za preuzimanje vlasti od strane bosanskih Srba u opštinama u kojima oni predstavljaju većinu stanovništva (dalje u tekstu: Varijanta A) i opštinama gdje su u manjini (dalje u tekstu: Varijanta B). Formulirani cilj Uputstva s varijantom A i B bio je “provođenje plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi” i “povećanje mobilnosti i spremnosti za odbranu

---

⁴² Dokaz T-139;

interesa srpskog naroda”.⁴³ Uputstvo s varijantom A i B sadržavalo je, između ostalog, i direktivu prema kojoj će opštinski odbori SDS-a formirati krizne štabove srpskog naroda u svojim opštinama.⁴⁴ “Zadaci, mjere i druge aktivnosti” o kojima se govori u Uputstvu s varijantom A i B provodiće se isključivo po nalogu predsjednika SDS-a.

161. ***Odluka o verifikaciji proglašениh srpskih autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini, donesena 21. novembra 1991. godine***⁴⁵, govori o formiranju srpske autonomne oblasti Hercegovina koju čine opštine Bileća, Čajniče, Gacko, Kalinovik, Nevesinje, Rudo i Trebinje, kao i dijelovi drugih opština ove regije sa većinskim srpskim narodom sa sjedištem u Trebinju i utvrđuje da su sve srpske autonomne oblasti iz prethodne tačke sastavni dio Bosne i Hercegovine kao federalne jedinice u zajedničkoj državi Jugoslaviji. Posebna uputstva o daljem postupanju trebala bi biti naknadno usvojena i objavljena.

162. Prateći slijed opisanih dešavanja, jasno je da se radi o napadu kog karakteriše organizovanost. Vijeće ocjenjuje da se događaji od polovine aprila do kraja maja 1992. godine, ne mogu se posmatrati kao pojedinačna, nasumice izvedena, izolovana djela, već naprotiv, ista van razumne sumnje pokazuju da su inkriminisane radnje koje čine sadržinu izvedenog napada, po svojoj prirodi, načinima sprovođenja i rezultatima morale biti rezultat planiranja, organizacije i koordinacije vojnih i civilnih struktura, što datom napadu nesumnjivo daje karakter sistematičnog.

163. U predmetu Momčilo Krajišnik⁴⁶ vijeće zaključuje da je *riječ o opštem obrascu postupanja u predmetnim opštinama, te svjesno da su postojale i razlike, uglavnom zavisno od nacionalnog sastava stanovništva određene općine. U općinama u kojima su Muslimani bili u većini i kontrolisali lokalne ustanove, poput Bratunca, Rogatice, Vlasenice i Zvornika, lokalni civili srpske nacionalnosti su evekuisani, nakon čega su srpske paravojne snage izvršile napad, proijerujući Muslimane i Hrvate, te nasejavajući te prostore rasejenim Srbima. U opštinama u kojima su Srbi bili u većini i kontrolisali lokalne ustanove, poput Banja Luke, Bjejjine, Bosanskog Novog, srpske vlasti i*

---

⁴³ Uputstvo s varijantom A i B, dio I, tačke 1-2. Rukovodstvo bosanskih Srba u potpunosti je bilo svjesno toga da će uspostavljanje vlasti bosanskih Srba, osobito na područjima gdje su bosanski Srbi u manjini, nužno podrazumijevati upotrebu sile i straha.

⁴⁴ Uputstvo s varijantom A i B, uputstvo 3. Stvaranje kriznih štabova u ratu bilo je u SRBiH već predviđeno zakonom. U slučaju kriznih štabova predviđenih Uputstvom s varijantom A i B izuzetno je bilo to da se tu radilo o kriznim štabovima srpskog naroda, odnosno tijelima koje je osnivala politička stranaka i čiji će članovi biti funkcioneri.

⁴⁵ Dokaz Tužilaštva BiH T-142

⁴⁶ Presuda 27.09.2006.godine - paragraf 709;

oružane snage su na Muslimane i Hrvate nemilosrdno i metodički vršili pritisak, između ostalog prjetnjama, hapšenjima i ubistvima, te razaranjem njihovih vjerskih i kulturnih ustanova – kako bi ih prisilili na odlazak.

164. Utvrdivši postojanje oružanog sukoba, a onda i širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva opštine Čajniče, od sredine aprila do kraja maja 1992. godine, provedenog od strane pripadnika SJB Čajniče, pripadnika TO-a, pripadnika paravojne formacije „Plavi orlovi“ i vojnika iz Srbije i Crne Gore, ispunjen je prvi element potreban za egzistiranje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

2. NAPAD USMJEREN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA

165. Prilikom ocjene statusa lica na koja je izvršen napad, Vijeće se rukovalo odredbom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija.⁴⁷ Naime, navedeni član definiše uslove pod kojima lica uživaju zaštitu Konvencija, precizirajući da se civilima imaju smatrati “*osobe koje ne uzimaju učešće u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje, ili su onesposobljeni za borbu.*”

166. Status lica odbrana nije ni osporavala.

167. Priroda samog napada ukazuje da je isti bio usmjeren prema civilnom nesrpskom stanovništvu.

168. Tokom pretresa, Vijeće je na nesumnjiv način utvrdilo da su lica na koja je izvršen napad uživala zaštitu u skladu sa odredbom zajedničkog člana 3. Konvencije.

---

⁴⁷ Član 3. stav 1. Ženevske konvencije glasi: U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritoriji jedne od Visokih strana ugovornica, svaka od Strana u sukobu biće dužna da primjenjuje bar sljedeće odredbe: 1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rane, lišenja slobode, ili iz bilo kojeg drugog uzroka, postupaće se, u svakoj prilici, čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili bilo kome drugom sličnom mjerilu.

169. Izraz "usmjeren protiv" znači da civilno stanovništvo mora biti primarni predmet napada.⁴⁸ Ne traži se da napad bude usmjeren protiv civilnog stanovništva na cijelom području koje se razmatra.⁴⁹

170. Da se radilo o napadu usmjerenom na nesrpsko civilno stanovništvo potvrdili su i saslušani svjedoci koji su tvrdili da nesrpsko stanovništvo nije bilo vojno angažovano, da nisu imali naoružanje i da su nosili civilnu odjeću, odnosno da su bili lišavani slobode u svojim kućama i na svojim radnim mjestima.

171. Među preživjelim svjedocima koji su lišeni slobode, zatim zatočeni u kontejnere na Mostini, bio je i Čolak Mirzet koji navodi da hapšenja muslimanskog stanovništva po gradu počinju od 01.05.1992. godine. Prema njegovoj procjeni u kontejneru je bilo 16-17 ljudi u jako teškom stanju i svi su bili muslimani - civili, svjedok M1 je potvrdio navode svjedoka Čolak Mirzeta ističući da su sva lica dovedena u Lovački dom bili civili.

172. Svjedok M1 je bio jedino lice zatvoreno u kontejneru obučeno u maskirnu uniformu. On se nalazio na služenju vojnog roka u JNA i u trenutku hapšenja nalazio se na dopustu i krenuo u posjetu roditeljima u Čajniče. Nije bio uključen ni u kakve vojne aktivnosti, a u uniformi je bio samo zbog činjenice da je bio na služenju vojnog roka u JNA, a ne kao pripadnik jedne strane u sukobu.

173. Svjedok odbrane, Manović Njegoš rezervni policajac koji je u kritično vrijeme vršio dužnost obezbjeđenja Lovačkog doma, navodi da je za potrebe vojske radio poslove vojnog policajca, i da je 19.05.1992. godine bio na obezbjeđenju Lovačkog doma na Mostini gdje su bili zatočeni civili u kontejnerima, a onda prebačeni u Lovački dom. Svjedok Čevriz Milorad pojašnjavajući razloge zbog čega su lica bila zatočena na Mostini ističe: „u kontejnerima su bili zatvoreni muslimani civili iz razloga što je većina Srba ovaj, pritvorena u, u Goraždu od strane muslimana i potom je vjerovatno neko izdao naredbu da se pritvore i muslimani u, iz Čajniča u, gore u, u Mostinu, kako bi se vršila razmjena tih zatvorenika, iz Goražda i iz Čajniča.“

174. Svjedok Musabašić Sakib koji je ispred porodica u Čajniču učestvovao u pregovorima sa predstavnicima iz Goražda u cilju dogovora razmjene, svjedoči da mu je lice iz Goražda sa kojim je vodio pregovore potvrdilo da trenutni načelnik opštine Goražde

---

⁴⁸ Drugostepena presuda Kunarac i drugi, par. 90-2;

⁴⁹ Ibid., par 90.

Hadžo Efendić, ne želi mijenjati ratne zločince srpske nacionalnosti zarobljene u Goraždu, za civile iz Čajniča.

175. Činjenica da su neki od civila imali lovačko naoružanje i pištolje, koje su po naredbi predsjednika Kriznog štaba predali u prostorije Stanice javne bezbjednosti Čajniče znatno prije njihovog hapšenja, ne oduzima im civilni status, s obzirom da nisu bili uključeni ni u kakve vojne aktivnosti prilikom hapšenja.

176. U smislu odredbe zajedničkog člana 3. civilom se smatra lice koje "ne učestvuje neposredno u neprijateljstvima" i koje nije pripadnik oružanih snaga, odnosno nije borac.

177. Niti jedna od aspekata goreobrazloženog napada u opštini Čajniče nije bio usmjeren prema vojnim i oružanim formacijama suprotne vojne strane, već isključivo prema civilima nesrpske nacionalnosti.

178. Optuženi i njihovi branioci nisu imali primjedbi na status lica lišenih slobode i ubijenih lica, te su u tom smislu i sami svjedoci odbrane isticali da se radilo o civilima.

3. ZNANJE OPTUŽENOG O POSTOJANJU NAPADA I DA NJEGOVA DJELA PREDSTAVLJAJU DIO TOG NAPADA

179. Da bi bio odgovoran za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti potrebno je da optuženi zna za postojanje širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo i da njegova djela predstavljaju dio tog napada.

180. Počinilac mora, ne samo imati namjeru da počini krivično djelo ili djela u osnovi, nego mora i "znati da je došlo do napada na civilno stanovništvo i da njegova djela predstavljaju dio tog napada, odnosno u najmanju ruku, mora rizikovati da njegovo djelo postane dio takvog napada". Ovaj zahtjev ne iziskuje znanje o pojedinostima napada.⁵⁰

181. U predmetu Tadić, Žalbeno vijeće MKSJ-a, izvodi sljedeći zaključak: "Pretnosno vijeće je tačno utvrdilo da počinioce zločina koji nisu u vezi sa rasprostranjenim ili sistemskim napadima na civilno stanovništvo ne treba goniti za zločine protiv čovječnosti.

---

⁵⁰ Kunarac i drugi, Presuda žalbenog vijeća MKSJ-a paragraf 102;

Tako, da bi nekoga osudili za zločine protiv čovječnosti, mora se dokazati da su zločini bili u vezi sa napadom na civilno stanovništvo (da su se dogodili za vrijeme oružanog sukoba) i da je optuženi znao da su njegova djela u takvoj vezi.”⁵¹

182. Djela počinioca moraju biti dio napada. Ovim elementom se nastoje isključiti izolovana djela.⁵² Djelo se smatra izolovanim kada je toliko nepovezano sa napadom da se, po razmatranju konteksta i okolnosti u kojima je počinjeno, ne može osnovano zaključiti da je bilo dio napada.⁵³

183. Počinilac također mora znati za postojanje rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, te da su njegova djela dio tog napada. Počinilac ne mora nužno biti upoznat s pojedinostima tog napada.⁵⁴ Motivi zbog čega počinilac učestvuje u napadu su nevažni. Cilj počinioca ne mora biti i cilj napada, on može počiniti zločine protiv čovječnosti iz isključivo osobnih pobuda.⁵⁵

184. Objašnjavajući zaključak o znanju optuženog o napadu, te da njegova djela predstavljaju dio tog napada, u predstojećem tekstu Vijeće će dati osvrt na status optuženog Živković Milorada, njegovo prisustvo događajima iz kojih je vidljivo da se preduzima napad, te na njegova djela koja ujedno predstavljaju i inkriminisane radnje iz izreke presude o kojima će detaljnije obrazloženje biti dato u nastavku presude.

185. Vijeće zaključuje da je optuženi znao da se preduzima širok i sistematičan napad usmjeren na civilno nesrpsko stanovništvo općine Čajniče. To pokazuju sljedeće činjenice:

186. Status optuženog Živković Milorada, kao načelnika SJB Čajniče i člana Kriznog štaba opštine Čajniče ukazuje da isti u poređenju sa običnim građaninom zasigurno bio u poziciji da ima potpuniji uvid, a time i znanje u ono što se događa na području opštine Čajniče.

187. Tužilaštvo je u sudski spis uložilo i materijalni dokaz T-149 – *Rješerje o imenovanju Živković Milorada za načelnika SJB Čajniče brj 10-928 od 01.04.1992. godine.*

---

⁵¹ Paragraf 271 presude;

⁵² Drugostepana presuda u predmetu Blaškić, par 100;

⁵³ Drugostepana presuda u predmetu Kunarac i drugi, par 100;

188. Da je optuženi Živković Milorad bio načelnik SJB Čajniče, a zbog same pozicije načelnika policije i član Kriznog štaba kako je predviđeno *i Uputstvom za rad kriznih štabova srpskog naroda u opština*, prema kome je članstvo u kriznom štabu bilo određeno funkcijom koju lice obavlja, tako da je optuženi prema funkciji načelnika CJB-a, automatski bio i član kriznog štaba.

189. Mnogobrojni svjedoci, među kojima svjedoci KRAJ 280, Močević Suad, Trgo Rabija, Đerić Desimir, Valerio Gebs Aquila, Čolak Mirzet, Močević Alija, Homoraš Sulejman, su potvrdili da je načelnik CJB Čajniče bio optuženi Živković Milorad. Svjedok **Močević Alija** navodi da Živković jeste bio načelnik tog MUP-a, a prije toga, misli da je bio u Sekretarijatu za narodnu odbranu. Nije sto posto siguran da je Živković bio na sastanku 12. aprila, ali misli da jeste.

190. Svjedokinja **Trgo Rabija** navodi da je pozivanje ljudi na predaju naoružanja vršio Žika koji je bio načelnik, kao i njegovi naredbodavci. „*Po njegovom naređenju su ti ljudi jer niko nije smio brež njih dvcjice u Čajniču se ništa nije smjelo raditi. Ništa*“.

191. Pored toga optuženi Živković Milorad je razgovarao sa članovima porodica zatočenih lica, Cicvara Hibom i drugim, pa je s obzirom na njegovu funkciju, zasigurno bio svjestan i znao da zatočenjem civila Cicvara Muharema zv. Prle i drugih, nema pravni osnov i da takvo postupanje predstavlja dio napada na nesrpsko stanovništvo.

192. Iz provedenih dokaza Vijeće također zaključuje da su djela optuženog Živković Milorada bila dio tog napada.

193. Očigledno je prisustvo optuženog događajima iz kojih je vidljivo da se preduzima napad.

194. Ovo Vijeće optuženog Živković Milorada oglasilo je krivim što je naredio pripadnicima policije Stanice javne bezbjednosti da liše slobode civile M1, Bavčić Hamzalija, Čolak Saliha, Cicvara Muharema zv. Prle, Čolak Mirzeta, Homoraš Sulejmana, Bajrović Derviša, Kešan Hamšu, Kešan Ibru, Kešan Muju i Kešan Ismeta, a učestvovao u lišenju slobode civila Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina i Gluščić Envera, koji su naknadno predavani stražarima na Mostini i zatvarani u metalne kontejnere koji

---

⁵⁴ Drugostepena presuda u predmetu Kunarac i drugi, par 102;

⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu Tadić;

su bili neuslovni, a tu Čolak Salih, Trgo Mehmed, Trgo Hajrudin, i Čolak Mirzet premlaćivani.

195. Da su njegove radnje bile dio napada ukazuje i činjenica da je on kao načelnik policije bio zadužen za očuvanje javnog reda i mira i zaštitu građana, ali ipak je izdavao naređenja za lišavanje slobode bez pravnog osnova, predavao lica stražarima na Mostinu. Da je bio svjestan uslova govori i činjenica da je Čajniče mala opština i da Mostina nije mnogo udaljena od samog centra grada. Optuženi je naređivao i učestvovao u radnjama nezakonitog lišavanja slobode, te na taj način provodio plan srpskih vlasti, da na muslimane i Hrvate nemilosrdno izvrši pritisak, između ostalog, prijetnjama, hapšenjima i zatvaranjima, i tako ih prisilili na odlazak. Radnje u kojima je direktno učestvovao optuženi, a u kojima su prema ocjeni ovog Vijeća ostvareni elementi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti progonom i to radnjama zatvaranjem ili teškim oduzimanjem fizičke slobode iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH. Navedene radnje optuženog predstavljaju samo jedan segment širokog i sistematičnog napada čiji cilj je bio progon nesrpskog stanovništva sa područja opštine Čajniče.

196. Vijeće smatra da je iz provedenih dokaza evidentno da je optuženi znao da naređivanjem i učestvovanjem u hapšenju civila nesrpske nacionalnosti u opštini Čajniče i njihovim naknadnim odvođenjem na Mostinu gdje su držani u nehumanim uvjetima a neki od njih i premlaćivani, predstavljaju dio širokog konteksta i plana.

197. Postojanje petog elementa krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, koji nije obavezan element ovog krivičnog djela, a koji je prepoznat kao dodatni element u praksi Suda BiH: da je napad izvršen „na osnovu i u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad“, a što se tumači kao dodatno razgraničenje djelovanja pojedinaca od djelovanja u okviru jedne veće organizacijske cjeline. Naprijed navedeno se dovodi u vezi sa sistemskim karakterom napada, o čemu je već bilo riječi u podnaslovu (Širok i sistematičan napad).

198. Tužilaštvo u kontekstu petog elementa prepoznatog u sudskoj praksi Suda BiH kod krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, navodi da jeste napad izvršen na osnovi i u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad, te u tom kontekstu Tužilaštvo navodi da izvedeni dokazi ukazuju da je napad izvršen na osnovu ili u cilju politike SDS srpske opštine Čajniče s obzirom da je prije napada srpsko rukovodstvo u srpskoj opštini Čajniče uspostavilo odvojenu političku strukturu.

199. Optuženi Živković kao načelnik i član kriznog štaba sprovodio je odluke i politiku SDS, odnosno Kriznog štaba. On je u relevantno vrijeme boravio na području Čajniča, obavljao najvišu funkciju u policijskoj vlasti, te kako je to Vijeće utvrdilo, naređivao i direktno na terenu lišavao slobode civile opštine Čajniče. Također, kao što je utvrđeno, razmjere širokog i sistematičnog napada su bile tako velike, da ih je optuženi kao načelnik SJB Čajniče i član Kriznog štaba morao biti svjestan. Tako da je bio svjestan da zatvaranjem civila bez pravnog osnova, i njihovim naknadnim zatvaranjem u kontejnere na Mostini, njegove radnje predstavljaju dio napada na nesrpsko civilno stanovništvo. Prema ocjeni Vijeća svo stanovništvo, a kako su to saglasno opisali kako svjedoci odbrane, tako i Tužilaštva, nisu mogli ne primjetiti dokaze o postojanju napada.

B. ČINJENIČNA I PRAVNA UTVRĐENJA

200. Nakon što je konstatovana ispunjenost opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, iz člana 172. KZ BiH, Vijeće će u daljem izlaganju obrazložiti ispunjenost elemenata pojedinačnih inkriminacija u osnovi zločina, iz tačke h).

201. Optuženi Živković Milorad oglašen je krivim za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti **progonom** iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH i to radnjama opisanim u izreci presude zatvaranjem ili teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

1. Kvalifikacija progona iz tačke h) stav 1. član 172. KZ BiH

202. Navedena kvalifikacija glasi:

(1) Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini kcje od ovih cjela, pa se pod h) navodi:

..... progon bilo kcje grupe ljudi ili kolektiva na političkcj, rasncj, nacionalncj, etničkcj, kulturncj, vjerskcj, spolncj ili drugcj osnovi kcja je

univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

203. Stavom 2. tačkom g) istog člana propisano je da: *Progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.*

204. Kod ovog djela počinitelj na grub način i suprotno međunarodnom pravu jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili kolektivitet. Takav odabir se temelji na naznačenim razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su opšteprihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu.

205. Slijedom navedenog u smislu odredbe člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

1) namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;

2) suprotno međunarodnom pravu;

3) zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;

4) protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu; i

5) u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.

206. Pravilnim tumačenjem odredbe člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH djelo progona se može učiniti svim radnjama koje, u cjelini, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini

ljudi ili zajednici.

207. Jedno jedino djelo može predstavljati progon. U takvom slučaju moraju postojati jasni dokazi **diskriminatorne namjere**.⁵⁶

208. Sudska praksa MKSJ o radnji izvršenja (*actus reus*) progona zauzela je slijedeće zaključke:

- a) Međunarodno običajno pravo ne podržava usku definiciju progona.
- b) U svojoj interpretaciji progona sudovi uključuju djela kao što su ubistvo, istrebljenje, mučenje i druga teška djela protiv fizičkog integriteta kao što su ona sada navedena u članu 5. Statuta MKSJ.
- c) Progon može obuhvatati i razna druga djela diskriminacije koja uključuje atake na politička, društvena i ekonomska prava.
- d) Progon se obično koristi kako bi se opisalo niz djela, a ne jedno zasebno djelo. Djela progona obično tvore dio politike ili barem prakse koja slijedi određeni obrazac i moraju se posmatrati u svom kontekstu. U stvarnosti se djela progona često vrše u skladu sa politikom diskriminacije ili rasprostranjenom diskriminirajućom praksom. Međutim, jedno jedino djelo može predstavljati progon. U takvom slučaju moraju postojati jasni dokazi diskriminatorne namjere.⁵⁷
- e) Kao korolar stavki, diskriminirajuća djela za koja se tereti kao za progon ne smiju se posmatrati izolovano. Neka od pomenutih djela mogu sama po sebi ne biti tako teška da predstavljaju zločine protiv čovječnosti. Na primjer, ograničenja koja se nameću određenoj grupi kako bi se ograničila njihova prava učestvovanja u određenim aspektima društvenog života (kao što su posjete javnim parkovima, pozorištima ili knjižnicama) predstavljaju diskriminaciju, koja je sama po sebi za pokudu; no, ona

---

⁵⁶ Kupreškić, Pretresno vijeće MKSJ-a, paragraf 624;

⁵⁷ Kupreškić Pretresno vijeće 14.januar, 2000 godine, paragraf 624;

sama po sebi možda ne predstavljaju progon. Ta djela se ne smiju posmatrati izolovano.⁵⁸

209. Progon je oblik diskriminacije na osnovu rase, religije ili političkog mišljenja sa namjerom i rezultatom kršenja temeljnih prava pojedinca.⁵⁹ Zločin progona obuhvata najrazličitija djela uključujući između ostalog djela fizičke, ekonomske ili pravne prirode kojima se krše osnovna ili temeljna prava pojedinca.

210. Diskriminacija predstavlja jedan od navedenih elemenata koji je neophodan za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

211. Krivično djelo Zločini protiv čovječnosti učinjeno progonom predstavlja samostalno djelo, koje je kao takvo i propisano krivičnim zakonodavstvom, a koje može biti učinjeno na jedan od načina pobrojanim u tačkama 172. stav 1. a) do k) KZ BiH, ali i ostalim radnjama inkriminiranim drugim odredbama KZ BiH, koje radnje zajedno predstavljaju grubo i flagrantno uskraćivanje na diskriminatornoj osnovi nekog temeljnog prava koje je utvrđeno međunarodnim ili konvencionim pravom, a koje doseže isti stepen težine kao i druga djela zabranjena članom 172. KZ BiH.

212. U konkretnom slučaju, optuženi je vršio progon na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, naređivanjem i učestvovanjem u lišavanju slobode civila bošnjaka.

213. Iz obrazloženja djela presude u kojem je riječ o učeću optuženog Živković Milorada u progonu nesrpskog stanovništva, naređivanjem i ličnim učešćem u zatvaranju muškaraca Bošnjaka, jasno je da je optuženi u ovim radnjama postupao sa diskriminatorskom namjerom, jer su žrtve zločina odabrane isključivo zbog njihove vjerske i nacionalne pripadnosti Bošnjačkom narodu.

214. Nijednu od gorenavedenih radnji optuženi Živković Milorad nije poduzeo prema srpskom dijelu stanovništva.

215. Također, svi segmenti gorepomenutog napada koji su se manifestovali kroz ograničenje slobode kretanja, podizanja barikada i kontrolnih punktova, otpuštanjem sa radnih mjesta, hapšenje i odvođenje na Mostinu, rušenje džamija u Čajniču, za metu

---

⁵⁸ Kupreškić, Pretresno vijeće paragraf 615;

⁵⁹ Tadić, Pretresno vijeće paragrafi 697, 710;

napada su imali bošnjačko stanovništvo, a optuženi Živković je u radnjama lišavanja slobode direktno učestvovao odnosno naređivao drugim licima da lišavaju slobode.

216. Optuženom je itekako bila poznata nacionalna, etnička i vjerska pripadnost žrtava napada, budući da su živjeli i boravili na području Čajniča, da su se svi međusobno znali, bili sugrađani i komšije.

217. Kao rezultat progona bošnjačkog civilnog stanovništva sa područja opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi drastično je izmjenjena nacionalna struktura stanovništva, budući da se još uvijek veliki broj bošnjačkog stanovništva nije vratio na ovo područje.

218. Vijeće je kao utvrđenu činjenicu prihvatilo nacionalnu strukturu :

Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Čajniče bilo je 4709 (53 posto) Srba, 4024 (45 posto) Muslimana, 5 Hrvata, 77 Jugoslovena i 141 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.

219. Svjedokinja Fazlagića Ajka je pomenula da su prilikom polaganja zakletve ispred Doma kulture, postrojena lica (vojnici i policajci) na pitanje Duška Kornjače "hoćemo li klati sve muslimane", odgovorali "Hoćemo". Nadalje svjedok Čolak Mirzet, u kontekstu navedene prijetnje, navodi da je nakon hapšenja prilikom vožnje u automobilu na Mostinu, lice koje je vozilo cijelim putem ga je psovalo i govorilo: da su miševi, manji od miševa , da će završiti... Na pitanje tužioca svjedocima - oštećenim, šta misle zbog čega su lišavani slobode i odvođeni na Mostinu, a neki od njih i premlaćivani, svi su odgovorili da je to zbog toga što su muslimani.

220. Optuženi je svojim djelima uskratio i narušio osnovna prava Bošnjaka koja su prihvaćena i definisana po međunarodnom pravu. Etnička, odnosno nacionalna i vjerska osnova usko su povezane i sadržane u terminu Bošnjak. Imajući u vidu međunarodno običajno pravo u inkriminisano vrijeme, Vijeće prihvata postojanje diskriminacije po etničkoj i vjerskoj osnovi u ovom predmetu.

221. Vijeće ukazuje da pravilnim tumačenjem odredbe člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH djelo progona može se učiniti svim radnjama koje u cjelini predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno, uskraćivanje osnovnih prava zbog pripadnosti skupini ljudi i zajednici.

222. Diskriminacija predstavlja jedan od elemenata koji je neophodan za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona. Ostala dva elementa progona su ispunjenost svih elemenata za postojanje zločina protiv čovječnosti, i grubo i flagrantno uskraćivanje na diskriminatornoj osnovi nekog temeljnog prava koje je utvrđeno međunarodnim ili konvencionalnim pravom, a koje doseže isti stepen težine kao i druga djela zabranjena članom 172. KZ BiH.

223. Vijeće prihvata stav iznijet u drugostepenoj presudi Apelacionog vijeća Bundalo X-KRŽ-07/419 od 28.01.2011. godine da progon predstavlja *samostalno cjelo i osnova inkriminacije i pravne kvalifikacije jesu zločini protiv čovječnosti progonom, stoga u pogledu jasnoće i preciznosti izreke dovoljno je i ujedno pravilno pozivanje na član 172. stav 1. tačka h) KZ BiH uz opisno definisanje kako je taj progon učinjen, kako je to urađeno u izreci presude.*

224. Da je optuženi, na način i u vrijeme kako je to navedeno u izreci presude, postupao sa diskriminatornom namjerom realizacije zajedničkog cilja da se izvrši progon cjelokupnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, jasno ukazuje da je radi realizacije tog zajedničkog cilja učestvovao i naređivao njemu podređenim policajcima Stanice javne bezbjednosti Čajniče da liše slobode i da bez ikakvog pravnog osnova civile Bošnjake predaju stražarima u zatočeničke objekte u kojima su pripadnici bošnjačkog stanovništva u opštini Čajniče nezakonito zatvarani, a neki od njih i premlaćivani.

225. Da je optuženi Živković Milorad učinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti progonom, i to radnjama zatvaranja ili teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo na osnovu svestrane ocjene svih provedenih dokaza. Na ovom mjestu Vijeće će dati analizu odlučujućih dokaza na kojima se temelje činjenična utvrđenja u tom pravcu.

2. PROGON ZATVARANJEM ILI TEŠKIM ODUZIMANJEM FIZIČKE SLOBODE SUPROTNO OSNOVNIM PRAVILIMA MEĐUNARODNOG PRAVA

226. Navedeno krivično djelo postoji kada je počinitelj zatočio jednu ili više osoba ili je na drugi način jednoj ili više osoba oduzeta osobna sloboda pri čemu je težina počinjenog djela takva da krši temeljna pravila međunarodnog prava, a počinitelj je bio svjestan stvarnih okolnosti koje su dovele do težine tog čina. Ponašanje je počinjeno kao dio široko ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, pri čemu je počinitelj znao za prirodu ponašanja.

227. Vijeće je optuženog Živković Milorada našlo odgovornim za radnje zatvaranja kao radnje upravljene protiv temeljnih prava i sloboda čovjeka, odnosno lišavanje slobode bez ikakvog pravnog osnova, pri čemu je isti imao diskriminatornu namjeru, jer je navedene radnje poduzimao samo prema bošnjačkom stanovništvu što se može zaključiti uvidom u imena oštećenih navedenih u izreci presude. U presudi Momčilo Krajišnik vijeće MKSJ-a⁶⁰ navodi koji su to elementi "zatvaranja":

1. osoba je lišena slobode
2. lišavanje slobode je proizvoljno, to jest, ne postoji pravni osnov za to
3. počinitelj je djelovao sa namjerom da tu osobu proizvoljno liši slobode.

228. Ukoliko postoji pravni osnov za lišavanje slobode, onda mora važiti tokom cijelog perioda zatvora, jer lišavanje slobode postaje proizvoljno čim takav pravni osnov prestane

---

⁶⁰ Presuda Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika, paragraf 752;

da postoji. Protivpravno zatočenje, izvršeno na diskriminatornoj osnovi, za koje su ispunjeni opšti uslovi za zločin protiv čovječnosti, predstavlja zločin progona.⁶¹

3. TAČKA 1. IZREKE PRESUDE – ČINJENIČNO UTVRĐENJE

229. Vijeće je pod tačkom rimski jedan izreke presude osudilo optuženog **Živković Milorada** za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti učinjeno progonom iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH i to radnjama zatvaranja ili teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava. Pod tačkom 1. optužnice Vijeće je našlo odgovornim optuženog Živković Milorada da je naredio podređenim policajcima da liše slobode svjedoka **M-1, Bavčić Hamzaliju, Čolak Saliha, Cicvara Muharema zv. Prle, Čolak Mirzeta, Homoraš Sulejmana, Bajrović Derviša, Kešan Hamšu, Kešan Ibru, Kešan Muju i Kešan Ismeta**, te da je neposredno učestvovao u lišenju slobode civila **Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina, Gluščić Envera**, nakon čega su lica predavana stražarima koji su ih bez ikakvog pravnog osnova zatočili u metalne kontejnere na Mostini, gdje su Čolak Salih, Trgo Mehmed, Trgo Hajrudin i Čolak Mirzet premlaćivani.

230. Na osnovu provedenih dokaza Vijeće je utvrdilo drugačije činjenično stanje, te izvršilo intervenciju u činjeničnom supstratu tačke 1. optužnice Tužilaštva BiH tako što je izostavilo imena nekih oštećenih za koje je tužilac tvrdio da su lišeni slobode po naređenju optuženog. Ispuštajući imena lica Durović Mehe i Kulalija Safeta, Vijeće je izvršilo navedenu intervenciju s obzirom da tačka 1. optužnice predstavlja preciziranje radnje počinjenja optuženog prema pojedinim oštećenim, a djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH za koje ga sud oglasio krivim, optuženi je učinio prema civilnom bošnjačkom stanovništvu opštine Čajniče. Nadalje, iz činjeničnog djela tačke 1., Vijeće je izostavilo i lica Čolak Saliha i Čolak Fehime, za koja tužilac navodi da ih je optuženi Živković lično lišio slobode, s obzirom da se njihova imena vezuju za događaj izvođenja iz autobusa u Pljevljima, za koji ga je ovo Vijeće (pod tačkom rimski II izreke presude, tačka 1-ć)) oslobodilo od optužbe.

---

⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu Blaškić, par 155; Prvostepena presuda u predmetu Tadić, par. 714,717

231. Vijeće je izvršilo spajanje činjeničnog supstrata tačaka 1a), 1b),1c) i 1f) sa tačkom 1., tako da sada u izreci presude egzistira kao jedna tačka. Očigledno je da radnje iz tačke 1a), 1b), 1c), 1f) vremenski i činjenično slijede tačku 1. Naime, u tački 1 je tužilac generalno opisivao zarobljavanje civila, a u sljedećim tačkama tužilac ponovo navodi ulogu optuženog Živkovića prilikom lišavanja slobode lica iz tačke 1., te opisuje šta se dalje dešavalo sa zatočenim civilima u kontejnerima na Mostini, odnosno prelaćivanje istih od strane pripadnika paravojne formacije "Plavi orlovi", Kornjača Miluna, vojnika Vuka i vojnika Todorović Novice zv. "Serdar".

232. Stoga, da bi izbjeglo ponavljanje, Vijeće je iz činjeničnog dijela ispustilo radnje optuženog Miluna Kornjače, vojnika Vuka i vojnika Serdara koje su se odnosile na prelaćivanje zatvorenih u zatočeničkim objektima smatrajući da je isto već navedeno u opštem dijelu sintaksom "civile bošnjake predaju stražarima u zatočeničke objekte u kojim su pripadnici bošnjačkog stanovništva u opštini Čajniče nezakonito zatvarani i prelaćivani", te pod tačkom 1. izreke presude dodalo sintaksu " dok su neke među kojima Čolak Saliha, Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina i Čolak Mirzeta prelaćivali", gdje je u tačkama 1a),1b), 1c) i 1f) bio detaljno naveden način prelaćivanja

233. Prema ocjeni ovog Vijeća Tužilaštvo je van razumne sumnje dokazalo postojanje svih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, odnosno postojanje širokog i sistematičnog napada na području Čajniča u periodu od aprila do kraja maja 1992. godine, usmjerenog protiv civilnog nesrpskog stanovništva, te da je optuženi znao za taj napad i postojanje veze između radnji optuženog Živkovića i tog napada.

234. Osim toga Vijeće je na osnovu provedenih dokaza utvrdilo da je optuženi Živković krivično djelo Zločini protiv čovječnosti učinio progonom i to radnjama zatvaranja i teškog oduzimanja fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava.

235. Optuženi Živković Milorad i Kornjača Duško, Karadžić Goran, Pejović Duško i Pejović Miodrag su bili članovi Kriznog štaba. Uloženi materijalni dokazi su pokazali da su sve odluke i postupanje Kriznog štaba bile diskriminatorne i usmjerene protiv bošnjačkog stanovništva na području opštine Čajniče sa ciljem progona. Na ovo naročito upućuje naredba predsjednika Kriznog štaba dr Duška Kornjače od 18.04.1992. godine kojom se naređuje da sva lica koja posjeduju naoružanje, legalno i ilegalno, predaju do 20. aprila 1992. godine, pri čemu se izuzimaju lica koja su vlasnici pištolja sa urednom dozvolom i pripadnici mobilnog sastava teritorijalne odbrane te rezervnog sastava milicije. Međutim, u

toku glavnog pretresa, saslušani svjedoci ukazuju da je situacija na terenu bila drugačija, odnosno da su samo pripadnici nesrpskog stanovništva općine Čajniče razoružani, i to bez obzira da li su dozvolu za naoružanjem imali ili ne. Navedene radnje nisu poduzimane prema srpskom stanovništvu opštine Čajniče. Kao dokaz Tužilaštva uložena je *Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, brcj 55/92 od 21.04.1992. godine*, kojom se od lica Močević Alije oduzima lovački karabin, "C zastava", kalibra 308 - Vinčester, četiri komada metaka za pomenuto oružije i oružani list broj z/91, potpisan od strane Močević Alije i Živković Milorada iz čega proizlazi da je oduzimano oružije od lica nesrpske nacionalnosti i ako su za njega imali dozvolu.

236. Sva privođena lica, privođena su sa ciljem navodnog saslušanja u vezi naoružanja. Tokom postupka dokazi su pokazali da su privođenja vršili pripadnici SJB Čajniče zajedno sa pripadnicima paravojne formacije "Plavi orlovi". Ne postoje dokazi da je zatvaranje i saslušanje vršeno u skladu sa policijskom procedurom, sa čim je optuženi Živković Milroad kao profesionalni policajac i načelnik policije bio i morao biti upoznat.

237. Na osnovu provedneih dokaza Vijeće je utvrdilo da su formacije iz prethodne tačke pritvorili svjedoka **M-1, Bavčić Hamzaliju, Čolak Saliha, Cicvara Muharema zv.Prle, Čolak Mirzeta, Homoraš Sulejmana, Bajrović Derviša, Kešan Hamšu, Kešan Ibru, Kešan Muju i Kešan Ismeta**, a da je zatvaranje naredio načelnik SJB Čajniče, **optuženi Živković Milorad**.

238. Evidentno je da svjedoci u kontekstu privođenja pominju prisustvo komandira SJB Čajniče pri tome se ne izjašnjavajući od koga je komandir dobivao naređenja da vrši lišavanje slobode lica na terenu. U ovom kontekstu je interesantno analizirati odnos između Borović Miladina kao komandira i Živković Milorada kao načelnika SJB Čajniče koji je izdavao naređenja. Svjedoci potvrđuju da nije bilo neophodno da Živković bude u policijskoj stanici radi izdavanja naređenja, jer se komuniciralo putem radio stanica i telefonom. Ove činjenične navode potvrđuju svjedoci Janjić Boško i Vasić Milomir.

239. Svjedok odbrane **Dedović Dragutin** prilikom svjedočenja najprije kategorično tvrdi da policija nije učestvovala u hapšenjima, te da optuženi Živković policajcima nikad nije izdavao takva naređenja, a onda navodi primjer privođenja Bavčić Hamzalije u prostoriju stanice policije na informativni razgovor. Tako o tome svjedok navodi: *"Sećam se privođenja, radi se o Barčić, B, Barčić (nejasno) Mogu da ispričam do u deta je, a da se toga baš svega ne sjećam. Koliko ja, ne znam tačno vremena, dana i vremena nalazio*

sam se u prostorjama dežurne policijske stanice, sišao mi je komandir tadašnji Borović Miladin i rekao mi da pođem sa njime. Sjeli smo u službeno auto i prilikom vožnje prema mjestu Brdo gdje se Barčića nalazi kuća, mi je rekao moramo da izvršimo dovođenje, da li je reko' dovođenje ili privođenje, ne mogu sad ovaj da se sjetim, imam naredbu od komande da bezbjedno dovede neko da izvršim informativni razgovor s njim, da obavim informativni razgovor sa njim. Od stanice policije njegovu kuća nije daleko, stigli smo do kuće, sve ko i normalno, koliko se tada sjećam u kući se nalazio on i njegova supruga, mogu da kažem, ljudi su nas primili fino, sjeli smo. Borović je objasnio Barčiću razlog našeg dolaska i zamolio ga da pođe sa nama. Čovjek je bez ikakvog razloga ili povoda, nije postavljao nikakva pitanja, došao, pošao sa nama u stanicu policije a ja sam ostao u dežurnoj prostorji a Borović je otišao sa njime, koliko se sjećam na sprat.." Svjedok zatim navodi da ne zna ko je ispitivao Bavčić Hamzaliju i šta se dalje sa njim desilo, samo je nekad poslije čuo da je ubijen na Mostini. Prilikom svog svjedočenja, svjedok je naveo i da je često u prostorijama policije viđao vojna lica.

240. Svjedok **M2** koji se zbog svog profesionalnog opredjeljena razumio u postupak privođenja i lišenja slobode, navodi da je u to doba, misleći na period aprila, maja 1992. godine, policija bila ta koja je bila nadležna za hapšenje. "Čuo sam od nekih ljudi, ne mogu se naravno sjetiti da su kao što rekoh za potrebe SDS-a, vršila se privođenja".

241. Na okolnosti da je njegovo lišenje slobode i zatvaranje u kontejner naredio Živković Milorad, posvjedočio je svjedok **M1**, dok su prisustvo ovog svjedoka u kontejneru potvrdili svjedoci Čolak Mirzet i Čevriz Milorad. Iskaz svjedoka M1, dovodeći ga u vezi sa drugim provedenim dokazima, Vijeće je prihvatilo, dok je iskaz svjedoka Čevriz Milorada koji je vezano za svjedoka M1 govorio suprotno od pomenutih svjedoka, te naveo da ne poznaje svjedoka M1 i da nije bio prisutan prilikom njegovog zatvaranja, Vijeće cjenilo usmjerenim na pružanje pomoći optuženom Živković Miloradu i izbjegavanju vlastite krivične odgovornosti.

242. Svjedok **M1** je u svom iskazu naveo da je na Mostini zaustavljen od strane policajca Čevriz Milorada koji je radio stanicom pozvao neko lice, a nakon toga su došla dva policijska auta. Osoba koju nije dobro vidio zbog mraka i činjenice da nije izlazila iz auta, naredila je da se on zadrži u jednom od kontejnera dok ne provjeri okolnosti u vezi svjedoka M1. Naveče je svjedok M1 od jednog policajca čuo da je načelnik uzeo njegove podatke da provjeri, te je on tako saznao da se radi o načelniku Živkoviću. Svjedok prilikom svjedočenja navodi da je kada su prešli u Lovački dom, kod Vite Kajevića

provjeravao da li ima ikakvih informacija u vezi njegovog statusa, na šta mu je on odgovorio da načelnik Živković odlazi u Pljevlja, te da nema nikakvih informacija. Kada je komandant JNA iz kasarne Pljevalja, sa još jednim licem došao po svjedoka M1 koji se inače nalazio na dopustu, rekao mu je da je Živković dolazio do njega zbog municije i naoružanja, ali da mu nije nikad pomenuo da je on zarobljen, niti se raspitivao u vezi njegovog statusa. Iskaz ovog svjedoka Vijeće prihvata u cijelosti s obzirom da je svjedok o načinu kako je uhapšen, na pretresu govorio dosljedno kao u istrazi.⁶² Tako on u istrazi navodi: *“Dolaskom na kontrolni punkt na Mostinu, taksu je zaustavio Čevriz Milorad, zvanu Maja, ...na pitanje gdje idem...rekao sam mu da idem kod roditelja, poslije čega je radio vezom pozvao SUP u Čajniču i obavjestio ga o mom zadržavanju. Ubrzo nakon toga na Mostinu je došao policijski obijezžen Golf, kojemu je vozio tadašnji načelnik SUP-a Čajniče Živković Milorad... optuženi Živković je ostao sjediti u autu i zatražio je da mu dam broj telefona kasarne kako bi provjerio da li govori istinu, kojemu je svjedok dao, te je Živković naredio Čevrizu da ga ubaci u kontejner”*. Vijeće nije našlo niti jedan razlog koji bi ukazivao da je svjedok M1 imao interesa da optuženog neosnovano tereti, a što je i razlog zbog kojeg je Vijeće njegovom iskazu u cijelosti poklonilo vjeru.

243. Da je optuženi Živković naredio da se kod “Marković kola” liše slobode lica **Čolak Salih i Cicvara Muharem zv. Prle** i vrata u metalni kontejner na Mostini, potvrdili su svjedoci Cicvara Hiba, Čolak Himzo, Čolak Mirzet i svjedok M1. Naime, svjedoci su na isti način opisali kako je došlo do odvođenja navedenih lica kada su Salih i Muharem pokušali otići u Pljevlja autobusom, ali su na Mostini skinuti sa autobusa jer nisu imali propusnice i potom zadržani u kontejnerima. Poslijepodne istog dana su pušteni da se pješice vrata kući gdje ih je kod “Marković kola” zaustavilo policijsko vozilo u kojem je bio Živković Milorad i upitao *ko ih je pustio* a onda prošao, da bi se nakon par minuta auto vratilo i po naređenju Živkovića, Salih i Muharem su vraćeni na Mostinu. U iskazima svjedoka postoji razlika u kazivanju da li se Živković vozilom lično vratio po njih ili samo policajci koji su izvršavali njegove naredbe, ali bez obzira na ove različitosti iz iskaza saslušanih svjedoka proizlazi da su isti vraćeni po naređenju Živković Milorada. Svjedok **Cicvara Hiba** u svom iskazu navodi da je na pitanje “Što mi zatvori dijete” odgovorio “jesam” navodeći razloge zbog čega je isti zatvoren na Mostini. Svjedokinja navodi: *“Ja sam odmah otišla da tražim Žiku tražila sam ga u stanici nije ga bilo, našla sam ga u gradu dole pred domom, stajao je sa Ratom Savićem dobro mi je ostalo, obadva uniforme, maskirne i ja mu priđem i kažem*

---

⁶² Zapisnik o prikupljanju izjava od lica - svjedoka M1, broj 17-14/3-1-150/06 od 13.12.2006.godine;

Žika što si mi zatvorio djete. Kaže jesam. Što ćeš mi ga zatvarati, šta je uradio, kaže tvčj je sin slago i reko je da ima Sakib Musabašić oružje. Reko kako će reko reći on, znaš li ti Žika da je on malo, jetan. Ako nešto treba da odgovara ja ću odgovarati za njega jer je on malo, kaže znam. Kaže i družio se sa Salkom a on je kao puno pričo kaže i zbog toga su gore. “ Svjedok **Čolak Mirzet** je u vezi činjenice ko je zatvorio, odnosno ponovo vratio Čolak Saliha i Prleta na Mostinu naveo da saznanja ima od svog brata Čolak Saliha koji mu je to ispričao, te kaže: "Nakon skidanja iz autobusa zadržani su u kontejneru na Mostini. U poslepodnevnim satima ne mogu tačno garantovati koliko je sati bilo, pustani su da idu kući pješke. Na mjestu, na relaciji Marković kolo u Policijskom autu ne znam ko je vozio ali kaže da hi je, da, da ih je zaustavio u njemu je sjedio Živković Milorad i pitao ih je ko ih je pusto. Produžio je da je. Koliko je moglo trajati od Marković kola do Mostine par minuta ne znam autom, auto se vratilo, pokupilo ih i vratilo ih nazad na Mostinu po naređenju Milorada Živkovića da se vrate nazad na Mostinu."⁶³ Svjedok **Čolak Himzo** također brat Čolak Saliha, navodi da je njegov brat zajedno sa Cicvara Muharemom zv. Prle pušten da ide, te ga je Žika stigao sa autom i rekao hajte ulazite u auto i vratio ih ponovo na Mostinu. Svjedok **M1** se već nalazio u kontejneru kada je doveden Čolak Salih sa drugom Prletom, i sjeća se njegovog dovođenja jer je s njim išao u školu, te da mu je tom prilikom Čolak Salih rekao da su „skinuti sa autobusa“. Svjedok na pitanje branioca navodi da je Čolak Salih s njim bio cijelo vrijeme u kontejneru i Lovачkom domu i da nije puštan, ali od momenta od kad se svjedok M1 nalazio u kontejneru.

244. Da su **Bavčić Hamzalija** i **Čolak Mirzet** lišeni slobode i predati stražarima na Mostinu po naređenju Živković Milorada proizlazi iz iskaza svjedoka preživjelog Čolak Mirzeta, Dedović Dragutina, Bavčić Aiše, Pita Arife, Bavčić Alema, Čolak Himze, Čolak Samke. Prema iskazima navedenih svjedoka i Bavčić Hamzalija i Čolak Mirzet su lišeni slobode isti dan od strane policajaca Dedovića, Tanovića i komandira Borovića, i to prvo Čolak Mirzet, a zatim Bavčić Hamzalija. Svjedok **Čolak Mirzet** navodi da je prilikom ulaska u policijsko auto upitao policajce za razloge hapšenja, na šta su mu isti odgovorili da ga privode po naredbi Živković Milorada na informativni razgovor. Svjedok **Dedović Dragutin** je potvrdio da je lišio slobode Bavčić Hamzaliju zajedno sa komandrom Borovićem, ali je negirao svoje učešće u lišavanju slobode Čolak Mirzeta. Prilikom opisivanja načina lišavanje slobode Bavčića, svjedok Dedović Dragutin navodi da mu je tadašnji komandir Borović Miladin rekao da pođe s njim radi privođenja Bavčića. Svjedok

---

⁶³ Nastavak glavnog pretresa od dana 07.02.2011.godine, svjedok Čolak Mirzet - strana 11;

Dedović je samo potvrdio da Bavčić Hamzalija nije pružao otpor i da ga je on doveo do policijske stanice i ne zna šta se s njim dalje desilo. Svjedok **Pita Arifa** u vezi odvođenja Bavčić Hamzalije, navodi da su ga odveli pripadnici MUP-a i Milorad Živković nekoliko minuta nakon odvođenja Čolak Mirzeta. Svjedok Bavčić Alem sin Bavčić Hamzalije, bio je dijete u vrijeme predmetnog događaja, ali isti izjavljuje da je od policajaca poznao samo policajaca Tanovića. Svjedokinja **Bavčić Aiša**, supruga Bavčića Hamzalije, opisuje hapšenje muža navodeći da joj je policijsko auto došlo iznad kuće, da su iz auta izašli policajac Tanović Siniša i Dedović Dragutin. Svjedokinja takođe navodi da su prvo odveli Mirsu Čolaka, pa su se vratili po njenog muža. Odbrana je osporavala kredibilitet svjedoka **Čolak Mirzeta** navodeći da u istrazi nije pominjao da je Živković Milorad naredio njegovo hapšenje. Svjedok je na pitanje branioca zašto to nije pomenuo Živkovića u istrazi, naveo da jeste spomenuo, ali da nije napisano. Činjenica da drugi dokazi ukazuju da je Čolak Mirzet lišen slobode od strane policajaca, te da policija na terenu nije obavljala stvari bez znanja optuženog Živkovića, ukazuje da je zatvaranje Čolak Mirzeta naredio optuženi Živković Milorad. Prema navodima **Čolak Himze**⁶⁴, njegovog brata Čolak Mirzeta odvela je policija i to policajci Tanović, Dedović i Borović-komandir. Nakon što jedan dan ništa nisu čuli za njega, dobili su informaciju da se isti nalazi na Mostini. Svjedokinja Čolak Semka, supruga Čolak Mirzeta navela je da su po njenog muža došli policajci, a na pitanje tužioca kako zna da su policajci, rekla je *“Pa bila je njihova ta uniforma, plava uniforma, pr.jašnja, pr.je rata”*.

245. Svjedok Vasić Milomir u vezi lišavanja slobode porodice **Kešan (Hamšo, Ibro, Mujo i Ismet)** na Mostini navodi da su dobili pozivi sa Metaljke da dođu po lica, međutim svjedok ističe da Živkovića nije bilo u kancelariji, pa nije on, niti iko drugi, mogao da odluči da li da se ide ili ne. Ovo ukazuje na činjenicu da je jedino Živković mogao izdavati naređenja i odlučivati, a policajci i komandir su naređenja ispunjavali. Svjedok **Janjić Boško** koji je bio dežurni policajac kada je Kešan Sajma dovedena u policijsku stanicu, navodi da Živković Milorad nije bio u policijskoj stanici, ali je komandiru Borović Miladinu naređenja o puštanju Kešan Sajme dao putem telefona. Policajci su otišli po porodicu Kešan da iste preuzmu od crnogorske policije na Metaljci, i tom prilikom su muškarci predati u kontejnere na Mostini, a Kešan Sajma dovedena u policijsku stanicu. Po porodicu **Kešan** na Metaljku, policija je otišla nakon što im je rečeno da odu, ne navodići ko im je rekao. Dovodeći ovu njegovu izjavu u vezu sa izjavom da je o svemu odlučivao

---

⁶⁴ Nastavak glavnog pretresa od dana 04.04.2011.godine, svjedočenje svjedoka Čolak Himze;

Živković, jasno je da je istu izdao upravo načelnik policije Čajniče, optuženi Živković Milorad.

246. **Lice Homoraš Sulejman** je svjedočio o svom lišavanju slobode navodeći da je lišavan slobode u tri navrata (04/05.05.1992. godine i 17.05.1992. godine), i sva tri puta radi davanja izjave. Za prva dva hapšenja kada je odvođen na razgovor i isti dan puštan, prvi put po pozivu Duška Kornjače i Radiše Kornjače u vojni odsjek, a drugi put je priveden od strane rezervnih policajaca u policijsku stanicu, po ocjeni odbrane nisu hapšenja već informativni razgovori. Takođe je ispitivan od strane Živković Milorada, te mu je pretresana i kuća. Trećeg puta je lišen slobode od strane Tanaskovića, Kutlje, Velje Tadića i Duška Tadića, a na njegovo pitanje gdje ih vode, rečeno mu je da da izjavu i da pita "Žiku, Miluna i Duška", te je odveden na Mostinu zajedno sa amidžom Ramizom, njegovim kolegom Fehimom Alihodžićem i Mirsom Popovićem i zatvoreni na Mostinu. Imajući u vidu da je drugi put Homoraš Sulejman lišavan slobode od strane Živkovića i da ga je isti ispitivao u vezi naoružanja, a da su mu treći put na pitanje što ga vode, lica odgovorila da pita "Miluna, Žiku i Duška", Vijeće zaključuje da je optuženi Živković naredio njegovo zatvaranje.

247. Na okolnosti lišavanja slobode lica **Bajrović Derviša** svjedočili su svjedoci Pita Arifa, Trgo Selim, Alija Močević, svjedok M2 i uložena je izjava Trgo Mehmeda. Istina, niko od svjedoka nije bio očevidac događaja, ali njihovi iskazi su saglasni u bitnim dijelovima i stoga za Vijeće prihvatljivi. Nesporno je da je Bajrović Derviš među prvim odveden na Mostinu i gore zlostavljan. Svjedok Trgo Selim je znao da je Bajrović Derviš odveden, ali ne zna da li po naređenju Živkovića ili Miluna, dok svjedok Alija Močević izjavljuje da je u Skoplju čuo samo u odnosu na Derviša da ga je Živković privodio, a svjedok M2 izjavljuje da ne zna ko je uhapsio Derviša i po čijeme naređenju je to urađeno, ali na kraju zaključuje da je policija bila nadležna za hapšenja. U pročitanoj izjavi Trgo Mehmeda, između ostalog je navedeno da je njemu Durović Meho dok su boravili u Čajniču pričao da su njega i Bajrović Derviša bez ikakavog povoda, uhapsili i fizički zlostavljali Beatović Ignjat sa svojim tzv. Srpskom specijalnom policijom (dokaz T-239).

248. Da je optuženi Živković Milorad neposredno učestvovao u lišavanju slobode lica **Trgo Mehmeda, Trgo Hajrudina i Gluščić Envera** potvrdili su svjedoci Homoraš Sulejman, Trgo Rabija, Hasović Hamid, KRAJ 280, Čolak Himzo.

249. Da je **Trgo Mehmeda** slobode lišio optuženi Živković Milorad sa drugim licima,

potvrdili su svjedoci Homoraš Sulejman, Trgo Rabija, Čolak Himzo, a što je potvrdio i sam Trgo Mehmed u svojoj izjavi koja je uložena u toku glavnog pretresa kao dokaz Tužilaštva BiH. Naime, Trgo Rabija je bila prisutna kada su policajci došli po njenog muža.

250. Svjedok Trgo Rabija je bila očevidac odvođenja muža Trgo Mehmeda, po kojeg su došla tri lica i Žika. Svjedokinja navodi da poznaje svu trojicu, ali da im ne zna imena. Vidjela je i Žiku udaljenog od kuće jedno 50-100 metara, koji je u tom trenutku stajao na međi. Svjedokinja je uvjerena da je to sve urađeno po Živkovićevom naređenju, jer se u Čajniču nije smijelo ništa bez njega uraditi. Kada su joj izveli muža, uzeli su i njegov pištolj kojeg su predali Žiki, a to joj je naknadno rekao njen muž.

251. Svjedok Homoraš Sulejman je rekao: *"Moj punac Mehmed Trga je takođe uhapšen tog Đurđevdana 6. maja u ranu zoru i ja nisam vidio, ne mogu govoriti znači o tom ko ga je uhapsio, ali imam saznanja odnosno on mi je rekao lično i rekla mi je moja punica Rabija da je u njegovu vikendicu u mjestu Drpe došla rezervna policija, 4 čovjeka su došla. Jedan od te četvorice čega se i punica sjeća i danas je bio Živković Milorad zvani Žika".* Svjedok Čolak Himzo nije siguran ko je uhapsio Trgo Mehmeda, on zaključuje da je to uradila policija, jer je ista uhapsila njegovog brata.

252. U Izjavi Trgo Mehmeda, koja je uložena pod rednim brojem T-239⁶⁵, Trgo Mehmed je kao lica koja su ga uhapsili 04.05.1992. godine u 04,00 sata ujutro, označio pripadnike tzv. srpske milicije. Među njima je bio načelnik SJB Čajniče Živković Milorad zvani Žika sa tri njemu nepoznata policajaca za koje je znao da su živjeli u selu Kamen. Nakon što je obavio razgovor sa njim, naredio je svojim policajcima da ga automobilom odvezu na Mostinu i zatvore u kontejnere.

253. Stoga Vijeće smatra da provedeni dokazi ukazuju da je Tužilaštvo BiH van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Živković lično učestvovao u odvođenju Trgo Mehmeda.

254. Da je u lišavanju slobode **Trgo Hajrudina** učestvovao Živković Milorad potvrdila je svjedokinja Trgo Rabija i....., dok su svjedoci Pita Arifa, Pirija Ibrahim, Bičo Safet potvrdili da ga je uhapsila policija navodeći da su čuli, ali da to nisu vidjeli.

---

⁶⁵ Izjava Trgo Mehmeda, CJB Goražde, broj 12.03.1996.godine, strana 3;

.....
.....
.....
.....dok svjedokinja Pita Arifa navodi da je vidjela da Trgo Hajrudin bježi, a ganja ga i na kraju hapsi policija. Svjedok Trgo Rabija navodi da nije vidjela Živković Milorada prilikom hapšenja njenog sina, ali navodi da je to urađeno po njegovom naređenju, jer ništa nije moglo biti urađeno bez njegovog odobrenja. Svjedokinja je navela da je tog dana kada će njen sin biti odveden, optuženi Živković Milorad upitao: "Šta je Trgovice, šta se onaj tvoj sin pravi budala i bježi od policije". Dodala je da se taj momenata optuženi Živković nalazio sa Tadić Veljom Rađom iz Pljevalja. Svjedok Homoraš Sulejman je rekao: *"Na putu od mog radnog mjesta prema mojoj kući prolazi se pored crkve, pored (nejasno). U toj negdje visini iznad crkve do opštine sreo sam gospodin Živković Milorada koji mi je rekao ovako „Su,jo, Bog te jebo, zašto se onaj tvoj šura ne preda policiji?“ Ja sam rek'o „ja ne znam o čemu ti pričaš, ne znam zbog čega da se predaje i ne znam šta je šta je u pitanju, apsolutno ne znam“ i tu smo se mimoišli, na tome je završeno"*. Svjedok Pirija Ibrahim tvrdi da je video Živkovića u policijskom Golfu prilikom hapšenja Trgo Hajrudina. **Pirija Ibrahim** je vidio kada su uhapsili Trgo Hajrudina, uhvatio ga je Milun Kornjača i još 4 uniformisana lica.

255. *Na okolnost hapšenja Trgo Hajrudina pročitani su zapisnici o saslušanju svjedoka Fazlagić Ajke, Pita Avde, Bičo Safeta. Odbrana je saslušala svjedok Fazlagić Ismira, koji je bio dijete u vrijeme predmetnog događaja, koji je naveo da su Trgo Hajrudina garjali vojnici. Međutim, iz svih provedenih dokaza proizlazi da je prilikom hapšenja zaista bila prisutna i vojska i policija, jer je u tom period to bila česta pojava u Čajniču da zajedno učestvuju u odvođenjima koja su se dešavala. Izjave svjedoka koji su svjedočili da je u odvođenju Trgo Hajrudina učestvovala i vojska, po stavu Vijeća, ni na koji način ne isključuje prisustvo optuženog Živković Milorada na licu mjesta. U izjavi **Bičo Safeta**⁶⁶, koja je pročitana na nastavku glavnog pretresa, svjedok navodi da je vidio dan poslije po izlasku iz Čajniča da se vratio Trgo Mehmed sa suprugom i sinom. Kasnije je čuo da su pripadnici policije u Čajniču došli u kuću Trgo Mehmeda iz kojeg su odveli sina na Mostinu u Lovački dom. Svjedok **Pita Avdo**⁶⁷ je u svom iskazu naveo da je jedne prilike vidio kako kroz sokak Trgo Hajrudin bježi od dvojice vojnika, jedan je bio naoružan i imao*

---

⁶⁶ Izjava Bičo Safeta, broj KT-RZ-40/05 od 29.aprila 2010.godine strana 6;

⁶⁷ Izjava svjedoka Pita Avde, brojKT-RZ-40/05 od 08. marta 2010.godine;

je maskirnu uniformu, a jedan je bio u civilu. Svjedok zna da ga tada nisu uhvatili i da im je pobjegao u šumu.

256. **Svjedoci Šišić Hajrudin i Šišić Hatidža** svjedočili su na okolnosti odvođenja **Gluščić Envera** od strane Živković Milorada. Navedeni svjedoci nisu bili očevidci događaja, već su o predmetnom događaju svjedočili prema kazivanju majke Gluščić Envera. Svjedoci Šišić Hajrudin i Šišić Hatidža saglasno navode da je Enver odveden 6. maja u 4 sata ujutro, a da je u lišavanju slobode učestvovao optuženi Živković, jer je Gluščić Ševala (majka Šišić Hatidže, a punica Šišić Hajrudina) navela da se Žiki obraćala sa pitanjima "Gdje vodite, što ga vodite, Žika ti znaš moje dijete", a Žika joj rekao da imaju dojavu da Enver ima radio stanicu. Prilikom lišavanja slobode bili su prisutni samo majka i sin Gluščić Enver. Svjedok Šišić Hajrudin u svom iskazu ističe da je sa punicom razgovarao još u toku rata, kojom prilikom je ista rekla da su Envera odveli Živković Milorad i Kornjača Duško, a svjedokinja Hatidža ističe da je njena majka veoma dobro poznavala Živkovića i kada je prepričavala događaj sa Živkovićem ponovila je riječi kojim mu se obraćala. Odbrana nije izvodila dokaze kojim bi dovela u pitanje iskaz ovih svjedoka. Odbrana je osporavala kredibilitete Gluščić Ševale, majke Gluščić Envera, uloživši u spis medicinsku dokumentaciju koja ukazuje da je ista imala psihičkih problema i prije rata. Imajući u vidu da medicinska dokumenatcija nije vještačena, vijeće istu nije cijnilo u kontekstu kredibiliteta ove osobe od koje potiču saznanja vezano za lišavanje slobode Gluščić Envera.

257. Nadalje, u vezi razloga zatvaranja lica bošnjačke nacionalnosti najprije u kontejnere na Mostini, a zatim u Lovačkom domu, neki svjedoci su navodili da je bošnjačko stanovništvo zarobljeno u cilju razmjene za srpske zarobljenike iz Goražda. Na navedene okolnosti ispitani su svjedoci Musabašić Sakib, Ratko Milović i mnogi svjedoci. Neki civili su na bazi prijateljskih urgencija pušteni iz kontejnera na Mostini.

258. No da cilj nije bio stanovnike Bošnjake držati zatvorene u kontejneru radi razmjene, ukazuje činjenica da su mnogi zatvorenici bili premlaćivani na Mostini. Nezakonita hapšenja i premlaćivanja bošnjačkog stanovništva imala su za cilj zastrašivanje ljudi, odnosno stvaranje pritiska na preostalo stanovništvo da napusti opštinu Čajniče, što se na kraju i desilo. Prvi organizovani odlazak iz opštine Čajniče desio se 12. aprila, o kojem odlasku je govorio i svjedok Močević Alija. U međuvremenu su ljudi u svojoj privatnoj organizaciji napuštali Čajniče, sa svojim osobnim vozilima ili autobusima, nakon što bi pribavili propusnicu potpisanu od Duška Kornjače ili Milorada Živkovića i

posljednji odlazak bošnjačkog stanovništva desio se nakon ubistva na Mostini 19. maja 1992. godine.

259. Odbrana je dokazivala da su lica na Mostini bila zatvorena u cilju razmjene za lica srpske nacionalnosti iz Goražda.

260. Policajac **Čevriz Milorad** pravi razliku između dva navrata hapšenja i zatvaranja nesrpskog stanovništva u kontejnere na Mostini. Isti u svom svjedočenju navodi da je čuo da je nesrpsko stanovništvo zatvarano u kontejnere na Mostinu po nečijoj naredbi iz Čajniča u cilju razmjene za zatvorene Srbe u Goraždu. Nadalje, navodi da je svo nesrpsko stanovništvo iz kontejnera pušteno kada je iz Goražda izašao srpski novinar Ratko (Milović Ratomir), za kojeg su srpske vlasti u Čajniču imali saznanja da je bio pritvoren u Goražde. Za navedeni događaj svjedok Čevriz Milorad je čuo, ali nije vidio. Nakon ovog puštanja o kojem je, pored svjedoka Čevriz Milorada svjedočio i svjedok odbrane Ratomir Milović, po navodima svjedoka Čevriza došlo je do ponovnog hapšenja nesrpskog stanovništva opet u kontejnere na Mostini, da bi zbog skučenosti prostora bili prebačeni u Lovački dom na Mostini, koji su onda obezbjeđivali pripadnici rezervnog sastava policije.

261. Svjedok **Ratomir Milović**, kao svjedok odbrane, svjedočio je na okolnosti dolaska na Mostinu iz Goražda, kojom prilikom su prema njegovom kazivanju sva zatvorena lica iz kontejnera puštena, gdje je bilo i dosta lica iz Goražda koja su zatim sjela u svoja auta i otišla za Goražde. Prema navodima svjedoka radilo se o 16. aprilu 1992. godine. Svjedok odbrane Musabašić Sakib koji je također svjedočio na okolnosti vođenja pregovora za razmjenu zarobljenih civila nesrpske nacionalnosti iz Čajniča sa zarobljenicima iz Goražda, navodi da je te pregovore vodio sredinom maja mjeseca 1992. godine, te da mu je nakon dva neuspjela pregovaranja sa predstavnikom iz Goražda (Ahmo vlasnik granapa iz Zubčića), to lice saopćilo da Hadžo Efendić ne želi da mijenja ratne zločince za civile i da od razmjene nema ništa. Te prilike su se ipak dogovorili da se nađu i treći put, međutim do trećeg sastanka nikad nije ni došlo. Za potrebe pregovora, spisak zatvorenih 26 lica na Mostini svjedok Musabašić Sakib dobio je od Duška Kornjače.

262. Da je **Musabašić Sakib** stvarno pregovarao potvrdile su i svjedokinje Cicvara Hiba (majka Prleta), Trgo Rabija (majka Trgo Hajrudina, žena Trgo Mehmeda) i Čolak Samka (supruga Čolak Mirzeta) navodeći da su se sve supruge i majke zarobljenih muškaraca na Mostini, uputile prema srpskom rukovodstvu da mole da isti budu pušteni. Ispred njih sa srpskim rukovodstvom razgovarao je Sakib Musabašić. Trgo Rabija navodi

da se sjeća da je s njom bila i Cicvara Hiba, zatim Hanka - Šefikova žena, i da je tada srpsko rukovodstvo poslalo na pregovore u Goražde Sakiba i Vuka. Međutim, taj prvi put se Sakib vratio i rekao da od razmjene nema ništa, svi su se nadali razmjeni, čak i zatvoreni na Mostini. Svjedokinja Cicvara Hiba navodi da su u vezi pregovora ispred srpskog rukovodstva žene razgovarale sa Milunom Kornjačom koji je rekao da se u Goraždu nalazi njihovih 10 vojnika, koje tuku i drže u nehumanim uslovima i da za predstavnika izaberu Sakiba Musabašića "jer im je on jedini od pametnih ostao na opštini". Sakiba Musabašića je Milun Kornjača pozvao i telefonom, te poslao i kola sa vojnicima po njega, tako da to nije mogao ni odbiti. Kada je svom sinu Prletu rekla da Sakib ide da pregovara, on je samo rekao: *"Mi smo gore bili i meni vako mcj sin kaže slabog ste nam predstavnika izabrali. Kao što reko Pinki, jedan vozač isto Stakorine gore i on bio zatvoren, kaže naši neće dati Sakibu ni unići u Goražde, a ne da pregovaraju sa njim, ali kaže nije bitno. Mi mlađi ćemo izdržati desetak dana, kaže a ovi stari strašno teško podnose"*.

263. Lica za koja je ovo Vijeće našlo da je optuženi Živković naređivao i učestvovao u hapšenju su lišavana slobode u periodu početkom maja mjeseca, za sva lica nema precizan datum, ali za lice Trgo Mehmeda njegova supruga Trgo Rabija je potvrdila da se radilo o 5. maju 1992. godine; Gluščić Enver, po navodima njegove sestre uhapšen je 6. maja; svjedok M-1 prema njegovim vlastitim navodima 4. maja; Homoraš Sulejman je hapšen u tri navrata 04/05 i 17. maja što ukazuje da boravak i zatvaranje ovih lica u kontejnerima na Mostini nema nikakve veze sa svjedočenjem novinara Ratomira Milovića koji je govorio o puštanju zarobljenika iz kontejnera na Mostinu po njegovom dolasku, jer se radilo o sredini aprila kako je i sam svjedok rekao.

264. Vijeće smatra da svjedok Musabašić Sakib jeste pregovarao sa predstavnicima iz Goražda u vezi razmjene nekad u maju mjesecu, međutim pregovori su bili neuspješni, i nakon toga zatvoreni civili u kontejnerima niti su puštani iz kontejnera, niti su razmjenjivani, već su ostali zadržani u nehumanim uslovima i u konačnici ubijeni. Međutim, činjenica da se pregovaralo oko razmjene civila zatvorenih u metalnim kontejnerima, prema ocjeni Vijeća nema nikakve veze sa njihovim nezakonitim zatvaranjem, zadržavanjem bez pravnog osnova i premlaćivanjem..

(a) **ZATOČAVANJE U METALNIM KONTEJNERIMA NA MOSTINI**

265. Mnogobrojni svjedoci su potvrdili da bi nakon lišenja slobode pripadnici policije i paravojne jedinice "Plavi orlovi", civile odvozili na Mostinu i predavali stražarima pripadnicima paravojne jedinice "Plavi orlovi". Učešće Rađe i Čaruge, vojnika koji su došli iz Srbije i Crne Gore u odvođenjima civila na Mostinu zajedno sa pripadnicima policije i paravojne jedinice "Plavi orlovi", potvrdio je svjedok Trgo Selim.

266. **Svjedok Trgo Selim** je naveo: *"To je meni oduzo kad su me zarobili Rađa, iz Pijevaja Rađa je bio, bio je Slaviša, Slaviša Kovačević ili Siniša, sad pomiješaću možda imena ovaj, on je pokcjni nema ga, ali, ali je čovjek bio na svom mjestu ovaj."*

267. Svjedoci su također svjedočili na okolnost ko je učestvovao u odvođenjima civila iz opštine Čajniče koji su zatim predavani stražarima na Mostinu. Očigledno je da su u lišavanjima slobode učestvovali i policajci i vojnici iz TO, paravojnih formacija, kao i vojnici iz Srbije i Crne Gore.

268. Mnogobrojni saslušani svjedoci svjedočili su o lišavanju civila iz opštine Čajniče i od strane vojske, odnosno od strane mješovitih vojnopolicijskih snaga. (Da je vojska zatvorila Šeko Dževada, Pirija Ibrahima, svjedočili su Pirija Nafija, Šeko Dževad), dok je za lica Bavčić Hamzaliju, Čolak Mirzeta, Homoraš Sulejmana, porodicu Kešan, Trgo Mehmeda i Hajrudin Čolak Saliha, Cicvara Muharema u prethodnom poglavlju utvrđeno direktno učešće policije i načelnika Živkovića. Očigledno je da su u maju mjesecu u radnjama zatvaranja učestvovala i vojska i policija, tako da prisustvo jednih ne isključuje prisustvo drugih.

269. Da su lica nakon lišavanja slobode od strane policije bila predavana vojsci u kontejnere na Mostini potvrdila je i svjedokinja Cicvara Hiba koja je u dijelu svog svjedočenja koje se odnosilo na posjetu sinu Cicvara Muharemu zv. Prle na Mostini kada je bio zatočen u metalnom kontejneru rekla: *"Gore je bio Vito onaj Kajević, čuvo vajda stražu. Bio je on samo mi je on osto u očima. Ispred kontejnera je bilo auto ono*

milicija, krijiga neka na onom, sveska velika na autu, izveo mi ga je odma i mi smo sjeli ovako pored kontejnera ja plaćem ono i kažem sine dragi kako ćeš ti reći da Sakib ima oružje. Otkud ti znaš i ja ovo izvirjavam se, i, u redu je sa, mislim sad će tek da, kaže nisam mama reko a ako je kaže Sakib čovjek shvatiće ako nije i ne mora. Ovaj Vito zavika kaže otkud znate gospođo da je to rekao, pa reko Žika mi je kazao. Onda mu i boga i sunce, kaže hapsi po gradu i vod, meni dovodi gore da ih ja čuvam. Kaže zabraniću i njemu ovde pristup. Istim ovim riječima, to mi je dobro ostalo. Kaže vidite šta je pitan mali, i on onu svesku i piše gore velikim slovima, Prle, kaže ko su Hačkovi ljudi i veliki vako upitnik je ispred stajo, ispod te, odgovora nije bilo. I mislim, kaže sačekajte Vi doći će kaže doktor Duško kaže pa će malog da ispita pa pravo nek ide kući s Vama”.

270. Da su bili zatočavani bez pravnog osnova u metalni kontejner dimenzija 2,5m x 3,5m, u krajnje skućenom prostoru, nehygienskim uslovima, bez adekvatnog smještaja, dovoljno zraka, svjetlosti, hrane i vode potvrdili su svjedoci Paldum Suljo, ..., svjedok M1, Trgo Rabija, Šehović Ševala, Valerio Gebbs Aquila, Čolak Mirzet.

271. **Svjedok Paldum Suljo o uslovima u kontejneru** navodi “*udario me već kad je naredio da se otvore vrata od kontejnera, naredio je zaštićenom svjedoku dva nula, 280, otvorio je vrata, ubacio me u kontejner. U kontejneru nije bio niko. Bila je u kontejneru jedna guma. Kontejner je dug 12 metara, širok je dva metra. U kontejneru je bila jedna velika guma od jednog bagera*”.

272. ....
.....

.....**Svjedok M1** na pitanje tužioca pojašnjava “*Metalni kontejner nije imao prozora, na vratima je stajalo jedno veliko drvo koje ih je držalo, vrata se nisu mogla zatvoriti. Pa koliko se sjećam mislim to je sad možda 3 sa 2, 3 sa 3 tako je veličine kontejner. U kontejneru je bio mrak, nisam mogao ni vidjeti ima li još ko unutra*”. Svjedok **Trgo Rabija** izjavila da joj je Mehmed rekao da je bio odveden u kontejner, u Mostini, a iz tog kontejnera su ga izvodili i tukli. U kontejneru je bilo oko 17 zatvorenih ljudi, uslovi su bili nikakvi, bila su burad sa benzinom, motorne žage, dva sa dva kontejner. U kontejneru su bili zarobljeni samo Muslimani. Svjedok **Šehović Ševala** pojašnjava u toku svjedočenja da joj je Gadžo Ibro rekao da je on bio zatvoren u kontejneru i da on nema ni prozora ni vrata. Svjedok **Valerio Gebbs Aquila** – izjavio je da Trgo Mehmed rekao da su Bošnjaci čuvani u kontejneru koji nije bio daleko od Lovačkog doma, koji nije bio velik, “*...nisam siguran u veličinu, ali mislim da je*

rekao da je to nekih osam kvadratnih metara". Svjedok **Čolak Mirzet** svjedočeći o odvođenju u Mostinu, ističe da su ih odveli u kontejner, metalni, 4m x 2m ili 3m x 2m. Kontejner je služio za odlaganje maziva i goriva.

273. Svi svjedoci su saglasno izjavili da su uslovi bili nehumani, da nije bilo zraka niti svijetlosti, jer su vrata bila zatvorena, a kontejner nije imao prozora. Lica su bila zatvorena u periodu april/maj mjesec kada su i vanjske temperature bile višije, tako da je u unutrašnjosti kontejnera bilo nepodnošljivo. Imajući u vidu da su se svjedoci izjašnjavali da je kontejner imao dimenzije 2m x 2m, 4m x 2m, 3m x 2m, odnosno da je površina bila 8 kvadratnih metara, Vijeće je prihvatilo da se radilo o površini oko 2,5 x 3,5 metra.

274. Da su zatočenike u metalnom kontejneru obezbjeđivali pripadnici paravojne jedinice i u čijoj se neposrednoj blizini nalazio punkt na kome su bili rezervni policajci SJB Čajniče potvrdili su svjedoci M1, Čevriz Milorad, Manović Njegoš, Vujević Siniša.

275. Svjedok **M1** navodi da su kontejnere sa zatočenim civilima obezbjeđivali vojnici, a put pored kontejnera je obezbjeđivala policija. Udaljenost između mjesta gdje su bili vojnici do mjesta gdje su bili policajci je bila par metara.

276. **Svjedok Čevriz Milorad** navodi da je u tom periodu policija obavljala poslove na granici kao i danas, vršila kontrolu ulaska, izlaska robe, putnika, kontrolisala dokumente, građanstvo, tako i za robu isto. Taj granični prijelaz je bio na Mostini i formiran je poslije raspada SFRJ. Na pitanje tužioca šta vojska radi na granici, svjedok navodi da je vojska u blizini graničnog prijelaza imala nekoliko rovava, a čuo je da je vojska zatvarala u taj metalni kontejner ljude. Kao aktivni policajac navodi da je aktivna policija bila na graničnom prijelazu, da je vojska obezbjeđivala kontejnere, municiju i hranu i ljude, a da je rezervni sastav policije obezbjeđivao Lovački dom. Također tvrdi da su na dežure na Mostinu išli vojnim kamionom, dok ljudi na Mostini nisu ubijeni, da su išli službenim autom. Također, jeli su zajedničku hranu i vojska i policija. Aktivni sastav policije nije obezbjeđivao Lovački dom. Tvrdi da Živković nije imao otvorene sukobe sa vojskom, ali se sjeća da su u jednom periodu nestala njihova službena vozila i bila su otuđena 3 dana pa su vraćena.

277. **Svjedok Manović Njegoš** je do 11. maja 1992. godine bio u JNA, a po povratku u Čajniče odmah je 12. maja 1992. godine raspoređen u rezervni sastav policije. Na pitanje tužioca šta je radio kao rezervni policajac, svjedok je odgovorio da je radio sa starijim kolegama aktivnim policajcima, ali i za vojsku odnosno tadašnju teritorijalnu

odbranu. Tvrdi da su sa Mostine imali radio vezu sa komandom. U vezi ljudi koji su bili zatvoreni u Lovačkom domu i koje su obezbjeđivali rezervni policajci, mogli su im u posjetu doći članovi porodice samo uz odobrenje koje bi im dali iz komande Kornjača Milun ili Kornjača Duško. Svjedok Manović Njegoš tvrdi da je obavljao poslove vojnog policajca, ali mu je i dalje nadređeni bio Borović Miladin i Živković Milorad, međutim naređenja je dobivao i iz komande jer je ona bila nadređena i civilnoj policiji.

278. **Svjedok Vujević Siniša** je angažovan 13. maja u Stanicu policije Čajniče i javio se komandiru policije Borović Miladinu, ali ne zna ko je potpisao poziv. Radio je u policiji od 13. maja do 19. maja 1992. godine i u tom periodu je jedan dan bio na prijelazu na punktu, a jedan dan je čuvao Lovački dom i zatvorene civile, tačnije 19. maja 1992. godine.

(b) **LOVAČKI DOM**

279. Da su zarobljeni civili iz metalnih kontejnera prebačeni u Lovački dom, potvrdio je i svjedok M1⁶⁸, koji je na pitanje tužioca šta zna o dešavanjima 8. maja 1992. godine rekao: *"Tog dana ili drugi dan je došao jedan vojnik, čini mi se Tanasković...i rekao da su oni sada zarobljenici, da su pregovori u toku, da se sa njihovim vojnicima koji su zarobljeni u Goraždu, da ćemo biti razmjenjeni i danas neće niko. I poslije toga ovaj Kajević, koji je bio tu odveo mene, Salka i Prleta, gore smo otišli onaj kada su oni rekli Lovački dom, došli smo pred taj, tu kuću koja se zvala Lovački dom, da očistimo to u...I montiramo vojničke krevete koji su bili tu...I da ćemo biti tu prebačeni. Prebačeni su istog dana kada su oni očistili. U Lovački dom su prebačeni u grupama, vozilom, njih oko 20. Lovački dom je prema ocjeni svjedoka M1, imao oko 40m² i svi su imali svoj krevet,a poslije su umjesto kreveta ubacivani dušeci. Obezbjeđivala ih je vojska. Svjedok tvrdi da ih u lovačkom domu n.je niko dirao."* On je 11. maja oslobođen. Sa Milunom je došao i jedan poručnik, koji mu je poslije rekao da je Živković često dolazio do njega da traži municiju, ali mu

---

⁶⁸ Nastavak glavnog pretresa 28.02.2011.godine, strana 18/19;

nikad nije pomenuo da je on zarobljen na Mostini. Svjedok M1 je poslije toga odveden u kasarnu u Pljevlja. Tužilaštvo je uložilo i dokaz T-14⁶⁹ vezano za navode svjedoka M1.

280. ....
.....
.....
.....

281. **Svjedok Trgo Rabija** navodi *“Kad sam ja ošla na Mostinu, kad sam ja vila mog sina, on meni ništa n.je reko, on je izišo i ruku je nosio obješenu i ja sam prevratila, taj dan su oni rjih pokupili pred nama i odveli hi u lovački dom. Taj dan isti. Odveli hi u Lovački dom, a mi smo ošli s autom za Čajniče“.*

282. **Svjedok Đerić Desimir** izjavio je da zna gdje je Lovački dom, jer ga je lično pravio. On se nalazi na jednom uzvišenju prije Mostine na 300 metara, pored puta. On je poslužio u ratu za nesreću koja je bila. U njemu su bili okupljeni ljudi, uglavnom Muslimani i tu su pobijeni. **Svjedok Valerio Gebbs Aquila** izjavio je pred Sudom da je lice Trgo Mehmed rekao da su svi Bošnjaci koji su još uvijek živjeli u Čajniču, koji nisu otišli za Pljevlja ili Goražde, počeli biti okupljeni, privođeni i odvedeni u raniji Lovački dom u Mostini, koji nije daleko od Čajniča, na putu prema Pljevljima.

(c) PREMLAĆIVANJE ČOLAK SALIHA, TRGO MEHMEDA, TRGO HAJRUDINA I ČOLAK MIRZETA

283. Na okolnosti da su po zatvaranju u metalne kontejnere civili Čolak Salih, Trgo Mehmed, Trgo Hajrudin i Čolak Mirzet bili premlaćivani svjedočili su svjedoci Trgo Mehmed, Čolak Mirzet, Trgo Rabija, Šehović Ševala, Đerić Desimir, Homoraš Sulejman, svjedok M1, KRAJ 280.

284. Da je **Čolak Salih** premlaćivan za vrijeme svog boravka u metalnom kontejneru, a zatim u Lovačkom domu, potvrdio je njegov brat Čolak Himzo opisujuću kako je 19. maja nakon ubistva civila na Mostini u Lovačkom domu, kao jedini preživjeli njegov brat Čolak Salih došao kući, i kada je otvorio vrata vidio je svog brata svog prebijenog. Na ove

---

⁶⁹ Potvrda potpisana od strane komandanta pukovnika Đokić Milana o lojalnosti svjedoka M1 i potrebi da se isti pusti na slobodu i sprovede u garnizon Pljevlja;

okolnosti svjedok Čolak Himzo navodi: „*Ja kad sam otvorio vrata on je odma' pao preko praga n,je više mogo' da stc,ji na nogama. Tad smo ga mi un,jeli u kuću i dok smo ga dizali on je pomago'. Polahko me, sve me boli, polahko me unesite u kuću tamo. Kad smo ga mi un,jeli u kuću i malo ga stavili tamo on je malo lego' da se odmori, onda je počeo pričati kako se desio taj gore masakar*“. Svjedok Čolak Mirzet je u svom iskazu rekao kada je ušao u kontejner vidio je da su kod brata Saliha polomljeni zubi.

285. Na okolnosti premlaćivanja Trgo Mehmeda i Trgo Hajrudina svjedočili su Trgo Rabija, Homoraš Sulejman, Čolak Mirzet, Šehović Ševala.

286. Svjedok Trgo Rabija je izjavila da joj je muža **Trgo Mehmeda** pretukao Milun Kornjača i vojnik Vuk iz Beograda, imao je ožiljak, žuti, istukao ga je također Milun Kornjača. Svjedoči da joj je muž imao resječenu glavu, izgledao je modro, brada i zubi su bili pobijeni, u usta mu je gurao pištolj Milun Kornjača. Dalje o stanju muža svjedokinja navodi: „*Ja sam ovaj ruke su bile crne ovake i noge do, do kojena on n,je mogo na r,jih ići. To je sve bilo crno kako ga je tuko najvjerojatn,je cokulama on,jem vcjničkim. On n,je mogo ni na ruke, ni na noge*“. Također, Čolak Mirzet joj je pričao da je sinu Hajrudinu bila slomljena ruka. O tome joj sin Hajrudin, ništa nije pričao. Na konstataciju optuženog da Rabija nije primjetila slomljenu ruku kod Hajrudina, Rabija je izjavila da kada je otišla u posjetu Hajrudinu, da je on sakrio ruku i da je ona ipak vidjela da je ruka „*nikakva*“.

287. Svjedok **Šehović Ševala** nakon mjesec dana vidjela je Mehmeda Trgu i kaže da je on sav bio savijen, povrijeđen, nije mogao da priča. Svjedok **Đerić Desimir** izjavio je da je poznao Mehmeda Trgu, te da je sa njim razgovarao poslije rata, pri čemu mu je Trgo rekao da je dobio malo batina, ali nije rekao od koga ih je dobio. **Svjedok Čolak Mirzet** izjavio da je Milun Kornjača dolazio sa grupom, koju je izvodio, mlatio i tukao u jutarnjim satima, kao i da je u toku dana bio dovučen Mehmed Trgo, do nemilosti isprebijan, a da je Trgo Hajrudinu bila slomljena ruka.

288. **Svjedok Homoraš Sulejman** je prilikom posjete svom šuri Trgo Hajrudinu, vido povrede koji je isti zadobio. Posjetio ga je između 10. i 15.05.1992. godine i na ovaj način opisuje povrede Trgo Hajrudina: „*On je izgledao preb,jen.Njegovo lice je bilo ovako kažem blago rečeno iznakaženo znači ovaj bilo je tučnjave po njegovcj glavi i licu i po t,jelu i po leđima i po rukama. Baš eto i onako mi je palo na pamet žalio se na na bolove u jedncj ruci, da li šta ja znam n,je imao jekarski pregled da utvrdi da li je možda ruka bila i slom,jena i kratko samo je mogao reći da je, da je to da Bog sačuva šta preživ,javaju ti*

„judi kcji su zatvoreni tu“. Lično mu je to pričao Trgo Hajrudin. U predjelu lica, imao je povrede ispod očiju, modrice, otekline, također je primjetio jednu rasjekotinu na njegovom licu. U vezi maltretiranja Trgo Mehmeda i Trgo Hajrudina, svjedok još dodaje: *“Milun je došao sa još jednim svcjim pomoćnikom, Milun Kornjača, i počeo taj ja sam ga nazvao njihov ritual svakovečerrji, počeo je maltretirati. Za tada je izabr'o mog punca i mog šuru, pa je uzeo šuru i govorio tom svom pomoćniku „hajde da ubjemo ovog malog, ovaj će stari crći kad vidi“ tako. Pa onda igra nastaje pa „hajde da ovog starog...“ i to mi je punac isprič'o, uzeo je kamu ja da vam iskren budem ja sam samo u muzeju možda vidio tu te kame do do tih dana, i uzeo je kamu i stavio je mom puncu u usta, u grlo. Kaže „nek' vidi njegov sin kako mu babo umire“. Mislim on je i rekao mi je to da ga je te noći Milun bacio s mosta kraj mostića tog u vodu. Uglavnom čovjek je bio pretučen, možda šta ja znam zafajjući tome dobio je i da je proš'o sa autobusom za P.jev,je u bolnicu...”*

289. Da je **Čolak Mirzet** bio premlaćivan potvrdili su svjedoci Čolak Mirzet, KRAJ 280, svjedok M1, Trgo Rabija, Čolak Semka, Đerić Desimir.

290. Svjedok **Đerić Desimir** navodi da je od supruge Čolak Mirzeta čuo da je isti bio tučen na Mostini. Svjedok Čolak Mirzet navodi da je izveden oko 5 sati i ne zna da li od Tanovića ili Todorovića. Ta osoba, po navodima svjedoka ga je prozvala po imenu, svezala mu ruke lisicama na leđa, zatim ga udarila papovkom, kundakom po leđima, kada je pao dobio je čizmu u stomak, onda su ga ubacili u auto i odvezli na jednu livadu. Iz automobila su ga izvukli za kosu i počeli udarati kolcem “jednostavno fržina, to je rana od grana od omore ili od jelike”. Svjedok tvrdi da je dobio milion udaraca, probudio se u kontejneru i oko 10:30h zamolio je svjedoka M1 da mu pokuša naći mogućnost da ga odvedu u bolnicu, a nakon nekoliko pokušaja došlo je auto kojim su ga odvezli u bolnicu u Čajniče.

291. Svjedok **M1** je posvjedočio da je Čolak Mirzet prozvan, odveden i vraćen u polusvjesnom stanju. Kada su ga vratili davao je slabe znake života. Svjedok je počeo lupati u kontejner, na straži je bio Čevriz, otvorio je i onda mu je svjedok M1 saopćio da u kontejneru čovjek umire i da zove hitnu pomoć, što je on i uradio. Svjedok **Čevriz Milorad** je u svom iskazu samo naveo da je čuo da je Čolak Mirzet pretučen i da je prebačen za bolnicu u Pljevljima, ali ne i da je bio prisustan i lično pozvao pomoć.

.....
.....

IV. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

292. Prema praksi Suda Bosne i Hercegovine, osobe koje doprinose izvršenju zločina prilikom provođenja zajedničkog cilja, pod određenim uslovima, podliježu krivičnoj odgovornosti kao oblika "izvršenja" zločina prema članu 180. stav 1. KZ BiH.

293. U članu 180. stav 1. KZ BiH se navodi: Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (*Genocid*), 172. (*Zločini protiv čovječnosti*), 173. (*Ratni zločin protiv civilnog stanovništva*), 174. (*Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika*), 175. (*Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika*), 177. (*Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja*), 178. (*Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu*) i 179. (*Povrede zakona ili običaja rata*) ovog zakona, **kriva je** za to krivično djelo. Službeni položaj **bilo kojeg lica**, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu **krivice** niti utječe na ublažavanje kazne.

V. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAAT

294. Tužilaštvo optuženom Živkoviću stavlja na teret da je sve radnje poduzimao kao svjesni učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, kojeg su činili on u svojstvu načelnika Stanice javne bezbjednosti opštine Čajniče i člana Kriznog štaba, Kornjača Duško kao predsjednik Kriznog štaba, Karadžić Goran, Pejović Duško i Pejović Miodrag kao članovi Kriznog štaba, te Milun Kornjača kao komandanat paravojne jedinice "Plavi orlovi" i Tadić Duško zv. Rus kao pripadnik paravojne jedinice "Plavi orlovi".

295. Vijeće nije našlo dokazanim da su članovi navedenog UZP-a bili Kornjača Milun i Tadić Duško.

296. Prema ocjeni ovog Vijeća, Tužilaštvo je dokazalo postojanje udruženog zločinačkog poduhvata kao načina izvršenja djela, odnosno njegove elemente koji se

odnose na učešće više lica, postojanje zajedničkog cilja, te značajan doprinos u realizaciji zajedničkog cilja svakog od članova.

297. Da zajednički cilj svih učesnika udruženog zločinačkog poduhvata, **progon bošnjačkog stanovništva sa područja opštine Čajniče**, nije bio isti za sve članove već i zajednički, proizlazi iz materijalnih dokaza koje je Tužilaštvo uložilo u sudski spis.

298. Član 180. stav 1. KZ BiH izveden je iz člana 7. stav (1) Statuta MKSJ i identičan mu je. Član 180. stav 1. je postao dio KZ BiH nakon donošenja člana 7. stav (1) i nakon tumačenja MKSJ da on obuhvata, konkretno, udruženi zločinački poduhvat kao način saizvršenja kojim se stiče individualna krivična odgovornost.⁷⁰

299. Međunarodna sudska praksa u tumačenju pojma "počinjenje" iz člana 7. stav 1., koji je ugrađen u domaći zakon kao član 180. stav 1., konkretno propisuje: (1) da je udruženi zločinački poduhvat oblik saizvršilaštva koji utvrđuje ličnu krivičnu odgovornost; (2) da "počinjenje" u smislu člana 7. stav 1. Statuta MKSJ (a samim tim u smislu člana 180. stav 1. KZ BiH) uključuje svjesno učešće u zajedničkom udruženom poduhvatu; i (3) da su elementi udruženog zločinačkog poduhvata utvrđeni u međunarodnom običajnom pravu i da su prepoznatljivi. U primjeni termina "počinjenje" iz člana 180. stav 1., ovo Vijeće mora uzeti u obzir definiciju tog termina u značenju koje je imao kada je preuzet iz međunarodnog prava u KZ BiH.⁷¹

300. Udruženi zločinački poduhvat sam po sebi ne predstavlja krivično djelo, već oblik učešća u izvršenju krivičnog djela.⁷² Žalbeno vijeće u predmetu Tadić bilo je prvo vijeće MKSJ-a koje je identifikovalo i definisalo tri tipa UZP koje su postojale u međunarodnom pravu u odgovarajućem periodu.⁷³ MKSJ je naknadno identifikovao tri tipa UZP-a: prvi tip - "opšti" ili "osnovni", drugi tip - "sistemska" i treći tip - "prošireni".⁷⁴

301. Udruženi zločinački poduhvat općenito, i osnovni udruženi zločinački poduhvat konkretno, 1992. godine već je bio dio međunarodnog običajnog prava, a njegovi elementi

---

⁷⁰ Trbić, prvostepena presuda, par.204; Rašević i Todović, prvostepena presuda, s. 103, Trbić, drugostepena presuda-

⁷¹ Ustavni sud BiH zaključio je da Statut MKSJ-a čini „sastavni dio pravnog sistema Bosne i Hercegovine“, kao jedan od dokumenata kojima se reguliše primjena međunarodnog prava u BiH kako je to propisano članom III(3)(b) Ustava BiH, Abduladhim Maktouf, predmet br: Ap-1785/06, Odluka o dopustivosti i meritumu po žalbi na Presudu Suda Bosne i Hercegovine, 30.03.2007, para 70; Trbić, prvostepena presuda, para 206.

⁷² Trbić, prvostepena presuda, para 210; Rašević i Todović, prvostepena presuda, s. 111.

⁷³ Žalbena presuda u predmetu Tadić, para 220.

⁷⁴ MKSJ navodi opšti ili osnovni UZP kao UZP I, sistemska UZP kao UZP II i prošireni UZP kao UZP III. U ovoj presudi koriste se termini „osnovni UZP“, „sistemska UZP“ i „prošireni UZP“.

i definicija su već bili utvrđeni.⁷⁵ Nakon tog perioda, pretresna i žalbena vijeća Tribunala u nekoliko slučajeva primijenila su koncept udruženog zločinačkog poduhvata, posebno “osnovni” ili “opšti” UZP, odnosno sistemski UZP-a,⁷⁶ pri tome su precizirali, ali nisu primijenili pojam osnovnog UZP-a i sistemskog UZP-a u kontekstu sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Odluke MKSJ-a nisu obavezujuće za ovaj Sud. Međutim, vijeće je uvjeren da način na koji je MKSJ definisao osnovn UZP i sistemski UZP, njegove elemente, *mens rea* i *actus reus*, pravilno odražava njegov status u međunarodnom običajnom pravu u aprilu 1992. godine i nakon toga.

302. Apelaciono vijeće Suda BiH u predmetu Rašević i Todović potvrdilo je nalaze Vijeća u prvostepenoj presudi da je odgovornost po osnovu udruženog zločinačkog poduhvata bila dio međunarodnog prava u vrijeme izvršenja krivičnih djela (april 1992 - oktobar 1994) u tom predmetu. Važno je napomenuti da prvostepeno vijeće u predmetu Rašević i Todović nije posebno razmatralo da li je krivična odgovornost za “prošireni” tip udruženog zločinačkog poduhvata (poznat i kao UZP III) bila dio međunarodnog običajnog prava u periodu između 1992 - 1995⁷⁷. Vijeća u predmetima Miloš Stupar i drugi (Kravica)⁷⁸ i Trbić⁷⁹ takođe nisu smatrala da je to potrebno. Ni ovo Apelaciono vijeće ne nalazi to potrebnim pošto prvostepeno vijeće navodi samo osnovni tip UZP-a, odnosno UZP I.⁸⁰

303. Bez obzira na to koja je od tih kategorija bila posrijedi, da bi se mogla izreći osuđujuća presuda, potrebno je utvrditi da je optužena osoba učestvovala u udruženom zločinačkom poduhvatu. Za takav zaključak potrebno je da budu zadovoljena tri uslova: mora biti više osoba; mora postojati zajednički cilj (ili plan) koji mora odgovarati nekom od zločina predviđenih Statutom (KZ-om BiH) ili uključivati počinjenje takvog zločina; mora biti potvrđeno učešće optuženog u tom zajedničkom cilju⁸¹.

304. Osnovni ili opšti oblik UZP-a kvalifikovan je kao zajedničko djelovanje grupe ljudi sa ciljem ostvarivanja “zajedničkog plana” koji posjeduju istu zločinačku namjeru. Ukoliko

---

⁷⁵ Prvostepena presuda u predmetu Tadić, para 669. Tadić, žalbena presuda, para 220; Tužilac protiv Stakića, IT-97-24-A, Žalbena presuda, 22.03.2006, („Stakić, žalbena resuda“), stav 62 (isto); Tužilac protiv Vasiljevića, IT-98-32-A, žalbena presuda, 23.02.2004 /“Vasiljević, žalbena presuda), para 96-99 (sito), Trbić, prvostepena presuda, para 211.

⁷⁶ Prvostepena presuda u predmetu Krnojelac, prvostepena presuda u predmetu Kvočka i drugi, prvostepena presuda u predmetu Stakić, Prvostepena presuda u predmetu Krajišnik,

⁷⁷ Rašević i Todović, prvostepena presuda, s. 111.

⁷⁸ Miloš Stupar i dr. (Kravice), X-KR-05/24 (Sud BiH), prvostepena presuda, 29.07.2008.

⁷⁹ Trbić, Prvostepena presuda

⁸⁰ Bundalo, prvostepena presuda, s. 202.

⁸¹ Brđanin, žalbena presuda, para 364.

takva grupa počini krivično djelo u skladu sa tim zajedničkim planom, osobe koje su dobrovoljno učestvovala u nekom aspektu tog plana i htjele zločinački ishod mogu se smatrati krivično odgovornim kao saizvršioци.⁸² Primjer za to je plan ubijanja koji su formulisali učesnici u udruženom zločinačkom poduhvatu u kojem, iako svaki od učesnika može imati drugačiju ulogu svaki od njih ima namjeru da ubije.⁸³

A. ACTUS REUS

305. Lako je utvrditi elemente UZP-a koji su prepoznatljivi u međunarodnom običajnom pravu. Sva tri tipa UZP-a imaju sljedeće *actus reus* elemente:⁸⁴

1. **Veći broj osoba.** One ne moraju biti organizovane u nekoj vojnoj, političkoj ili upravnoj strukturi, kao što je i pokazano.

2. **Postojanje zajedničke nakane koja predstavlja ili uključuje počinjenje krivičnog djela predviđenog Statutom.** Nema potrebe da taj plan, zamisao ili nakana budu prethodno dogovoreni ili formulisani. Zajednički plan ili nakana može biti improvizovana na licu mjesta, a izvodi se iz činjenice da više osoba djeluje zajedno kako bi sproveli u djelo zajednički zločinački poduhvat.

3. **Učestvovanje optuženog u zajedničkom planu koji uključuje počinjenje jednog od krivičnih djela predviđenih Statutom.** To učešće ne mora uključivati izvršenje nekog konkretnog krivičnog djela iz jedne od tih odredbi (na primjer, ubistvo, istrebljenje, mučenje, silovanje, itd.), nego se može sastojati u pomoći ili doprinosu izvršenju zajedničkog plana ili nakane. Taj doprinos ne mora da bude neophodan odnosno znatan, ali mora biti u najmanju ruku **značajan doprinos** zločinima za koje se odgovornost pripisuje optuženom⁸⁵.

306. U predmetu *Brđanin*, Žalbeno vijeće objašnjava da prilikom utvrđivanja ovih elemenata, sud, pored ostalog mora „utvrditi da je UZP-u pripadalo više osoba (mada nije nužno utvrditi imenom identitet svake od tih osoba); precizno definisati zajednički zločinački cilj kako u smislu namjeravanog kažnjivog cilja, tako i u pogledu njegovog opsega (npr. utvrditi vremenske i geografske okvire tog cilja; i opšti identitet namjeravanih žrtava)“.⁸⁶ Uz to, sudeće vijeće mora „utvrditi da taj zločinački cilj nije samo isti, nego i

---

⁸² Trbić, prvostepena presuda, para 214, citat iz žalbene presude u predmetu Tadić para 196.

⁸³ Trbić, prvostepena presuda, para 214, citat iz žalbene presude u predmetu Vasiljević, para 97.

⁸⁴ Trbić, prvostepena presuda, para 215, Tužilac protiv Krnojelca, IT-97-25-A, Presuda, 17.09.2003, (Krnojelac, žalbena presuda), para 31. i Vasiljević, žalbena presuda, para 100.

⁸⁵ Trbić, prvostepena presuda, para 215, citat iz žalbene presude u predmetu Brđanin, para 414; Tužilac protiv Krajišnika, IT-00-39-A, presuda, 17.03. 2009. (Krajišnik, žalbena presuda), para 215.

⁸⁶ Trbić, prvostepena presuda, para 216, citat iz žalbene presude u predmetu Brđanin, para 430; .

zajednički za sve osobe koje su zajedno djelovale u okviru udruženog zločinačkog poduhvata⁸⁷; te tačno okvalifikovati doprinos optuženog tom zajedničkom planu.⁸⁸ Doprinos optuženog zločinima za koje je potrebno utvrditi postojanje njegove odgovornosti mora biti u najmanju ruku značajan.⁸⁹

307. Kako bi utvrdilo da zločinački cilj nije samo isti, nego i zajednički za sve osobe koje su zajedno djelovale u okviru udruženog zločinačkog poduhvata, Vijeće napominje da je žalbeno vijeće Specijalnog suda za Sierra Leone u predmetu *Sesay i dr.* navelo faktore koji proizlaze iz sudske prakse MKSJ-a, a koji su relevantni za to utvrđenje.⁹⁰ Ovi faktori, između ostalog, uključuju i sljedeće: način i stepen interakcije, saradnje i komunikacije (zajedničkog djelovanja) između tih pojedinaca⁹¹, način i stepen međusobnog oslanjanja jednih na druge i davanja doprinosa u ostvarenju zločinačkih ciljeva koje ne bi mogli postići sami,⁹² postojanje zajedničke strukture odlučivanja,⁹³ stepen i priroda neslaganja; i opseg bilo koje zajedničke radnje u poređenju sa opsegom navodnog zajedničkog zločinačkog cilja.⁹⁴ Vijeće mora utvrditi da su se lica koja se terete za pripadnost tom pluralitetu lica udružila u svrhu postizanja zajedničkog cilja.⁹⁵

308. Osoba koja učestvuje u udruženom zločinačkom poduhvatu na bilo koji od sljedećih načina može biti oglašena krivom za počinjeno krivično djelo, pod uslovom da su ispunjeni svi drugi uvjeti:⁹⁶

(I) neposrednim sudjelovanjem u počinjenju dogovorenog zločina (kao glavni počinitelj);

(II) prisustvovanjem u vrijeme počinjenja zločina (sa znanjem da će se zločin počinuti ili se čini) namjernim pomaganjem ili ohrabivanjem drugog učesnika u udruženom zločinačkom poduhvatu da počinu taj zločin; ili

---

⁸⁷ Trbić, prvostepena presuda, para 216, citat iz žalbene presuda u predmetu Brđanin, para 430. Žalbeni presuda u predmetu Stakić, para 69

⁸⁸ Trbić, prvostepena presuda, para 216, citat iz žalbene presude u predmetu Brđanin, para 430;

⁸⁹ Trbić, prvostepena presuda, para 216, citat iz žalbene presude u predmetu Brđanin, para 430;

⁹⁰ Trbić, prvostepena presuda, para 217, citat iz Tužilac protiv Sesaya i drugih, Posebni sud za Sierra Leone, SCSL-04-15-A, presuda, 26.10.2009, („Sesay i drugi SCSL žalbeni presuda) para 1141.;

⁹¹ Brđanin, žalbeni presuda, para 410 (stav vijeća bio je da se odluka o tome da li je zločin počinjen u sklopu zajedničkog cilja donosi na osnovu činjenice da je optuženi ili neki drugi učesnik UZP-a usko saradivao sa glavnim izvršiocem kako bi postigao ostvarenje zajedničkog zločinačkog cilja), Krajišnik, prvostepene presuda, para 884

⁹² Krajišnik, prvostepena presuda, para 1082.

⁹³ Osobe "ne moraju biti u nekoj vojnoj, političkoj ili administrativnoj organizaciji" pošto zakon ne predviđa da je postojanje ili nepostojanje takve strukture relevantno za dokazivanje. Vasiljević, žalbeni presuda, para 100; Tadić, žalbeni presuda, stav para. 227

⁹⁴ Vidi presudu Žalbenog vijeća u predmetu Brđanin, paragraf 430 (sud mora „precizno definisati zajednički zločinački cilj kako u smislu namjeravanog kažnjivog cilja tako i u pogledu njegovog domašaja (npr. Utvrditi vremenska i geografska ograničenja tog cilja; i opšti identitet namjeravanih žrtava.“)

⁹⁵ Trbić, prvostepena presuda, para 217, citat iz Tužilac protiv Martića, IT-95-11_a, presuda, 08.10.2008, para 172; Brđanin, žalbeni presuda, para 431.

⁹⁶ Trbić, prvostepena presuda, para 218, citat iz Tužilac protiv Kmojelca, IT-97-25-T, presuda, 15.03.2002. para 81.

(III) djelovanjem u potporu nekom konkretnom sistemu u kojem se zločin čini putem položaja vlasti ili funkcije optuženog, sa znanjem o karakteru tog sistema i namjerom da se on realizuje.

309. Ova lista ne mora biti konačna. Žalbeno vijeće MKSJ u predmetu *Vasiljević* je objasnilo da je obično dovoljno da učesnik udruženog zločinačkog poduhvata izvrši djela koja su na ovaj ili onaj način usmjerena ka ostvarenju zajedničkog plana.⁹⁷ Ako dogovoreni zločin počinji jedan od učesnika u tom udruženom zločinačkom poduhvatu, svi učesnici u tom poduhvatu biće krivi za taj zločin bez obzira na ulogu koju je svaki od njih imao u njegovom počinjenju.⁹⁸ Međutim, sve osobe (glavni izvršioc) koje izvrše *actus reus* krivičnog djela ne moraju biti članovi udruženog zločinačkog poduhvata.⁹⁹ U isto vrijeme, nije nužno da optuženi bude prisutan prilikom počinjenja krivičnog djela kako bi bio okrivljen za to krivično djelo kao član UZP-a.¹⁰⁰

310. Optuženi ili drugi član UZP-a može koristiti glavne počinioc za izvršenje *actus reusa* zločina.¹⁰¹ Međutim, "nužan uslov da se bilo koji optuženi član UZP-a tereti za djela počinjena od strane druge osobe je da predmetno djelo predstavlja dio zajedničkog zločinačkog plana."¹⁰² Navedeno se, između ostalog, može zaključiti iz činjenice da je "optuženi ili bilo koji drugi član UZP-a blisko sarađivao sa glavnim počiniocem u cilju ostvarenja zajedničkog zločinačkog plana".¹⁰³

B. MENS REA

311. Element *mens rea* podrazumijeva tri različite forme odgovornosti.¹⁰⁴ Tražena *mens rea* za osnovni tip UZP-a je da optuženi mora imati namjeru da počinji krivično djelo

---

⁹⁷ Trbić, prvostepena presuda, para 219, citat iz žalbene presude protiv Vasiljevića, para 102.

⁹⁸ Trbić, prvostepena presuda, para 219, citat iz prvostepena presuda protiv Kmojelca, para 82

⁹⁹ Trbić, prvostepena presuda, para 219, citat iz žalbene presude protiv Brđanina para 414

¹⁰⁰ Trbić, prvostepena presuda, para 219, citat iz žalbene presude protiv Kmojelca, para 81

¹⁰¹ Trbić, prvostepena presuda, para 220, citat iz žalbene presude protiv Martića, para 68 citat iz Tužilac protiv Martića, IT-95-11-T, presuda, 12.06.2007, para 438.

¹⁰² Trbić, prvostepena presuda, para 220, citat iz žalbene presude protiv Martića, para 68 citat iz prvostepene presude protiv Martića, para 438; Brđanin, žalbena presuda, para 418.

¹⁰³ Trbić, prvostepena presuda, para 220, citat iz žalbene presude protiv Martića, para 68 citat iz prvostepene presude protiv Martića, para 410; Brđanin, žalbena presuda, para 410.

¹⁰⁴ Tadić, žalbena presuda, para 228.

(to je namjera koju dijele svi saizvršiooci)¹⁰⁵ i namjeru da učestvuje u zajedničkom planu sa ciljem počinjenja krivičnog djela.¹⁰⁶

312. Drugi tip udruženog zločinačkog poduhvata, sistemski UZP, predstavlja "varijantu" osnovnog UZP-a.¹⁰⁷ Mens rea za sistemski UZP podrazumijeva da je osoba lično znala da postoji organizovani sistem, za njegov zajednički kriminalni cilj i namjeru da održava takav system.¹⁰⁸ I prvi i drugi tip UZP-a podrazumijevaju da ukoliko zajednički zločinački cilj uključuje počinjenje krivičnog djela koje zahtijeva posebnu namjeru, na primjer, progon, tada učesnik mora imati tu istu namjeru.¹⁰⁹ Međutim, zajednička namjera, čak i posebna namjera, može biti izvedena u zaključku.¹¹⁰

313. Kada je u pitanju treća kategorija UZP-a, optuženi je odgovoran za krivična djela koja izlaze iz okvira zajedničkog plana, ako je u okolnostima predmeta:

(I) bilo predvidivo da bi takav zločin mogla izvršiti jedna ili više osoba kojima se on (ili neki drugi učesnik UZP-a) poslužio za izvršenje actus reus-a za zločine koji su dio zajedničkog cilja i

(II) ako je optuženi svojom voljom prihvatio tu mogućnost – tj. kada je optuženi, svjestan da je taj zločin moguća posljedica provođenja dotičnog poduhvata, odlučio da učestvuje u njemu.¹¹¹

C. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUH VAT U OVOM PREDMETU

314. Iz naprijed navedenih kriterija za postojanje udruženog zločinačkog poduhvata Vijeće smatra da je Tužilaštvo BiH u ovom predmetu uspjelo dokazati učešće više osoba u udruženom zločinačkom poduhvatu, postojanje zajedničkog cilja, *progon cjelokupnog*

---

¹⁰⁵ Trbić, prvostepena presuda, para 221, Vasiljević, žalbena presuda, para 97, 101; Krojčević, žalbena presuda, para 31.

¹⁰⁶ Trbić, prvostepena presuda, para 221, Brđanin, žalbena presuda, para 356; citat iz Tužilac protiv Kvočke i drugi, IT-98-30/1-A, presuda, 28.02.2005, para 82 („namjera da se realizuje zajednički cilj“) (naknadno naglašeno).

¹⁰⁷ Rašević i Todović, prvostepena presuda, s. 112, citat iz žalbene presude protiv Tadića, para 203.

¹⁰⁸ Rašević i Todović, prvostepena presuda, s. 112, citat iz žalbene presude protiv Tadića, para i 203, 220 (citat iz koncentracioni logori Belsen i Dahau)

¹⁰⁹ Trbić, prvostepena presuda, para 221, citat iz Tužilac protiv Kvočke i drugih, IT-98-30/1-T, presuda, 02.11.2001, para 288.

¹¹⁰ Trbić, prvostepena presuda, para 221, citat iz prvostepene presude protiv Kvočke, para 288.

¹¹¹ Brđanin, žalbena presuda, para 411. i *ibid*, para 365.

bošnjačkog stanovništva na području opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, te da je optuženim svojim protupravnim radnjama dao značajan doprinos realizaciji udruženog zločinačkog poduhvata na području opštine Čajniče.

315. Krizni štabovi su imali izvršnu vlast u opštini Čajniče, te su provodili politiku SDS-a, jer su prevashodno i bili formirani kao organi SDS, a tek onda kao republički organi. Optuženi Živković kao načelnik CJB Čajniče je bio i član Kriznog štaba, te bio upoznat sa odlukama i planovima i sam učestvovao u donošenju istih. Također je kako su to potvrdili i svjedoci, a i vještak prof. dr Mile Matijević, *da je načelnik nekad direktno primao i sprovodio naredberja kriznog štaba, te nema dokaza koji bi ukazivali da se nekim usprotivio.* Vojska Republike Srpske je formirana tek 12. maja 1992. godine, te je prije formiranja vojske vojne zadatke na teritoriji Srpske Republike Bosne i Hercegovine obavljao TO. Prema navodima vještaka Matijevića, Krizni štab je imao ingerencije i nad nekim štabovima TO. Konkretno, u opštini Čajniče, prema navodima svjedoka Pavičević Dušana, opština Čajniče nije imala svog komandanta TO-a, već su odgovarali kriznom štabu. Da svjedok govori istinu, potvrđuju i dešavanja u Čajniču u kritično vrijeme, odnosno postrojavanje policije i pripadnika TO opštine Čajniče koje je izvršio Duško Kornjača. Također, svjedok Pavičević je naveo da i nakon formiranja vojske VRS-a nije odmah došlo do formiranja iste i na terenu, pa je u tom periodu "vakuuma", kako svjedok kaže, pozive za mobilizaciju slao Krizni štab.

(i) Pluralitet osoba

316. Prema ocjeni ovog vijeća zadovoljen je uslov da u udrženom zločinačkom poduhvatu treba učestvovati više lica kroz činjenicu da iz materijalnih dokaza proizlazi učešće Kornjača Duška, Živković Milorada, Pejović Miodraga, Pejović Duška i Karadžić Gorana kao članova UZP-a.

317. Naime ovo vijeće je utvrdilo da su učesnici u UZP-u u ovom konkretnom slučaju, ujedno bila i lica koja su bili članovi Kriznog štaba opštine Čajniče. Bitno je istaći da članstvo optuženog Živković Milorada kao što je već ranije navedeno proizlazi iz samog *Uputstva o postupanju Kriznih štabova*, gdje se u dijelu koji se odnosi ko su članovi kriznog štaba, navodi da to mora biti načelnik SJB, a koju funkciju je optuženi Živković Milorad u to vrijeme i obavljao. Da je optuženi Kornjača Duško bio predsjednik Kriznog štaba opštine Čajniče, proizlazi iz *Naredbe od 18.04.1992. godine* koja je uložena pod rednim brojem T-

147, a koju je potpisao predsjednik Kriznog štaba opštine Čajniče – Duško Kornjača. Tužilaštvo također navodi da je Kornjača Duško bio i ministar odbrane SAO Istočna Hercegovina, što je potvrdio i svjedok M2.

318. *Saopštenje građana Čajniča od 08.04.1992. godine*¹¹² potpisano je od strane predstavnika muslimanskog i srpskog naroda, a kao predstavnici srpskog naroda navedeni su Karadžić Goran i Pejović Dušan. Navedena lica se pojavljuju također kao ovlašteni predstavnici srpskog naroda i na dokumentu *Protokol o vođenim razgovorima između predstavnika srpskog i muslimanskog naroda općine Čajniče od 12.04.2013. godine*, a pored njih potpisnici ovog dokumenta su i Miodrag Pejović i Duško Kornjača.

319. Lica Karadžić Goran, Pejović Dušan i Pejović Miodrag su bili članovi Srpske Demokratske Stranke.

320. Iz dokumenta uloženog pod rednim brojem T -166 proizlazi da je ratno povjereništvo za opštinu Čajniče imenovano 17.09.1992. godine, u skladu sa Odlukom o obrazovanju ratnih povjereništava u opštinama za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, a čiji su članovi bili Duško Kornjača, Goran Karadžić, Duško Pejović i Miodrag Pejović.

321. ....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

322. Dokument uložen pod rednim brojem T-213, ukazuje da je dana 24.06.1995. godine donesena Odluka o imenovanju **Ratnog predsjedništva opštine Čajniče** i to u sastavu: Duško Kornjača, Duško Pejović, Goran Karadžić, Dušan Pavičević, Milorad Živković, Radenko Mičević i Miodrag Pejović.

323. U kontekstu nastajanja ratnih predsjedništava bitno je spomenuti da su se opštinski krizni štabovi u stvari transformisali u ratna predsjedništva, a kasnije u ratna

---

¹¹² Dokaz T2;

povjereništva.¹¹³ To je u suštini bilo samo preimenovanje opštinskih kriznih štabova u "ratna predsjedništva", bez promjene članstva.

324. Tako da uvidom u članstvo Ratnog predsjedništva opštine Čajniče, očigledno je da su isti ljudi bili i članovi Kriznog štaba opštine Čajniče.

325. Kroz sprovedne dokaze, vijeće je utvrdilo da je optuženi Kornjača Duško, koji je bio načelnik Skupštine opštine Čajniče, predsjednik kriznog štaba, imao i efektivnu kontrolu nad TO-om, jer isti nije imao komandanta, što ukazuje da je on izdavao naređenja vojsci. Svjedok Pavičević Dušan je rekao u svom iskazu da je Krizni štab slao pozive za mobilizaciju nakon što je proglašena opšta mobilizacija, u periodu vakuuma dok se na terenu nije formirana Vojska Republike Srpske.

(ii) Zajednički plan

326. Kao što je već naprijed navedeno zajednički cilj udruženog zločinačkog poduhvata je bio progon cjelokupnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi.

327. Rukovodstvo bosanskih Srba htjelo je da promijeni nacionalni sastav stanovništva na teritorijama pod svojom kontrolom protjerivanjem i posljedično drastičnim smanjivanjem udjela bosanskih Muslimana u tamošnjem stanovništvu.

328. Iz materijalnih dokaza Tužilaštva Bosne i Hercegovine, T-139, T-140, T-141, kao i izjava saslušanih svjedoka, proizlazi da je rukovodstvo bosanskih Srba napravilo "strateški plan" da preuzme kontrolu nad područjem Bosne i Hercegovine sa srpskim stanovništvom, te trajno ukloni većinu nesrba i stvori zasebnu državu bosanskih Srba.

(iii) Politički okvir

329. Za analizu uloge u UZP naprijed navedenih članova, interesantno je analizirati sadržaj dokumenata koji su isti potpisivali krenuvši od Kornjača Duška koji je potpisao

---

¹¹³ Predmet tužilac protiv Momčila Krajišnika, stranica 99, paragraf 272.

Naredbu o predaji oružja, preko Karadžić Gorana i Pejović Dušana koji su kao ovlašteni predstavnici srpskog naroda potpisali *Protokol i Saopštenje za javnost* čiji sadržaj upućuje na sprovođenje zajedničkog plana već naprijed utvrđenog u *Uputstvima za organizovanje i djelovanje organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima*, a koji dokument je donio Glavni odbor Srpske Demokratske Stranke Bosne i Hercegovine.

330. U **Protokolu** se navodi: "do definitivnog dogovora o iješerju odnosa u Bosni i Hercegovini dogovoreno je da se na opštini Čajniče provodi Ustav i zakoni Srpske republike Bosne i Hercegovine, a ako se Muslimanski narod drugačije opredijeli, on će postupati u skladu sa opštim oprečijerjem Muslimanskog naroda u BiH." Nadalje, "Stanica javne bezbjednosti Čajniče biće sastavljena od aktivnog i rezervnog sastava milicije - lica koja potpišu izjavu o prihvatanju Zakona o unutrašnjim poslovima Srpske republike Bosne i Hercegovine", na kraju se zaključuje da oni koji ne potpišu navedeni dokument stavljaju se u stanje mirovanja.

331. U vezi naprijed navedenog **Protokola**, svjedok Alija Močević je istakao da je potpisivanje Protokola značilo legalizaciju postojaće situacije, ozvaničenje MUP-a Spske Reublike Bosne i Hercegovine u čijem se sastavu nisu nalazili Muslimani, te isti već nisu dolazili na posao. Potpisivanje navedenog dokumenta je prema njegovim riječima predstavljalo totalnu kapitulaciju.

332. Svjedok **Bićo Safet** u svojoj izjavi pojašanjava kako je došlo do potpisivanja navedenog **Protokola**. Prema navodima svjedok 11. aprila vođeni su pregovori između predstavnika SDS i SDA, na kojem je dogovoreno da će po gradu i selima patrolirati mješovite patrole, s tim da će srpski policajci nositi nove uniforme, a muslimanski će ostati u starim sa zvjezdom petokrakom. 12. aprila svjedok je u gradu primetio veliki broj nepoznatih vojnika obučenih u maskirne uniforme. Tog jutra je Pejović Duško ponovo pozvao predstavnike muslimanskog naroda na nove pregovore u prostorije osnovne škole kojim je prisustvovao i svjedok Bićo Safet. Sastanku se poslije priključio i Duško Kornjača koji je na pitanje predstavnika muslimanskog naroda "šta je sa noćasnjim dogovorom", rekao "Noćas je bilo za noćas, noćasnji dogovor je važio noćas, jedni druge nismo napali, ali od danas nema više dogovora, ovo je sada Srpska država u kojoj važi srpski zakon i oni koji hoće tu da žive moraju da poštuju te zakone". Onda je predstavnicima muslimanskog naroda Pejović Dušan dao neki čisti papir i rekao da se svi potpišu i da se on odnosi na predaju cjelokupne vlasti u Čajniču.

333. Plan – **Uputstva za rad kriznih štabova srpskog naroda u opštinama**¹¹⁴ koji je vlada donijela 26. aprila 1992. godine bavio se radom kriznih štabova u opštinama, tačnije odnosio se na plan preuzimanja vlasti i započinjanje rada novih organa vlasti, npr. na polju unutrašnjih poslova i narodne odbrane, na teritoriji Republike bosanskih Srba.

334. U istom se navodi: „*krizni štab u ratnim uslovima preuzma sve prerogative i funkcije skupštine opština, kad one nisu u mogućnosti da se sastanu...Krizni štab svj rad teme,ji na ustavnim i zakonskim iješerjima, te odlukama Skupštine, Predsjedništva i Vlade Srpske Republike BiH...Krizni štab je dužan prikupljati informacije o stanju na terenu i obavještavati i konsultovati nadležne organe Srpske BiH, odnosno povjerenike Vlade kcji se imenuju za sredine i područja posebno ugrožena ratom...Krizni štab...pravi sedmične izvještaje kcje dostav,ja regionalnom odnosno državnim organima Srpske BiH.*

335. Sastav opštinskih kriznih štabova bio je odraz koordinacijske uloge koju je to tijelo imalo između političke, vojnih i drugih snaga u općini, kao i dominantnog uticaja SDS-a.

336. Svjedok **Alija Močević** navodi da je njegov glavni sugovornik u tim pregovorima ispred SDS-a bio Duško Pejović i Duško Kornjača, *ovaj Pejović je bio izabran za poslanika u Republičkcj skupštini ispred Čajniča, vjeća opština, i uglavnom to je sve bilo razgovarano, na da kažem političkom nivou SDS – SDA. U kasnijim fazama, su se stvari na neki način otele svim kontrolama.*

337. Uopćeno o odnosima između kriznih štabova i TO-a u općinama u S RBiH govori se u paragrafu 285 prvostepene presude *Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika*¹¹⁵, gdje se navodi sljedeće: *”Mnogi krizni štabovi imenovali su komandante opštinskih TO-a i raziješavali ih dužnosti i primali izvještaje od jedinica TO-a. U nekim slučajevima, krizni štabovi su izdavali naređenja TO-u u vezi sa vcjnim stvarima...osim toga, krizni štabovi su pružali razne vrste pomoći TO-u, pozivali na mobilizac,ju u svcjim opštinama i pružali finans,jsku pomoć...”*

338. Također, interesantno u kontekstu ocjene uloge kriznog štaba jeste datum osnivanja Vojske Republike Srpske, 12. maja 1992. godine, dok se predmetni događaj u Čajniču desio u periodu april - maj 1992. godine. Znači da je vojne zadatke u tom periodu

---

¹¹⁴ Dokaz broj T-140;

¹¹⁵ Presuda Tužilaštvo MKSJ protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T od 27.09.2006.godine

u opštini Čajniče izdavao krizni štab, štabovima TO-a. Sa osnivanjem VRS-a, centralna uloga predviđena za krizne štabove u vezi sa odbranom postala je manje značajana, pošto je tada cilj bio da se sve oružane snage stave pod jedinstvenu komandu Glavnog štaba VRS-a.¹¹⁶

339. U ovom konkretnom predmetu je zbog odgovornost optuženog Živkovića u okviru UZP-a bitan odnos i kriznih štabova te SJB Čajniče, imajući u vidu kroz analizu položaja i ovlaštenja kriznog štaba i činjenice da vojska VRS-a još uvijek nije bila formirana, može se zaključiti da je krizni štab imao veliki uticaj na vojne zadatke i postupanja TO-a. Iz svjedočenja svjedoka i provedenih dokaza očigledno je mješovito vojnopolicijsko postupanje na terenu u općini Čajniče april/maj 1992. godine, a imajući u vidu da TO Čajniče nije imao komandanta, načelnik Kriznog štaba Duško Kornjača je imao kontrolu nad vojnicima pripadnicima TO-a i vojnim zadacima.

340. Ta njegova faktička kontrola očigledno proizlazi i činjenice da je bio najviši funkcioner civilne vlasti kao načelnik skupštine opštine Čajniče, zatim njegove naredbe su se morale poštovati bez pogovora, on je potpisao naredbu da nesrpsko stanovništvo preda legalnog i ilegalnog naoružanja. On je bio predsjednik kriznog štaba, a naprijed su navedne ingerencije istog u pogledu policije i vojske, te je isti bio i minister odbrane SAO istočna Hercegovina sve u isto vrijeme. On je donosio odluke koja će lica biti puštena iz zatočeništva, kao i odluku da se nakon izvršenog ubistva zatočenika u Lovčkom domu na Mostini organizuje masovno preseljenje nesrpskog stanovništva sa područja opštine Čajniče.

341. U paragrafu 288 prvostepene presude u predmetu MKSJ-a *Tužilaštvo BiH protiv Momčila Krajišnika*, uopćeno za sve opštine pod kontrolom SR BiH se navodi da je veza između kriznog štaba i policije bila znatno rjeđija nego veza između kriznih štabova i vojske. Neki krizni štabovi su bili aktivni u obrazovanju srpskih policijskih snaga u opštini, uključujući i imenovanje i razrješenje dužnosti policajaca. Postoje primjeri da je policija izvještavala krizne štabove o svojim aktivnostima.

342. U ovom kontekstu je interesantan nalaz i mišljenje prof. Dr Mile Matijevića, od decembra 2012. godine, koji je u ovom predmetu izveden kao dokaz Suda BiH u kojem se navodi:

---

¹¹⁶ Paragraf 287, prvostepena presuda u predmetu MKSJ protiv Momčila Krajišnika, broj broj IT-00-39-T od

343. *Posmatrano sa stanovišta policije koja je bila organizovana u skladu sa zakonom kao strogo centralizovana i hijerarhjski povezana služba, Krizni štabovi po opštinama nisu mnogo držali do toga već su od policije (njihovih rukovodilaca) zahtijevali izvršavanje određenih poslova koji nisu bili u nadležnosti službe (prikupljanje ličnog naoružanja stanovništva, osnivanje tzv. sabirnih odnosno istražnih centara, obezbjeđivanje mjesta na kojima je dovođeno, ili je usjed straha za bezbjednost, samo dolazilo, stanovništvo nesrpske nacionalnosti i dr.).¹¹⁷*

344. *“U takvim okolnostima, kada nisu bile uspostavljene sve poluge vlasti ili nisu profunkcionisale i kada opštinski organi ili Stanice javne bezbjednosti nisu mogle očekivati značajniju konkretnu podršku Centara službi bezbjednosti ili MUP-a u sjedištu, bilo je vrlo teško suprotstaviti se zahtjevima Kriznih štabova. Rukovodioci Stanica javne bezbjednosti, postavljeni uglavnom kao stranački kadrovi bili su izloženi velikom pritisku - s jedne strane Krizni štabovi su od njih izričito zahtijevali bespogovorno sprovođenje određenih aktivnosti, a s druge strane, profesionalni policajci i starijine su uvijek na prvo mjesto stavljali zakonitost u radu i postupanje policije.”¹¹⁸*

345. *U opštinama gdje je načelnik Stanice javne bezbjednosti imao autoritet kod građana i dovoljan broj profesionalnih policajaca, dolazilo je do otpora prema nezakonitim naredbama Kriznih štabova i policija je, istina, otežano, vršila poslove iz svog djelokruga. U opštinama gdje je načelnik bio podložan nezakonitim zahtjevima Kriznih štabova, a u Stanici javne bezbjednosti nije imao dovoljan broj profesionalnih ali i hrabrih policajaca, nezakonite aktivnosti i zahtjevi Kriznih štabova su se izvršavali što je prouzrokovalo mnogo nevolja svima.”¹¹⁹*

346. Imajući u vidu da je Milorad Živković za načelnika SJB Čajniče postavljen 01.04.1992. godine, neposredno pred početak svih dešavanja u opštini Čajniče, postavlja se pitanje da li se smio usprotiviti zahtjevima Kriznog štaba.

347. *Krizni štabovi su bili pravno i faktički “glavnokomandujući u novonastalim okolnostima u periodu od aprila 1992. godine. Stanica javne bezbjednosti je funkcionisala*

27.09.2006.godine,

¹¹⁷ Nalaz i mišljenje, Prof.dr. Mile Matijevića, decembar 2012.godine - strana 12;

¹¹⁸ Nalaz i mišljenje Mile Matijevića, decembar 2012.godine – strana 12;

¹¹⁹ Nalaz i mišljenje Mile Matijevića, decembar 2012.godine – strana 12

djelom u skladu sa odredbama Zakona o unutrašnjim poslovima, a djelom prema "nalazima" i "sugestijama" kriznih štabova opština na kojima su djelovali.¹²⁰

348. *Pretpočinjavanje jedinice policije Vojske Republike Srpske je bilo legitimno realizovalo se u skladu sa utvrđenom procedurom. U vremenu pretpočinjavanja jedinice policije u izvršavanju borbenih zadataka zadržavaju unutrašnju organizaciju i starijeinstvo, kojima je direktno odgovorno nadležnost vojnih komandi u zoni odgovornosti.*¹²¹

349. Na okolnosti ovlaštenja Kriznog štaba, položaja policije i to u kritično vrijeme u Čajniču, o datumu formiranja VRS i nastajanju pravne praznine, jer se vojska odmah nakon donošenja odluke nije mogla formirati na terenu govorio je i svjedok Pavičević Dušan.

350. Naime, svjedok **Pavičević Dušan** je prije ratnih sukoba bio zaposlen u vojnom odsjeku do 03.03.1992. godine. Nakon izvjesnog perioda njegov Odsjek postaje dio TO Čajniče, a on je nastavio raditi svoj posao, tačnije posao vojne evidencije. Stoga je iskaz ovog svjedoka interesantno analizirati u kontekstu ko je obavljao vojne zadatke, izdavao naredbe i upravljao vojnicima na terenu.

351. Svjedok Pavičević navodi: *"Rezervni sastav policije je mobilisan u septembru 1991. godine. To nisam radio ja, nego policija. To je bila mobilizacija cjelokupnog stanovništva, bez obzira na nacionalnost. Jedinica TO je formirana negdje krajem aprila, početkom maja. Počela se formirati nakon napada na policijski punkt. U sklopu TO je bilo 5 četa i 1. samostalna, interventna četa. Interventna četa se zvala Plavi orlovi. Oni su je nazivali tako, ikao se u dokumentaciji vodi kao interventna četa. Ona nije bila paravojna jedinica, nego jedna od regularnih četa. Čete su formirane po teritorijalnom principu, mjesnim zajednicama, a te interventne jedinice su bile sastavljene od pojedinaца iz svih tih četa. Brigada je objedinjavala sve te čete, formirana je uporedo sa vojnom. Do formiranja VRS je došlo 13. maja 1992. godine. Nije odmah moglo doći do uspostave vojne. Oni su djelovali u okviru komande pješadijske brigade. Brigada je potpadala pod komandu Bilećkog korpusa. Ja sam bio rezervni kapetan, bio sam raspoređen u komandu jedinice jedno vrijeme, dok me Ministarstvo odbrane nije uzelo na rad. Prioritet za popunu tih*

---

¹²⁰ Nalaz i mišljenje Mile Matijevića, decembar 2012.godine – strana 13;

¹²¹ Nalaz i mišljenje Mile Matijevića, decembar 2012.godine .

jedinica je bio da je to lice bio obveznik JNA. Policija se mogla angažovati u TO, jer kada je TO formirana, nije bilo vojne policije. Tako je policija mogla da bude angažovana kao ispomoć. Čuo sam da su pripadnici rezervne policije bili angažovani kao čuvari u Lovačkom domu. To im je bio ratni zadatak. U Lovački dom su išli terenskim vozilima TO."

352. Prilikom unakrsnog ispitivanja svjedok navodi da upotreba policije za potrebe vojske nije naređivana, već je zahtjeve slao krizni štab. Prema navodima svjedoka TO i Plave orlove je mobilisao ratni štab, poslao je spisak sa ljudima, pozive je poslao krizni štab, nastao je vakuum, neko ih je morao slati.

353. **Vještak prof. dr Mile Matijević** ističe da se može smatrati da je krizni štab imao ingerenciju i nad nekim štabovima teritorijalne odbrane, te da je naređivao i pripadnicima stanice javne bezbjednosti, kao u situaciji izvođenja naredbe da se oduzme oružije svima koji su ga posjedovali legalno ili ilegalno. Prema navodima vještaka, znalo se desiti da se nezakonitim naredbama kriznog štaba usprotivi načelnik SJB-a, no prema ocjeni vještaka stanica u Čajniču nije bila adekvatno opremljena da pruži otpor (načelnik i dva pripravnika, ukupno 5 ljudi), odnosno nije bilo dovoljno profesionalnih policajaca, te nema dokaza da se optuženi Živković usprotivio naredbama Kriznog štaba.

354. U vezi zakonitosti hapšenja na terenu, odnosno pod kojim uslovima je u to vrijeme neko lice moglo biti lišeno slobode ili zadržano, vještak navodi da sa stanovišta zakonitosti, pripadnici Stanice policije su mogli zadržati 24 sata, po podnesenoj krivičnoj prijavi na osnovu Rješenja ministarstva unutrašnjih poslova.

355. Vještak je na konstataciju tužioca da su u ovom predmetu svjedoci potvrdili da su hapsili i policija i vojska, odgovorio da je u dosadašnjem radu susretao mješovite vojnopolicijske snage, te da su se javljala mnoga sporna pitanja kada je postupanje bilo nezakonito.

356. Prema navodima vještaka Izvršna vlast u tom periodu u Čajniču bila je Krizni štab Opštine.

357. Pozicija policije je bila dvostruka, pored mirnodobskih oblika, postoji i vojna prilikom neposredne ratne opasnosti, tako da su pripadnici policije u Čajniču obavljali i klasične policijske djelatnosti i vojne djelatnosti, odnosno predstavljali su oružanu silu.

358. Krizni štab je imao nadležnost nad policijom, odnosno načelnik policije je

podnosio izvještaje Kriznom štabu, te je isti mogao dobijati naredbe od Kriznog štaba, tj. imao je načelnik duplu odgovornost i prema Kriznom štabu i Ministarstvu. Krizni štab je mogao izdati naredbe da TO i policija urade zajedničke akcije na terenu, ali su se mogli suprostaviti takvim naredbi.

359. Iz raspoložive dokumentacije vještak nije uočio da se načelnik policije suprostavio odlukama Kriznog štaba.

360. Detaljnom analizom brojne materijalne dokumentacije Vijeće je utvrdilo postojanje isprepletane mreže odnosa i raspodjele zadataka za zločine koji su se dogodili u opštini Čajniče. Članovi kriznog štaba na čelu sa svojim predsjednikom su imali glavnu ulogu, a vojne i policijske snage su bili instrumenti za izvršavanje zadataka. Članovi kriznog štaba su se kontinuirano međusobno savjetovali, zajednički djelovali i komunicirali na sastancima Kriznog štaba, te na taj način zajednički djelovali i sprovodili politiku utvrđenu kroz dokument *Uputstva o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima*. Tužilaštvo je prema ocjeni ovog vijeća uspjelo dokazati postojanje zajedničkog cilja progona nesrpskog stanovništva sa područja općine Čajniče koji se realizirao uvođenjem mnogobrojnih restriktivnih mjera u aprilu mjesecu prema Muslimanima, otpuštanjem policajaca muslimanske nacionalnosti, smjenjivanjem Muslimana sa položaja u državnim ustanovama, uvođenjem barikada čime je uvedena kontrola kretanja Muslimana u toj opštini, hapšenjem nesrpskog stanovništva i maltretiranjem na Mostini, što je dovelo do toga da nesrpsko stanovništvo već 12. aprila počinje napuštati opštinu Čajniče, a nakon ubistva zatvorenika na Mostini 19. maja 1992. godine svi Muslimani su organizovano napustili Čajniče, a to su organizovali Duško Kornjača i Pejović Dušan koji je kao direktor transportnog preduzeća obezbjedio autobuse.

361. U vezi konkretnih radnjih izvršenja optuženog Živković Milorada, ovo Vijeće smatra da je Tužilaštvo saslušanjem svjedoka dokazalo da je optuženi izdavao naređenje da lica budu lišena slobode, te da je nekada i sam učestvovao u neposrednom lišavanju slobode. (Detaljno obrađeno u dijelu konkretne radnje izvršenja optuženog). Provedeni dokazi ukazuju da niti jedno postupanje policajaca PS Čajniče na terenu nije bilo bez dozvole i znanja optuženog Živkovića.

362. U vezi lica za koje je po ocjeni ovog Vijeća Tužilaštvo van razumne sumnje dokazalo da je optuženi naredio lišavanje slobode, pored činjenice da su mnogi svjedoci opisivali način na koji je optuženi Živković izdavao naređenje za lišenje slobode za svako

lice, zajedničke su i okolnosti da su u hapšenju ovih lica učestvovali policajci SJB Čajniče, da svjedoci koji su preživjeli navedeno hapšenje (Čolak Mirzet i Homoraš Sulejman) navode da su na pitanje policajcima kuda ih vode, odgovorili "po naredbi Živkovića vodimo vas na informativni razgovor" odnosno "da date izjavu, a dalje pitajte Žiku, Duška i Miluna". Dovodeći naprijed navedno u vezi sa činjenicom da postupanje policije na terenu nije moglo da se desi bez znanja optuženog Živkovića, evidentno je da je lišavanje slobode lica M1, Čolak Saliha, Cicvara Muharema zv. Prle, Bavčić Hamzaliya, Čolak Mirzet, porodice Kešan, Homoraš Sulejmana, Bajrović Derviša, bilo po naredbi ovog optuženog.

363. U ovom kontekstu Vijeće je analiziralo odnos između Borović Miladina kao komandira policije PS Čajniče i Živković Milorada kao načelnika policije PS Čajniče koji je izdavao naređenja. Svjedoci potvrđuju da nije bilo neophodno da Živković bude u policijskoj stanici radi izdavanja naređenja, jer se komuniciralo putem radio stanica i telefonom. Svjedok Vasić Milomir u vezi događaja lišavanja slobode porodice Kešan na Mostini navodi da su u policijskoj stanici dobili pozivi sa Metaljke da dođu po lica, međutim svjedok naglašava da Živkovića nije bilo u kancelariji, pa tako da on niti iko drugi nije mogao da odluči da li da se ide ili ne. Ovo ukazuje da je jedino Živković mogao izdavati naređenja i odlučivati, a policajci i komandir su bili u obavezi naređenja ispunjavati. Svjedoci takođe optuženog Živkovića pominju kao lice koje je imalo vlast nad sudbinom ljudi na Mostini, te da postoji niz primjera u kojim je sam optuženi donio odluku o puštanju lica iz zarobljeništva.

364. Mnogobrojni svjedoci su potvrdili učešće policije u privođenjima i zatvaranjima u općini Čajniče tokom aprila i maja mjeseca 1992. godine, a u dijelu (Činjenična utvrđenja) Vijeće je dalo detaljno obrazloženje o navedenom.

365. Svjedok **Đerić Desimir**, je obavljao poslove policajaca do 24. aprila, nakon čega je zbog bolesti otišao u bolnicu u Pljevlja, odakle se vratio tek 13. maja 1992.g odine i počeo raditi na poslovima referenta kod vojske u kriznom štabu. Svjedočeći na okolnosti urgencija za puštanje Tanjo Safeta iz pritvora, a nakon što ga je kontaktirala kćerka Tanjo Safeta tražeći pomoć za puštanje oca i zarobljeništva, svjedok je kontaktirao Duška ili Žiku ne može se sjetiti. Imajući u vidu da se svjedok nije mogao sjetiti koga je zamolio za pomoć, tužilac je pročitao dio iskaza iz istrage u kome se navodi:

366. Iskaz na stranici 6. stav 3. na poseban upit svjedok je izjavio: *"Da je rjega jedne*

prilike iz Pjevlja zvala kćerka Tarjo Safeta i rekla da je njen otac Safet zarobljen na Mostini. Ja sam nakon toga otišo' kod osumnjičenog Živković Milorada i tražio sam da on interveniše da se pusti Tarjo Safet kcji je bio mcj prijatelj. Tarjo Safet je bio ugostitelj, imao je kafanu kod Goražda. Znam da je nakon toga Žika otišo' na punkt na Mostinu i da je tog dana Safet oslobođen". Svjedok je potvrdio da je to njegov iskaz i da je istina što je rekao.¹²²

367. Iz provedenih dokaza očigledno je kontejnere na Mostini obezbjeđivala vojska, ali je policija uhapšena lica predavala i pritvarale u navedne kontejnere, a optuženi Živković, iako je bio načelnik policije, imao je mogućnost i da pusti lica koja su bila zatvorena u kontejneru.

368. Da je optuženi Živković Milorad imao ovlašćenja da lišava slobode, a u nekim situacijama i da oslobađa zatvorene iz kontejnera na Mostini, posjedočila je i svjedokinja Kešan Sajma koja navodi da kada se obratila Kornjača Dušku da oslobodi njenog supruga Kešan Ibru, a on joj rekao: "*nema mene šta moliti, mcja vojska nije Ibru uhvatila, neka pita Žiku*". Naprijed navedeno također ukazuje i na činjenicu da je Duško Kornjača upravljao nad vojskom u tom periodu.

369. ....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

370. ....
.....
.....
.....
.....
.....

---

¹²² Dokaz T-16 - Izjava svjedoka Đerić Desimira, broj KT-RZ-40/05, od 06.05.2010.godine;

.....
.....

371. Na kraju Vijeće smatra da je Tužilaštvo dokazalo da je optuženi Živković Milorad bio član udruženog zločinačkog poduhvata, čiji cilj je bio progon cjelokupnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, u kojem su se članovi međusobno oslanjali jedni na druge, provodili plan unaprijed dogovoren na sastancima kriznog štaba, pri čemu nema niti jednog dokaza neslaganja policijskih snaga sa postupanjem i provedbom politike od strane Kriznog štaba, a postoje mnogi dokazi međusobne interakcije policijskih i vojnih pripadnika, te zajedničkog obavljanja zadataka. Značajan doprinos optuženog Živković Milorada u sprovođenju ovog cilja bio je u radnjama naređivanja i ličnog učestvovanja u zatvaranju civila Bošnjaka bez ikakavog pravnog osnova, te njihovim zatvaranjem u kontejnere na Mostini.

VI. OSLOBAĐAJUĆA PRESUDA ZA OPTUŽENOG ŽIVKOVIĆ MILORADA

372. **Za radnje navedene pod tačkom 1ć)** pretresno vijeće je optuženog Živković Milorada oslobodilo od optužbe, usljed nedostatka dokaza. Prema ocjeni Vijeća, Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Živković Milorad radnjama navedenim u tački 1ć) izmijenjene optužnice izvršio progon bošnjačkog civilnog stanovništva sa područja opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi i to ubistvima, zatvaranjem i prisilnim nestankom osoba, a kako je to navedeno pod tačkom 1ć). Naime, sve činjenice koje idu na štetu (in peius) optužene osobe moraju se sa sigurnošću dokazati, a ako se to ne postigne, cijeni se kao da one i ne postoje. S druge strane, sve činjenice koje idu u korist (in favorem) optužene osobe, cijene se da postoje i onda i kad su utvrđene sa vjerovatnošću. Član 3. Stav 2. ZKP BiH, utvrđuje princip in dubio pro reo prema kome kada postoji "sumnja u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, Sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog".

373. U vezi ove tačke optužnice odbrana je isticala prigovor prekoračanja optužnice,

jer se prema navodima odbrane protiv nekih radnji koje se izmjenjenom optužnicom optuženim stavljaju na teret, nisu branili, odnosno na te okolnosti uopće nisu ispitivali svjedoke.

374. U vezi navoda odbrane Tužilaštvo je istaklo da je izmijenjenu optužnicu donijelo na osnovu dokaza koje je ovdje čulo, te da ne mora biti drugačije činjenično stanje, bitan je drugačiji subjektivni odnos tužioca prema činjenicama.

375. Vijeće je prije upuštanja u ocjenu da li je Tužilaštvo BiH dokazalo učešće optuženog Živković Milorada u radnjama iz tačke 1-ć) izmijenjene optužnice, uporedilo činjenične navode iz tačke 1-ć) potvrđene i izmijenjene optužnice, odnosno dijelove koji se odnose na radnje optuženog, a koje je odbrana osporavala

376. Tačka 1-g) potvrđene optužnice Tužilaštva BiH broj, T20 0 KTRZ 0000213 05 (KT-RZ-40/05) od 04. juna 2010. godine, odgovara tački 1-ć) izmijenjene optužnice Tužilaštva BiH, broj T20 0 KTRZ 0000213 05 od 10.10.2012. godine.

377. Odbrana je ukazivala da se izmjenjenom optužnicom optuženom Živkoviću stavlja na teret zatvaranje Čolak Fehima i Saliha, a to potvrđenom optužnicom nije bilo, kao i radnja premještanja tijela ubijenih zatočenika na drugo mjesto, a što nije bilo obuhvaćenom potvrđenom optužnicom;

378. Vijeće je upoređivanje činjeničnih navoda iz potvrđene optužnice i izmijenjene optužnice utvrdilo da nije došlo do prekoračenja optužbe, jer je izmjenjenom optužnicom izvršeno samo preciziranje radnje izvršenja optuženog Živkovića. Pa se tako u vezi radnje optuženog Živkovića u odnosu oca i sina Čolak Fehima i Čolak Saliha, u potvrđenoj optužnici navodi:

- ...koje ubijanje je preživio Čolak Salih koji je u toku noći došao kući svojih roditelja odakle je sutradan sa svojim ocem Čolak Fehimom pošao u pravcu Pljevalja, gdje su bili lišeni slobode i vraćeni na Mostinu gdje su naknadno ubijeni...

a u izmjenjenoj optužnici,

- ubijanje je jedino preživio zatočenik Čolak Salih, koji je u toku noći uspio da dođe do kuće svojih roditelja,¹¹¹ odakle je sutradan zajedno sa

ocem Čolak Fehimom pošao u pravcu Pljevalja, gdje su ih nakon saznanja da je Čolak Salih preživio ubijanje zatočenika u lovačkom domu, Živković Milorad, vojnik Ača i pripadnici crnogorske policije lišili slobode u blizini autobuske stanice Pljevljima i vratili na Mostinu, gdje su naknadno i oni ubijeni...

Nadalje, u vezi radnje premještanja tijela koja se optuženom Živkoviću stavlja na teret u potvrđenoj optužnici se navodi:

- nakon izvršenih ubistava tijela ubijenih zatrpali u grobnicu na Mostini i što se kasnije razgovaralo o premještanju tijela ubijenih zatočenika na drugo mjesto;

a u izmjenjenoj optužnici se navodi:

- nakon čega su Živković Milorad i Kornjača Duško dogovarali premještanje tijela ubijenih zatočenika na drugo mjesto, pa su tako kao učesnici udruženog zločinačkog poduhvata svojim činjenjem i nečinjenem, znatno doprinjeli ostvarivanju zajedničkog plana da se izvrše krivična djela ubistva i prisilni nestanak osoba, a Živković i krivično djelo zatvaranje.

379. U vezi navoda odbrane optuženog Živkovića da se potvrđenom optužnicom nije stavljalno na teret Živkoviću zatvaranje Čolak Fehima i Saliha u Pljevljima, Vijeće podsjeća da se potvrđenom optužnicom pod tačkom 1. optuženom stavljalno na *teret protupravno lišavarje slobode civilnog muslimanskog stanovništva*, a izmijenjenom optužnicom samo je pod tačkom 1-ć) način zatvaranja lica preciziran.

380. Nakon što je utvrdilo da od strane Tužilaštva nije došlo do prekoračenja optužbe, Vijeće je pristupilo ocjeni provedenih dokaza, te utvrdilo da Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Živković Milorad počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti progonom radnjama zatvaranja, ubistavima, prisilnim nestankom osoba, kako je to navedeno u tački 1-ć) izmijenjene optužnice.

381. Imajući u vidu da predmetnom presudom nije utvrđeno ko su izvršioc ubistva zatvorenih lica na Mostini, jer je u odnosu na optuženog Tadića donesena odbijajuća presuda za predmetni događaj, bilo je izlišno utvrđivati da li je optuženi Živković Milorad znao ili nije znao isti dan ko su izvršioc ubistva, te samim tim nije bilo moguće utvrđivati odgovornost optuženog Živković Milorada za neprijavlivanje izvršilaca djela **ubistva zatvorenika u Lovračkom domu na Mostini**, kada to nije ni utvrđeno.

382. Stoga kako predmetnom presudom nije utvrđena odgovornost za

zločine učinjene u Lovačkom Domu na Mostini, niti jednog lica, niti je utvrđeno ko je sve u tome učestvovao, nemoguće je optuženog Živkovića naći odgovornim za neprijavlivanje lica koja su to uradila.

383. Također, Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Živković Milorad učestvovao u lišavanju slobode **Čolak Salih** i **Čolak Fehima**, kad su izvedeni iz autobusa koji je vozio prema Pljevljima, pa samim tim nije ga našlo ni odgovornim da je isti doprinio da isti naknadno budu ubijeni. Naime, svjedok **Čolak Mirzet** ima posredna saznanja od Hajre Habibovića, lica koje se također vozilo u autobusu zajedno sa Čolak Salihom i Čolak Fehimom, koji je naveo da je Čolak Salih iz autobusa izveo vojnik Vito zv. Ača, ali nije pomenuo optuženog Živković Milorada. Svjedok **Homoraš Sulejman** također ima posredna saznanja od svjedoka Keme Hurlova, koji se tog 22. maja 1992. godine vozio u autobusu iz Čajniča za Pljevlja sa svojom suprugom. Prema njegovim navodima Čolak Salih i Čolak Fehim su u autobus ušli u mjestu Boljanići, te je autobus nastavio voziti prema Pljevljima. *„...na ulazu u Pljevlja na policijskom punktu autobus je zaustavljen. Pored autobusa se parkiralo vozilo iz kog je izašao Živković Milorad Žika, izveo iz autobusa Fehima i njegovog sina i odveo ih.”* Svjedok **Čolak Himzo**, koji također ima posredna saznanja od Hurlov Keme u vezi izvođenja njegovog oca i brata iz autobusa koji je vozio prema Pljevljima, navodi sljedeće: *“Pa prvi put sam čuo kad su došli na granicu Makedonije. Pošto je još bilo naroda po okolnim selima ostalo, pa su oni sustizali su nas, tako oni su sustigli na granici Makedonije, tad su došli pričali kao, eto vidili smo Salka i Fehima u autobusu i da su na ulazu u Pljevlja izvedeni opet iz autobusa. Tada im se gubi svaki trag.*

384. Lice Hurlov Kemo prema navodima svjedoka Čolak Himze pričao je kako su mu brata Salka pošli da izvedu. *Onda je otac usto' i reko' pustite ga nemojte njega. Onda su ovi rekli kao ako ti je njega žao hajde i ti sa njim i tako su ih obcijicu izveli iz autobusa. Prema informacijama koje je on dobio, iz autobusa ih je izveo Vito zvani Ača, a da li je još neko bio sa njima on to ne zna.* Svjedok **Hasović Hamid** koji je također dobio informacije o izvođenju oca i sina Čolak iz autobusa po dolasku u Makedoniju, čuo je da ih je iz autobusa izveo Živković Milorad. Svjedok Pirija Ibrahim je samo čuo da je Čolak Salih preživio ubistva na Mostini i da je sa ocem potjerao ovce prema Bukovici gdje je i uhvaćen i vraćen u Čajniče i pogubljen. Niko od navedenih svjedoka nije bio očevidac događaja, svi su informacije o događaju čuli u Makedoniji i to većina od svjedoka Hurlov Keme, pa je zato i neobično kako svedoci koji su do informacija o događaju došli od

jedne osobe govore različito - neki kažu da je optuženi Živković oca i sina Čolak izveo iz autobusa (Hasović Hamid i Homoraš Sulejman), a neki da je to uradio vojnik Vito zv. Aće (Čolak Mirzet i Čolak Himzo). Stoga je Vijeće zaključilo da Tužilaštvo nije dokazalo van razumne sumnje da je u izvođenju iz autobusa učestvovao optuženi Živković Milorad, te navedenim radnjama počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti progonom i to radnjama zatvaranja.

385. I na kraju, Vijeće nije našlo dokazanim da je Živković Milorad odbio da pruži informacije o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze tijela ubijenih Trgo Hajrudina, Šehović Dede, Agović Ahme, Agović Mehmeda, Homoraš Ramiza, Alihodžić Fehima, Kešan Hamše, Kešan Ibre, Kešan Muje i Kešan Ismeta, za kojim se još traga, iako je prema navodima Tužilaštva bio svjestan mogućnosti da može dati informacije o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze njihova tijela, a to je optuženi Živković bio dužan učiniti zbog svog položaja u policijskim strukturama vlasti s obzirom da su pripadnici paravojne jedinice „Plavi orlovi“, među kojima je bio i Tadić Duško zv. Rus i rezervni policajci SJB Čajniče, nakon izvršenog ubistva tijela ubijenih zatrpali u grobnicu na Mostini.

386. Vijeće smatra da Tužilaštvo nije dokazalo van razumne sumnje da optuženi Živković Milorad raspolaže sa informacijom o mjestu gdje se nalaze tijela ubijenih Trgo Hajrudina, Šehović Dede, Agović Ahme, Agović Mehmeda, Homoraš Ramiza, Alihodžić Fehima, Kešan Hamše, Kešan Ibre, Kešan Muje i Kešan Ismeta, niti je van razumne sumnje dokazalo da su u zakopavanju tijela učestvovali pripadnici paravojne jedinice „Plavi orlovi“ i rezervni policajci. Na navedene okolnosti Tužilaštvo je izvelo samo jednog svjedoka i to svjedoka KRAJ – 280.

387. Nadalje, Vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi Živković Milorad sa Kornjača Duškom dogovarao **premještanje tijela** ubijenih zatočenika na drugo mjesto iz grobnice na Mostini, te ga nije našlo odgovornim za učinjenje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti progonom izvršenog prisilnim nestankom osoba. Na navedene okolnosti svjedočio je Mujo Jašarević i svjedok KRAJ-280.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

388. Svjedok Mujo Jašarević je prema vlastitim navodima bio u dobrim odnosima i sa optuženim Živković Miloradom i nakon rata se sastao sa njim da ga pita za mjesto gdje se nalazi tijelo njegovog šure, međutim od njega nije dobio informaciju. Te prilike ga je pitao ko je pobio ljude na Mostini, na šta je optuženi Živković Milorad rekao da su to uradile pijane budale.

389. Imajući u vidu naprijed navedeno samo jedan svjedok je svjedočio na okolnosti dogovora o premještanju, pri čemu se nije radilo o dogovoru već o razgovoru o premještanju tijela, gdje prema ocjeni Vijeća Tužilaštvo BiH nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Živković Milroada učinio krivično djelo, Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) progonom i to radnjama prislinim nestankom osoba.

VII. ODBIJAJUĆA PRESUDA

A. U SMISLU ČLANA 283. TAČKA B) ZKP BIH ZA OPTUŽENOG ŽIVKOVIĆ MILORADA I TADIĆ DUŠKA

390. U odnosu na optuženog Živković Milorada za tačke d) i e) potvrđene optužnice Tužilaštva BiH, broj T20 0 KTRZ 0000 213 05 (KT-RZ-40/05) od 04. juna 2010. godine i u odnosu na optuženog Tadić Duška u odnosu na tačku h) iste optužnice, od kojih je tužilac odustao izmijenjenom optužnicom i usmeno na nastavku glavnog pretresa dana 14.11.2012. godine to usmeno rekao, Vijeće je donijelo odbijajuću presudu u smislu člana 283. tačka b) ZKP BiH, jer je tužilac od započinjanja pa do završetka glavnog pretresa odustao od optužbe.

B. ODBIJAJUĆA PRESUDA U SMISLU ČLANA 283. TAČKA D) ZKP BIH ZA OPTUŽENOG TADIĆ DUŠKA

391. U odnosu na optuženog Tadić Duška ovo Vijeće je u smislu člana 283. tačka d) ZKP BiH donijelo presudu kojom se optužba odbija i za radnje pod tačkom 1. i 1-ć) izmijenjene optužnice Tužilaštva BiH, broj T20 0 KTRZ 0000 213 05 (KT-RZ-40/05) od 10.10.2012. godine kojim se teretio da je kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata preduzetog u cilju progona cjelokupnog bošnjačkog stanovništva opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, izvršio progon u vezi sa ubistvom, zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravima međunarodnog prava i prisilnim nestankom osoba, i to iz razloga što je optuženi Tadić Duško za isto djelo već pravomoćno oslobođen prvosnažnom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu, broj K-127/03 od 31.03.2004. godine

392. U članu 4. Zakon o krivičnom postupku se navodi "niko ne može biti ponovo suđen za djelo za koje je već bio suđen i za koje je donesena pravosnažna sudska odluka".

393. Navedenom presudom optuženi Tadić Duško je oslobođen od optužbe da je protupravno lišio slobode i zatvorio lice Čaušević Salku kao pripadnika

muslimanskog stanovništva, koji je također bio i premlaćivan na Mostini.

394. Naime, kada se uporedi činjenični opis iz pravosnažne presude Kantonalnog suda u Sarajevu sa činjeničnim supstratom optužnice Tužilaštva BiH po kojoj se vodio ovaj postupak, evidentno je da su u mnogim elementima ti činjenični opisi istovjetni ili gotovo isti. Istovjetno je svojstvo u kojem je optuženi djelovao, kao pripadnik paravojne formacije "Plavi orlovi", istovjetan je prostor na kojem je optuženi djelovao, jer je i prema pravosnažnoj presudi i prema predmetnoj optužnici djelovao na području Mostine, opština Čajniče. Nadalje, optuženi je u oba slučaja postupao u gotovo istom vremenskom periodu obzirom da se u pravosnažnoj presudi navodi da je djelovao krajem aprila 1992. godine za vrijeme rata u R BiH, a u predmetnoj optužnici se navodi u *periodu od 16. aprila 1992. godine do kraja maja 1992. godine*, u oba slučaja se radi o 1992. godini. Iz činjeničnih supstrata predmetne optužnice i pravosnažne presude proizlazi da su radnje bile usmjerene prema muslimanskom civilnom stanovništvu opštine Čajniče.

395. Iz provedenih dokaza evidentno je da događaji, *privođenje, zlostavljanje i ubistvo zatvorenika, pripadnika muslimanskog stanovništva u metalnim kontejnerima na Mostini* predstavljaju bliske događaje koji su se desili u kontinuitetu, odnosno radi se o jednom krivičnopravnom događaju koji je već bio predmet odlučivanja pred Kantonalnim sudom u Sarajevu.

396. Navedenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu optuženi Tadić Duško pravosnažno je oslobođen za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154. stav 1. KZ FBiH. Za počinjenje krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva u zakonu je alternativno navedeno više radnji, pa se djelo može izvršiti protuzakonitim zatvaranjem, usmrćivanjem, teškim tjelesnim ozljeđivanjem, te se navode i drugi modaliteti izvršenja ovog krivičnog djela. Stoga predmetno krivično djelo egzistira ukoliko se poduzme i samo jedna od navedenih radnji, kao što će se raditi o jednom djelu i ako se počini više radnji navedenih u ovom članu kao modalitetima izvršenja krivičnog djela.

397. Dakle, cjelokupan kontekst inkriminacije iz pravosnažne presude smješten je u istom prostoru, u istom vremenskom razdoblju, optuženi je postupao u istom svojstvu i sa istim ciljem kao i u predmetnoj optužnici, a razlika je samo u identitetu oštećenika i nastupjelim posljedicama. Takođe, optuženi Tadić je pravosnažno oslobođen za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, a predmetnom optužnicom Tužilaštvo BiH ga

tereti za zločine protiv čovječnosti, međutim tu se radi samo o drugačijoj pravnoj kvalifikaciji na istovjetno činjenično stanje ili gotovo isto.

398. Naime, vijeće je uvidom u materijalne dokaze O2-24 (Optužnica Kantonalnog Tužilaštva Goražde, broj 21/98 od 29.09.2003. godine) O2-25 (Izmijenjena optužnica Kantonalnog tužilaštva u Sarajevu od 29.03.2004. godine), O2-26 (Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj K-127/03 od 31.03.2004. godine) i O2-27 (Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj KŽ-190/04 od 19.07.2006. godine) utvrdilo sljedeće:

399. ***Potvrđenom optužnicom Kantonalnog Tužilaštva u Goraždu, broj 21/98 od 29.09.2003. godine optuženom Tadić Dušku se stavlja na teret da je vršio hapšenje i zatvaranje muslimanskog stanovništva u kontejner u mjestu Mostina u kome su premlaćivani i zlostavljani, a nakon toga većina Muslimana kcja je bila zatvorena u kontejner od strane paravojne formacije Miluna Kornjače ubijana na lokalitetu Mostine.***

400. Analizom naprijed navedenog očigledno je da su se optuženom na teret stavljale radnje hapšenja, protupravnog zatvaranja, premlaćivanja i na kraju ubijanja **muslimanskog stanovništva**, te je isto predstavljeno kao jedan događaj.

401. Izmijenjenom optužnicom Kantonalnog tužilaštva u Sarajevu na osnovu koje je donesena pravosnažna presuda, prema optuženom Tadić Dušku tužilac ostaje pri radnjama protivpravnog lišavanja slobode, zatvaranja, premlaćivanja i zlostavljanja u kontejneru na Mostini, ali samo jedne osobe Čaušević Salka, kao pripadnika bošnjačkog naroda.

402. Prema ocjeni ovog Vijeća evidentno je da je u krivičnom postupku pred Kantonalnim sudom u Sarajevu, vođen postupak i izvođeni dokazi i u odnosu na činjenični dio, "a nakon toga većina Muslimana kcja je bila zatvorena u kontejneru od strane paravojne formacije Miluna Kornjače ubijana na lokalitetu Mostine". Pored toga, evidentno je da je optužnica izmjenjena 29.04.2004. godine, a Presuda Kantonalnog Suda u Sarajevu donesena 31.03.2004. godine.

403. Očigledno je da je Čaušević Salko pripadnik muslimanskog stanovništva, što upućuje da je optuženi Tadić već pravosnažno oslobođen za hapšenje i protupravno zatvaranje muslimanskog stanovništva i njihovo premlaćivanje, a imajući u vidu da ovo Vijeće smatra da je hapšenje, zatvaranje i ubijanje predstavljalo jedan događaj, blisko povezane radnje koje su se desile u kontinuitetu, onda nije bilo moguće ponovo voditi

krivični postupak za isti događaj i pred Sudom BiH, jer se radi o presuđenoj stvari.

404. Po izmijenjenoj optužnici Kantonalni Sud u Sarajevu je donio oslobađajuću presudu zbog nedostataka dokaza za naprijed navedene radnje koje su se optuženom stavljale na teret, dok u odnosu na radnju iz potvrđene optužnice ubijanje na lokalitetu Mostine nema odluke Suda, jer je nadležni tužilac prilikom preciziranja odnosno izmjene optužnice jednostavno izostavio "ubijanja".

405. **Pravosnažnom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu, broj K-127/03** od 31.03.2004. godine optuženi Tadić Duško je oslobođen od optužbe za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, *odnosno da je krajem aprila 1992. godine za vrijeme rata u RBiH na području opštine Čajniče, provodio naredbu Vcjne komande na način da je lično protupravno lišio slobode i zatvorio u kontejner u mjesto Mostina, civilnu osobu Čaušević Salku, odakle su ga pripadnici te formacije odvezli na obližnji lokalitet gdje su ga pretukli i zlostavljali, a potom ga vratili u navedeni kontejner, koji je korišten za dovođenje i zatvaranje bošnjačkih civila.* Navedena presuda je donesena po izmijenjenoj optužnici.

406. Istina je da je presuđena stvar samo ono što je sadržano u izreci pravosnažne presude, međutim činjenica je da su radnje hapšenja, zatvaranja, ubijanja zatvorenika na Mostini, predstavljale jednu cijelinu i jedan događaj. Vijeće smatra da bi se radilo o pravosnažno presuđenoj stvari, neophodno je kumulativno ispunjenje dva uslova, da se radi o istoj osobi i o istom djelu. U konkretnom slučaju riječ je o jednom događaju koji se desio u toku rata, april/maj 1992. godine na području opštine Čajniče. Analizom činjeničnog supstrata pravosnažne presude Kantonalnog suda u Sarajevu i optužnice Tužilaštva BiH po kojoj postupava ovo Vijeće, evidentno je da se radi o istom događaju iz prošlosti, samo drugačijem obliku učešća optuženog Duška Tadića u njemu i drugačije pravne kvalifikacije.

407. Imajući u vidu da se optuženi Tadić Duško optužnicom Tužilaštva BiH tereti za krivično djelo zločini protiv čovječnosti progonom u vezi sa zatvaranjem civila Bošnjaka, ubistvom civila Bošnjaka na Mostini i prisilnom nestanku osoba, ovo Vijeće je donijelo odbijajući presudu za sve tačke, jer smatra da se radi o presuđenoj stvari.

408. Član 4. Protokola broj 7 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda navodi:

Pravo da se ne bude suđeno ili kažnjeno dvaput po istom predmetu:

1. Nikome se ne može suditi niti se može ponovo kazniti u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za djelo zbog koga je već bio pravosnažno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom te države.

2. Odredbe prethodnog stava ne sprječavaju obnovu postupka u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom date države, ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u ranijem postupku došlo do bitne povrede koja je mogla da utiče na njegov ishod.

3. Ovaj se član ne može staviti van snage na osnovu člana 15. Konvencije.

409. Sudska praksa koju je Sud ustanovio primenom člana 4. Protokola broj 7 ukazuje na postojanje nekoliko pristupa pitanju da li su djela u vezi sa kojim je podnosilac predstavke krivično gonjen, ista.¹²³

410. Primjer prvog pristupa koji se fokusira na “**isto ponašanje**” podnosioca, bez obzira na pravnu kvalifikaciju tog ponašanja (*idem factum*), je presuda u predmetu **Gradinger**... iako su određenje, priroda i svrha dva djela bili različiti, postojala je povreda člana 4. Protokola broj 7 utoliko što su se obe odluke temeljile na istom ponašanju podnosioca...¹²⁴

411. Treći pristup stavlja naglasak na “**bitne elemente**” dva djela. U predmetu **Franz Fisher v. Austria** (br. 37950/97...) Sud je potvrdio da član 4. Protokola broj 7 toleriše krivično gonjenje za nekoliko djela koja proizlaze iz istog kriminalnog ponašanja. Međutim, budući da bi bilo nespojivo sa ovom odredbom kada bi podnosiocu bilo ponovo suđenje ili izrečena kazna za djela koja su samo “nominalno različita”, Sud je iznio stav da bi trebalo izvršiti dopunsku procenu u pravcu utvrđenja da li takva dela imaju iste “bitne elemente”.¹²⁵

412. U svjetlu člana 4. ZKP BiH, niko ne može biti ponovo suđen za **djelo** za koje je već bio suđen.

413. Treba voditi računa da se ovdje radi o djelu-ponašanju, a ne o krivičnom djelu, što je analizirao i Europski sud za ljudska prava, te istakao da bi član 4. Protokola 7 trebalo

---

¹²³ Ljudska prava u krivičnom postupku - Praksa Europskog suda za ljudska prava - Džeremi Mekbrajd - strana 264;

¹²⁴ Ljudska prava u krivičnom postupku - Praksa Europskog suda za ljudska prava - Džeremi Mekbrajd - strana 264;

¹²⁵ Ljudska prava u krivičnom postupku - Praksa Europskog suda za ljudska prava - Džeremi Mekbrajd - strana 264;

tumačiti tako da zabranjuje krivično gonjenje ili suđenje u vezi sa drugim “djelom” u mjeri u kojoj ono proizlazi iz istovjetnih činjenica ili činjenica koje su u suštini iste.¹²⁶

414. U presudi *Oliveira protiv Švajcarske* (1998., Izvještaji 1998-V) Europski Sud je drugačije presudio, jer je našao da se radi o idealnom sticaju i potrebi da se jedan kažnjivi događaj razdijeli na dvije kažnjive radnje.

415. U ovom konkretnom slučaju, vezano za ponašanje optuženog Duška Tadića, postavlja se pitanje da li je njegovo ponašanje bilo moguće razdvojiti u dvije kažnjive radnje kao pripadnika “Plavih orlova”, naročito upoređujući tekst potvrđene optužnice Kantonalnog Tužilaštva u Goraždu sa tekstom predmetne optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine, u kojima se prema ocjeni ovog Vijeća obuhvaćeni isti događaji i isto ponašanje optuženog, pa stoga nije bilo moguće.

416. Rezultat primjene načela *ne bis in idem* ogleda se i u predviđanju njegovih izuzetaka u smislu da se može otvoriti ponovno razmatranje određenog predmeta ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle uticati na rješenje slučaja, što u ovom konkretnom predmetu nije bio slučaj.

---

¹²⁶ Ljudska prava u krivičnom postupku - Praksa Europskog suda za ljudska prava - Džeremi Mekbrajd - strana 265;

VIII. KAZNA

A. KAZNA KOJA JE NEOPHODNA I SRAZMJERNA TEŽINI KRIVIČNOG DJELA

417. U pogledu samog krivičnog djela, Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, Vijeće je razmatralo kaznu koja je neophodna i odgovara zakonskim ciljevima, kao i relevantne zakonske elemente. U središtu ovog suđenja bio je progon cjelokupnog bošnjačkog stanovništva iz opštine Čajniče na nacionalnoj i vjerskoj osnovi.

1. Izrečena kazna mora biti neophodna i srazmjerna jačini opasnosti za zaštićena lica i vrijednosti (član 2. KZ BiH)

418. Vijeće će u vezi s tim takođe uzeti u obzir zakonske elemente koji se odnose na ovu konkretnu svrhu, to jeste na posljedice izvršenih djela koje se ogledaju u progonu bošnjačkog stanovništva sa teritorije koju su zakonito naseljavali, te zatvaranju bez pravnog osnova kao napadu na elementarno i neprikosnoveno pravo čovjeka.¹²⁷

2. Kazna mora biti srazmjerna stepenu patnje, te mora biti dostatna kako bi uticala na druge da ne čine slična djela u budućnosti (člana 6. i 39. KZ BiH)

419. Posebnu pažnju treba posvetiti pitanju odvratanja od eventulnog, budućeg činjenja ovih djela, jer se radi o teškom zločinu, te se mora i treba iskoristiti svako raspoloživo sredstvo u svrhu očuvanja vladavine prava kako bi se osiguralo da se ovakva djela nikada više ne ponove. Da bi se drugi odvratili od činjenja sličnih krivičnih djela, kazna mora biti učinkovita u smislu da u dovoljnoj mjeri odražava težinu zlodjela. Predmetna krivična djela predstavljaju teške povrede i potrebno ih je tretirati na način da to služi kao nauk drugima.

---

¹²⁷ Član 48. KZ BiH;

3. Krivičnopravna sankcija mora odražavati društvenu osudu ponašanja optuženog
(član 39. KZ BiH)

420. Međunarodno pravo, zakon BiH, društvena zajednica, ponašanje optuženog karakteriše kao kažnjivo prema domaćim i međunarodnim propisima. Ovakvi zločini su za osudu, bez obzira na to koja ih je strana počinila ili na kojem mjestu su počinjeni, te stoga i ne smiju proći nekažnjeno.

421. U savremenom svijetu, bez obzira na okolnosti i razloge zbog kojih se ovakva djela čine, nemaju niti mogu imati opravdanja. Izražaj osude kroz adekvatnu sankciju pokazuje o kakvom i koliko se teškom zločinu radi.

4. Kazna mora biti neophodna i srazmjerna vaspitnoj svrsi Zakona, a to je da lica budu upoznata sa pogibljenošću zločina, te sa pravednošću kažnjavanja učinitelja
(član 39. KZ BiH)

422. Suđenje i kažnjavanje ovih djela mora pokazati da se zločini počinjeni za vrijeme rata neće tolerisati i da je krivični postupak odgovarajući način da se zločini razotkriju. Vijeće ne može narediti pomirenje, niti ga presuda može zahtjevati. Međutim, kazna koja u potpunosti odražava težinu djela može doprinijeti pomirenju tako što će dati zakonski odgovor, te promovisati nastojanje da se na taj način zadovolji pravda umjesto ličnom osvetom ili osvetom zajednice.

423. Uzevši u obzir sve ove elemente kao relevantne za krivično djelo koje je optuženi počinio, Vijeće smatra da izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) godina predstavlja neophodnu i srazmjernu kaznu koja odražava težinu krivičnog djela.

**B. KAZNA ILI KRIVIČNOPRAVNA SANKCIJA MORA BITI NEOPHODNA I
SRAZMJERNA INDIVIDUALNOM POČINIOCU**

424. Pravičnost kao zakonski uslov također se mora uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne,¹²⁸ kao i konkretne okolnosti kako samog krivičnog djela, tako i njegovog počinioca. Dva cilja su relevantna za lice osuđeno za krivično djelo: 1) da se počinilac odvрати od činjenja krivičnih djela u budućnosti¹²⁹ i 2) rehabilitacija.¹³⁰ Rehabilitacija nije samo svrha koju Krivični zakon predviđa kao obavezu Suda, već je to jedini cilj kažnjavanja koji se izričito zahtijeva međunarodnim pravom o ljudskim pravima kojeg se Sud po Ustavu mora pridržavati.

425. Član 10. stav 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima glasi: *„Kazneni sistem mora obuhvatati postupke prema osuđenima čiji je glavni cilj promjena njihovog ponašanja i društvena rehabilitacija“.*

426. Niz pravila su relevantna za ove svrhe jer utiču na kaznu koja će se izreći pojedinom licu koje je oglašeno krivim.¹³¹ U ta pravila, između ostalog, spadaju stepen krivične odgovornosti, ponašanje počinioca prije, za vrijeme i nakon počinjenja krivičnog djela, motivi za počinjenje djela i ličnost počinioca. Zavisno od činjenica, ovi elementi mogu predstavljati otežavajuće ili olakšavajuće okolnosti koje je potrebno gradirati i cijiniti prilikom odmjeravanja kazne. Cilj razmatranja ovih elemenata jeste da pomognu Sudu u utvrđivanju kazne koja je neophodna i srazmjerna u smislu svrhe kažnjavanja i elemenata koji su već uzeti u obzir u odnosu na sam zločin i njegove posljedice po zajednicu, ali pod uslovom da ta kazna odgovara preventivnim i odgojnim zahtjevima u odnosu na konkretnog počinioca.

---

¹²⁸ Član 39. KZ BiH;

¹²⁹ Član 6. i 39. KZ BiH;

C. OPTUŽENI

1. Stepen odgovornosti

427. Optuženi Živković Milorad direktno je odgovoran za zločine koje je počinio.

2. Držanje i lične prilike optuženog prije, za vrijeme i nakon počinjenja krivičnog djela

(a) Prije počinjenja djela

428. Optuženi Živković Milorad prije počinjenja krivičnog djela nije bio osuđivan. Podaci o karakteru optuženog do počinjenja djela govore da je optuženi bio dobar čovjek, oženjen, otac dvoje malodobne djece i dobar komšija.

429. Ove okolnosti Vijeće je cijenilo kao olakšavajuće.

(b) Okolnosti krivičnog djela

430. Učešće u zločinu ove težine u kojem je pojedinac odigrao tako značajnu ulogu kao načelnik policije čija je dužnost bila da se brine za sigurnost svojih sugrađana, ne može proći nekažnjeno. Ipak, ukoliko se pogledaju svi pojedinačni elementi, kako to zahtjeva zakon i kao što je gore obrazloženo, jasno je da olakšavajući faktori nadilaze otežavajuće, posebno oni u vezi načina počinjenja djela. Ti faktori predstavljaju osobito olakšavajuće okolnosti koje vijeće mora uzeti u obzir. Iz ovih olakšavajućih okolnosti proizlazi da su neke od svrha kažnjavanja, a posebno prevencija i rehabilitacija, već značajno ostvarene.

(c) Držanje tokom postupka

---

¹³⁰ Član 6. KZ BiH.

¹³¹ Član 48. KZ BiH;

431. Primjereno držanje optuženog tokom suđenja i njegov odnos prema sudu je nešto što se od optuženika očekuje. Međutim, Vijeće ne može zanemariti da je optuženi tokom trajanja ovog postupka, pokazao izuzetno korektno ponašanje i poštovanje Suda i suosjećanje sa oštećenim u ovom krivičnom postupku.

(d) **Osobito olakšavajuće okolnosti (član 49. KZ BiH)**

432. U vrijeme preduzimanja radnji za koje je ovom presudom oglašen krivim nije pokazao okrutnost u postupanju, niti se nasilno ponašao.

433. Prije svega, kao osobito olakšavajuće okolnosti u smislu člana 49. KZ BiH Vijeće je uzelo u obzir i cijnilo raniji život optuženog, odnosno činjenicu da do momenta učinjenja konkretnog krivičnog djela nije osuđivan, te da držanje optuženog u toku sudskog postupka bilo je primjereno, prikladno i u skladu sa očekivanjima Vijeća, što samo po sebi ne predstavlja ni otežavajuću niti olakšavajuću okolnost. No činjenica da je optuženi pokazao suosjećanje sa oštećenim zbog njihovih gubitaka, da je i dalje u prijateljskim odnosima sa nekim stanovnicima nesrpske nacionalnosti sa područja opštine Čajniče, te da je porodičan čovjek i otac dvoje djece, Vijeće je cijnilo u kontekstu osobito olakšavajućih okolnosti, te zaključilo da se sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

3. Odvratanje i društvena rehabilitacija

434. Dužina zatvorske kazne kao kazne za zločin u većini slučajeva predstavlja legitimno sredstvo prevencije. Ovo počinocu daje mogućnost da razmotri posljedice svojih radnji na žrtve, razmisli o svojim greškama iz prošlosti i iskupi se za svoja djela

D. ZAKLJUČAK

435. Sud nalazi da je kazna zatvora u izrečenoj dužini trajanja, s obzirom na sve

otežavajuće i olakšavajuće okolnosti, te učešće i ulozi optuženog u počinjenju krivičnog djela, proporcionalna težini krivičnog djela i da će se ovom sankcijom ostvariti svrha kažnjavanja predviđena članom 39. KZ BiH

IX. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA

436. Na osnovu člana 188. stav 4. i 189. stav 1. ZKP BiH, optuženi se, s obzirom na slabo imovno stanje, oslobađaju dužnosti plaćanja troškova postupka i paušala, tako da ovi troškovi padaju na teret budžetskih sredstava suda.

437. Na osnovu člana 198. stav 2. i 3. ZKP BiH, oštećeni se sa eventualnim imovinskopravnim zahtjevom upućuju na parnični postupak jer bi utvrđivanje činjenica u pogledu visine imovinskopravnog zahtjeva iziskivao duži vremenski period.

ZAPISNIČAR :
Pravni savjetnik
Elma Karović

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA
Darko Samardžić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom vijeću Suda u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka presude.

X. PRILOG 1

1. Rješenje o utvrđenim činjenicama

Sud Bosne i Hercegovine je dana 23.01.2012. godine donijelo rješenje kojim se **DJELOMIČNO PRIHVATA** Prijedlog Tužilaštva BiH za formalno primanje na znanje utvrđenih činjenica broj:, T 20 0 KT RZ 0000 213 05 od 25.08.2010. godine, (u daljem tekstu: Prijedlog).

Činjenica koju je utvrdilo raspravno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKSJ) u pravosnažnoj presudi **Tužilac protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T presuda od 27.09.2006. godine**, prihvata se kao "dokazana", u obimu kako je to dole ispod navedeno, prema članu 4. Zakona o ustupanju:

- (2) Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Čajniče bilo je 4709 (53 posto) Srba, 4024 (45 posto) Muslimana, 5 Hrvata, 77 Jugoslovena i 141 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti. (Paragraf 615 predmet Krajišnik).

II

Ostale predložene činjenice u Prijedlogu Tužilaštva BiH, **se odbijaju** iz razloga koji su detaljno navedeni u obrazloženju ovog rješenja., a koje su utvrđene

***

U predmetu Tužilac protiv Kunarac Dragojuba, Kovač Radomira i Vuković Zorana, drugostepena presuda broj: IT-96-23/1-A od 12.06.2002. godine, u tekstu kako slijedi:

- (1) Područje na kojem se konkretno odvijaju borbe ne poklapa se nužno sa geografskom zonom na koju se primjenjuje ratno pravo. Ono se primjenjuje na čitavoj teritoriji zaraćenih država, odnosno, u slučaju internih oružanih sukoba, na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se na tom mjestu stvarno vode borbe, sve do zaključenja mira ili, u slučaju unutrašnjih sukoba, sve dok se ne pronađe mirno rješenje. Dakle, kršenja zakona i običaja ratovanja mogu se počinuti u vrijeme i na mjestu gdje se ne vode nikakve borbe. Kao što je napomenulo Pretresno vijeće, između djela optuženih i oružanog sukoba može postojati tijesna veza, čak i ako zločini nisu počinjeni u vrijeme aktuelnih borbi ili na samom mjestu njihovog odvijanja. Da bi taj uslov bio zadovoljen, dovoljno je, na primjer, da su navodni zločini u tijesnoj vezi sa neprijateljstvima koja su se odvijala na drugim dijelovima teritorije pod kontrolom strana u sukobu.

***

U predmetu *Tužilac protiv Momčila Krajišnika, prvostepena presuda broj IT-00-39-T presuda od 27.09.2006. godine:*

- (3) U martu 1992., vođa lokalnog SDS-a i predsjednik opštine Duško Kornjača, preuzeo je kontrolu nad lokalnim vojnim snagama i funkciju predsjednika Kriznog štaba Čajniče, a postao je i ministar odbrane SAO Hercegovine. (Paragraf 616 Krajišnik)
- (4) Tog mjeseca i lokalni Srbi u toj opštini formirali su paravojnu brigadu. (Paragraf 616 Krajišnik)
- (5) U martu 1992.godine Srbi su počeli otvoreno nositi oružje. (Paragraf 616 Krajišnik)
- (6) U aprilu lokalne srpske vlasti otpustile su policajce Muslimane i smijenile mnogo Muslimana s položaja u državnim ustanovama. (Paragraf 616 Krajišnik)
- (7) Srpske vlasti su postavile barikade na izlaze iz Čajniča, čime je uvedena kontrola kretanja Muslimana u toj opštini. Da bi otišli iz Čajniča, Muslimani su morali imati dokumente s Kornjačinim potpisom. Zbog tih događaja, mnogi Muslimani iz te opštine počeli su odlaziti u Goražde i Crnu Goru. (Paragraf 616 Krajišnik)
- (8) U aprilu 1992., Krizni štab Čajniče je naredio da se lokalni Muslimani razoružaju i da se poznati Muslimani uhapsu. (Paragraf 617 Krajišnik)
- (9) Srpske vlasti su 1992. godine u toj opštini civile pretežno hrvatske i muslimanske nacionalnosti držale zatočene u sljedeća tri zatočenička centra: u Lovačkom domu Mostina (C9.1), u gradskoj policijskoj stanici u Čajniču (C9.2) i u školi (C9.3). (Paragraf 617 Krajišnik)
- (10) Sredinom aprila 1992., nekoliko civila Muslimana uhapšeno je i zatočeno u kontejneru za skladištenje u lovačkom domu „Mostina“ (C9.1), koji je bio srpski kontrolni punkt na putu iz Čajniča za Pljevlje u Crnoj Gori. (Paragraf 618 Krajišnik)
- (11) Pripradnici te paravojne grupe su povremeno izvodili zatočenike iz kontejnera i tukli ih. Zlostavljanje je postojalo sve gore. (Paragraf 618 Krajišnik)
- (12) Dana 18.maja 1992., pripadnici „Plavih orlova“ izvršili su pokolj nad 30 zatočenika u kontejneru (B5.1), navodno kao odmazdu za smrt srpskog vojnika koji je poginuo negdje drugdje. (Paragraf 618 Krajišnik)
- (13) Nakon tog događaja, većina Muslimana je bila prisiljena da ode iz Čajniča. (Paragraf 619 Krajišnik)
- (14) Lokalni ogranak SDS-a organizovao je autobuse kako bi im omogućio da smjesta odu iz opštine, dok su drugi otišli u svojoj organizaciji. Kornjača Duško je kasnije opravdavao tu evakuaciju tvrdeći da je ona bila u interesu Muslimana. (Paragraf 619 Krajišnik).
- (15) U međuvremenu, početkom maja 1992. srpske snage, od kojih je dio bio u uniformama JNA, a dio u policijskim uniformama, zauzele su u sadejstvu s paravojnim snagama, uključujući „Plave orlove“, i uz upotrebu sile, muslimanske gradove na tom području. Domovi Muslimana su opljačkani i spaljeni u više dijelova grada u zapadnom i centralnom Čajniču. (Paragraf 619 Krajišnik)
- (16) U junu 1992., srpske vlasti su¹²⁹ artiljerijom i eksplozivom srušile džamije u

gradu Čajniču (D9.1, D7.2). Predsjednik Kriznog štaba SDS-a Kornjača je navodno u javnosti iskazao oduševljenje u vezi s tom akcijom. On je kasnije u toku 1992. godine naredio da se razore i svi drugi muslimanski vjerski lokaliteti kako bi se uništili tragovi prisustva Muslimana u Čajniču. (Paragraf 620 Krajišnik)

- (17) Dana 17. septembra 1992., predsjedništvo bosanskih Srba imenovalo je Kornjaču za člana Ratnog povjereništva opštine Čajniče. (Paragraf 620 Krajišnik)
- (18) U maju 1992. u toj opštini sve u svemu ubijeno približno 30 Muslimana. Nakon što su u aprilu Muslimanima uvedene brojne restriktivne mjere i nakon što su otpušteni policajci muslimanske nacionalnosti, te smijenjeni Muslimani s položaja u državnim ustanovama, mnogi Muslimani su počeli odlaziti iz te opštine u Goražde i Crnu Goru. (Paragraf 621 Krajišnik)
- (19) Početkom maja 1992. godine, srpske snage su upotrebom sile zauzele muslimanska mjesta u toj opštini. Domovi Muslimana su opljačkani i spaljeni, džamije u gradu Čajniču su razorene. Vijeće zaključuje da su zatočeni Muslimani i Hrvati u opštini Čajniče bili smješteni u tri zatočenička centra. (Paragraf 621 Krajišnik)
- (20) Dana 18. – 19. maja 1992., pripadnici „Plavih orlova“ ubili su približno 30 zatočenih u lovačkom domu. Nakon toga većina Muslimana je otišla iz Čajniča - dio je protjeran, a dio je sam napustio Čajniče. (Paragraf 621 Krajišnik)
- (21) U slučajevima lišavanja života ispunjen je uslov masovnosti, s obzirom na broj žrtava u svakom od tih slučajeva i okolnosti njihove smrti, uključujući izbor žrtava, vrijeme i mjesto ubijanja, te način na koji su žrtve lišene slobode. Vijeće nije uključilo one događaje u kojima je veliki broj ljudi ubijen u nedovoljno razjašnjenim okolnostima. Dokazana su sljedeća lišavanja života velikih razmjera: .... Čajniče, (Jugoistok) tridesetak muslimana zatočenih u kontejneru u blizini lovačkog doma u Mostini koje su ubili pripadnici paravojne grupe „Plavi orlovi“ 18. maja 1992. godine ili približno tog datuma (B 5.1). (Paragraf 720 Krajišnik)
- (22) Srpske vlasti i srpske snage ograničavale su slobodu kretanja pretežno muslimanin, ali i određenom broju Hrvata i to uvođenjem policijskog časa, postavljanjem kontrolnih punktova, uvođenjem obaveznog javljanja lokalnoj policiji ili obaveznih dozvola za putovanje u sljedećim opštinama: Bileća, Čajniče... i Trnovo. (Paragraf 784 Krajišnik)
- Srpske vlasti otpuštale su policajce, sudije, javne službenike, pripadnike oružanih snaga i dr. zaposlene koji su pretežno bili muslimanske nacionalnosti, iako je određen broj bio i hrvatske nacionalnosti u sljedećim opštinama: Banja Luka, Bileća... Čajniče... i Vlasenica. (Paragraf 785 Krajišnik)
- Srpske vlasti u zatočeništvu držali su pretežno civile muslimane, ali i hrvate u više od 350 zatočeničkih objekata u sljedeće 33 opštine... Banja Luka, Bjeljina... Čajniče... i Zvornik. (Paragraf 810 Krajišnik)

O b r a z l o ž e n j e

Prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine

Na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, Tužilaštvo BiH je svojim prijedlogom broj T 20 0 KT RZ 0000 213 05 od 25.08.2010. godine, predložilo da se

prihvate kao dokazane činjenice utvrđene u drugostepenoj presudi Međunarodnog krivičnog Suda za bivšu Jugoslaviju u predmetu, *Tužilac protiv Kunarac Dragojuba, Kovač Radomira i Vuković Zorana (predmet br. IT-96-23-A presuda od 12.06.2002. godine)* i u *prvostepencj presudi Tužilac protiv Momčila Krajišnika* (predmet broj IT-00-39-T presuda od 27.09.2006. godine). Tužilaštvo u svom prijedlogu navodi paragrafe i njima obuhvaćene činjenice na kojima temelji svoj prijedlog. U obrazloženju prijedloga navode se osnovni principi kojim bi se vijeće trebalo rukovoditi prilikom donošenja odluke, te ističe da pored kriterija relevantnosti i proceduralno dokaznih posljedica prihvaćenih činjenica, vijeće ne bi trebalo imati fiksne i stroge kriterije, jer isti nisu zakonom ni propisani.

Nakon što je prijedlog Tužilaštva BiH prosljeđen odbrani, advokat Milan Romanić, branilac optuženog Kornjača Miluna je dostavio svoje izjašnjenje.

Advokat Milan Romanić, branilac optuženog Kornjača Miluna dostavio je svoje izjašnjenje dana 05.12.2011. godine, kojim se protivi prihvatanju predloženih činjenica. U obrazloženju svog izjašnjenja branioc Romanić navodi iz kojih razloga navedeni prijedlog Tužilaštva smatra nezakonitim, neprihvatljivim i neosnovanim, pozivajući se na Ustavu BiH, Zakon o Sudu BiH, Europsku konvenciju o ljudskim pravima i osnovim slobodama. Na kraju svog izjašnjenja branioc je analizirao svaku predloženu činjenicu sa osvrtom na kriterije utvrđene pred MKSJ-om, a koji su prihvaćeni i u praksi Suda BiH. Činjenice pod rednim brojem 1 i 2. branilac smatra općepoznatim pa ih stoga ne treba ni prihvatiti, u odnosu na činjenice pod rednim brojem 3, 5, 16, 22, 23 branilac ističe prigovor irelevantnosti, činjenice pod rednim brojem 4, 7, 11, 12, 13 Tužilac tek treba dokazati u ovom predmetu, a činjenice pod rednim brojem 15 su po ocjeni branioca nejasne, a 19, 20, 21, 22, 23 se svojim sadržajem ponavljaju, odnosno odnose na istu stvar.

Sud je dana 23.01.2012.godine stranama u postupku i advokatu optuženog ponudio još jedno ročište na kojem bi strane iznijele svoje argumente u vezi sa prijedlogom za prihvatanje utvrđenih činjenica.

Na ovom ročištu i odbrana i Tužilaštvo su u potpunosti ostali kod svojih ranijih pismenih izjašnjenja.

Razmatranje

Nakon detaljnog razmatranja argumenata koje su iznijele strane u postupku, Sud je donio odluku kako je navedeno u dispozitivu, iz sljedećih razloga:

Članom 4. Zakona o ustupanju¹³² propisano je da: „ Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice, koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u bilo kojem drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupka pred MKSJ-om, ako se odnosi na pitanje od značaja u tekućem postupku.“

Saslušanjem stranaka u postupku ispunjena je i prva formalna pretpostavka citiranog **propisa za odlučivanje o pitanju prihvatanja utvrđenih činjenica dokazanim.**

Valja podsjetiti da je Zakon o ustupanju *lex specialis* **i da je** kao takav primjenjiv u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini. Osnovna svrha člana 4. Zakona o ustupanju predmeta jeste efikasnost i ekonomičnost sudskog postupka. Efikasnost postupka podrazumjeva njegovo sažimanje na ono što je za postupak od suštinskog značaja za izvođenje dokaza strana u postupku i što eliminiše neophodnost ponovnog dokazivanja činjenica koje su već ranije utvrđene u prethodnim postupcima. Cilj zakonodavca davanjem diskrecionog prava sudu da prihvati “kao dokazane” utvrđene činjenice u svrhu ekonomičnost postupka, obuhvata i promovisanje prava optuženih na suđenje u razumnom roku, te uvažavanje svjedoka na način da se smanji broj sudova na kojima bi morali da se pojave zbog ponovnog svjedočenja i tako izbjegne njihova dodatna traumatizacija.

Sud je imao na umu da se u ostvarivanju cilja ekonomičnosti postupka mogu ugroziti prava optuženih na pravično suđenje i pretpostavku nevinosti i da se navedeni ciljevi mogu promovisati samo na način koji garantuje poštivanje tih prava, a da su dole navedeni kriteriji osmišljeni upravo za tu svrhu. U korišćenju diskrecionog prava iz člana 4. Zakona o ustupanju i donošenju odluke o konkretnom pitanju, Vijeće je imalo u vidu i sa posebnom pažnjom cijenilo prava optuženog u svijetlu člana 6. Evropske Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, te i odredbe članova 3., 13., i člana 15. ZKP. Međutim

---

¹³² Prema članu 4. Zakona o ustapanju predmeta: “Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanje od značaja u tekućem postupku.“

Sud je svjestan da u primjeni ove odredbe mora pristupati sa oprezom poštujući princip pravičnosti konkretnog postupka **tako da Sud neće prihvatiti** one činjenice koje bi na direktan ili indirektan način inkriminisale optuženog.

U smislu odredbe člana 15. ZKP Sudu je jasno da nije u obavezi svoju presudu zasnovati na bilo kojoj činjenici koja je prihvaćena kao dokazana budući da će sve one nakon okončanja krivičnog postupka biti predmetom pojedinačne ocjene i ocjene u kontekstu svih provedenih dokaza na glavnom pretresu koja će za rezultat imati odgovarajuću presudu sa ocjenom svih provedenih dokaza.

Proceduralni i pravni učinak formalnog primanja na znanje utvrđene činjenice je u tome da se teret dokazivanja u osporavanju činjenice prenosi sa optužbe na odbranu¹³³. U slučaju da optuženi, u toku suđenja, želi da ospori utvrđenu činjenicu koju je sud formalno primio na znanje, optuženi ima pravo (kao garanciju pravičnosti postupka) da izvodi dokaze kojima se osporava vjerodostojnost presuđenih činjenica.¹³⁴

Imajući u vidu da ni Zakon o ustupanju niti ZKP BiH ne sadrže kriterije koji moraju biti ispunjeni da bi se određene činjenice prihvatile kao utvrđene od strane MKSJ, vođen svojom obavezom poštivanja prava na pravično suđenje koje garantuje Evropska konvencija i ZKP BiH, Sud je primjenjivao kriterije koje je MKSJ utvrdio u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih* (predmet br. IT-05-88-T) i *Tužilac protiv Momčila Krajišnika* (predmet br. IT-00-39-T).

Da bi utvrđeni kriteriji bili ispunjeni, prema stavu koje je zauzelo raspravno vijeće u predmetu *Tužilac protiv Momčila Krajišnika* činjenica mora biti: 1) dovoljno određena, konkretna i ona koja se može identifikovati; 2) ograničena na činjenični nalaz i ne smije predstavljati karakterizaciju pravne prirode; 3) pobijana u postupku, te da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku; ili 4) pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna; 5) ne potvrđuje

---

¹³³Praksa Suda BiH: rješenje u predmetu protiv Momčila Mandića br. X-KR-05/58 od 5.2.2007; rješenje u predmetu protiv Kreše Lučića br. X-KR-06/298 od 27.3.2007.

Praksa MKSJ: Odluka o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Vujadina Popovića i drugih br. IT-05-88-T od 26.9.2006. kojom se dalje razrađuju kriteriji navedeni u dvjema odlukama MKSJ o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Momčila Krajišnika br. IT-00-39-T od 28.2.2003. i 24.3.2005. godine.

¹³⁴Član 6. stav 2. ZKP BiH i član 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije.

krivičnu odgovornost optuženog; 6) nije predmetom racionalnog spora između strana u konkretnom postupku; 7) nije zasnovana na sporazumu o priznanju krivnje iz ranijih predmeta; i 8) ne smije utjecati na pravo optuženog na pravično suđenje.¹³⁵

Prema odluci u predmetu Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih, kriteriji prihvatljivosti za potrebe formalnog primanja na znanje činjenica su da: 1) činjenica mora biti relevantna za neko od pitanja u postupku koji je u toku; 2) činjenica mora biti jasna, konkretna i mora se moći identifikovati; 3) strana u postupku koja traži formalno primanje na znanje mora činjenicu formulirati na način koji se ni u kom smislu suštinski ne razlikuje od formulacije u izvornoj presudi; 4) činjenica ne smije biti nejasan ili navoditi na pogrešan zaključak u kontekstu u koji je stavljena u zahtjevu strane u postupku; 5) činjenica mora biti precizna; 6) ne smije sadržavati kvalifikacije koje su u suštini pravne prirode; 7) činjenica se ne smije zasnivati na dogovoru strana u ranijem postupku; 8) činjenica se ne smije odnositi na djela, postupke ili duševno stanje optuženog; 9) mora biti očito da činjenica nije predmet žalbenog postupka ili postupka preispitivanja koji je u toku;

Očigledno je da su utvrđeni kriteriji za prihvatanje presuđenih činjenica kao utvrđenih u predmetu *Krajišnik i Popović* slični, sa tendencijom da su kriteriji u predmetu *Popović* još dalje razrađeni. I u prvoj i u drugoj odluci kao kriteriji se navodi da činjenica mora biti jasna, konkretna, da se može identifikovati, odnosno da je precizna, ne smije sadržavati kvalifikaciju pravne prirode, odnosno ne smije predstavljati karakterizaciju pravne prirode, te da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku, pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna.

Shodno navedenom, Sud je prilikom donošenja odluke kao u izreci rješenja imao u vidu gorenavedne kriterije.

Predložene činjenice koje je ovo Vijeće prihvatilo pod tačkom I dispozitiva, zadovoljavaju sve naprijed navedne kriterije, pa će u daljem obrazloženju rješenja biti navedeni razlozi iz kojih predložene činjenice pod tačkom II nisu prihvaćene.

---

¹³⁵ Odluka MKSJ o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Momčila Krajišnika br. IT-00-39-T od 28.2.2003. godine.

Činjenica mora biti dovoljno određena, konkretna i ona koja se može identifikovati

Da bi se ispunio ovaj kriterij, prema Odluci MKSJ-a u predmetu *Popović i dr.*, predložena činjenica ne smije biti nerazlučivo pomiješana kako sa drugim činjenicama koje i same ne zadovoljavaju kriterije za utvrđene činjenice tako i sa drugim činjenicama koje prikrivaju glavnu činjenicu. Kako bi se ispitalo da li je to tako, Sud mora razmotriti predloženu činjenicu u kontekstu originalne presude.¹³⁶

Ovaj kriteriji je kroz praksu MKSJ-a i Suda BiH dopunjen, te je ovo vijeće svaku činjenicu cijeniilo na slijedeći način:

Činjenica stvarno mora biti „činjenica“ koja:

- a) je dovoljno određena, konkretna i prepoznatljiva;
- b) nije zaključak, mišljenje ili usmeno svjedočenje;¹³⁷

Prema navedenom kriteriju ovo vijeće je cijeniilo predložene činjenice, te utvrdilo da slijedeće činjenice ne ispunjavaju tražene uslove.

Vijeće zapaža da sadržaj predloženih činjenica pod rednim brojevima **3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16** iz Prijedloga Tužilaštva BiH predstavlja citirane dijelove iskaza svjedoka (**iskaz svjedoka 280**)¹³⁸, a nikako utvrđene činjenice u predmetu, te iste prema ocjeni ovog vijeća nisu dovoljno jasne i konkretne. Navedne činjenice ne mogu se posmatrati izlovano od ostatka izjava svjedoka, pa ih ovo Vijeće ne može prihvatiti, jer predstavljaju usmeno svjedočenje, a ne činjenično utvrđenje. A činjenice pod rednim brojem **9, 10, 11, 12**, pored navedenog su svojim sadržajem u bliskoj vezi sa individualnim činjeničnim navodima protiv optuženih, te se kao takve indirektno odnose na njihovu krivičnu odgovornost, pa i iz tog razloga nisu prihvatljive. Nadalje, u sadržaju činjenica pod rednim brojevima **9 i 10** definiše se i status lica zatočenih u kontejnerima na „Mostini“ kao

---

¹³⁶ Vidi : Odluka MKSJ-a o činjenicama o kojima je presuđeno u predmetu protiv Vujadina Popovića i drugih, predmet MKSJ-a, broj IT-05-88-T od 26.09.2006.godine, par.6;

¹³⁷ Praksa Suda BiH: Rješenje Suda BiH broj X-KR-07/394, broj 13.11.2008.godine, Rješenje Suda BiH X-KR-06/202 od 03.07.2007.godine, Rješenje Suda broj X-KR/06/165 od 26.06.2007.godine;

¹³⁸ Presuda Presuda Tužilac protiv Momčila Krajišnika (predmet broj IT-00-39-T presuda od 27.09.2006.godine, izjava svedjoka 280;

civila, te i sa tog aspekta ovo vijeće ne može prihvatiti navedene činjenice, jer iste predstavljaju pravnu karakterizaciju.

U pogledu predloženih činjenica pod rednim brojevima **17, 18, 19 i 20** u Prijedlogu Tužilaštva BiH ovo Vijeće prihvata prigovor odbrane o nerelevantnosti istih, te također dodaje da iste sadrže određene činjenice kao dokazane, a iste su predmet dokazivanja konkretno ovog predmeta (postojanje paravojne formacije „Plavi orlovi“, čiju su pripadnici ubili 30 zatočenika na „Mostini“), a pored navedenog činjenica pod rednim brojem **19**, predstavlja i zaključak pretresnog vijeća, što ukazuje i na drugi aspekt njene neprihvatljivosti.

Predložene činjenice navedene pod rednim brojem **21, 22, 23, 24** predstavljaju zaključke, nalaze i mišljenja pretresnog vijeća, te iste nije moguće jasno identifikovati za potrebe ovog predmeta. Sadržaj navedenih činjenica pored toga što predstavljaju mišljenje i zaključak pretresnog vijeća također su u bliskoj vezi sa individualnim činjeničnim navodima protiv optuženih, te se kao takve indirektno odnose na njihovu krivičnu odgovornost.¹³⁹ Pa stoga navedene predložene činjenice ovo Vijeće nije prihvatilo.

Činjenica mora biti ograničena na činjenični nalaz i ne smije predstavljati karakterizaciju pravne prirode.

Predloženu činjenicu, pod brojem **1**, ovo Vijeće nije prihvatilo, jer sadržaj iste ne predstavlja činjenično utvrđenje, već tumačenje odredbi međunarodnog humanitarnog prava, tj; pravne zaključke pretresnog vijeća u predmetu Tužilac protiv *Kunarac Dragojuba, Kovać Radomira i Vuković Zorana brcj: IT-96-23/1-A presuda od 12.06.2002. godine,*

Naime, sadržaj se ne odnosi na neko činjenično utvrđenje, već na primjenu ratnog prava i postojanje kršenja zakona i običaja ratovanja, što vrlo jasno ukazuje da se radi o tumačenju prava i pravnih propisa.

---

¹³⁹ Presuda Gojko Janković od 04.08.2006.godine;

S druge strane, prihvatanje kao dokazanih činjenica iz ovih tačaka u fazi postupka kada je Tužilaštvo pri kraju saslušanja svojih svjedoka, po ocjeni vijeća nije u skladu sa osnovnim principom ekonomičnosti i efikasnosti koje predviđa član 4. Zakona o ustupanju. Ovo pogotovu što su gotovo svi saslušani svjedoci svjedočili na iste okolnosti na koje su predložene utvrđene činjenice, tako da vijeće u spisu već ima dovoljno dokaza za utvrđivanje okolnosti.

Pozivajući se na pravni test za prihvatanje činjenica koji je za njega obavezujući, ovaj Sud mora odbiti formalno primanje na znanje činjenica ukoliko one ne ispunjavaju utvrđene kriterije.

Na kraju, radi se o procesnoj odluci Vijeća, koja se prema članu 239. stav 4. ZKP BiH, „uvijek objavljuje i uz kraće obrazloženje relevantnih činjenica unosi na zapisnik o glavnom pretresu“, i može se pobijati samo u žalbi na presudu. Ipak, Sud se opredijelio da ovo rješenje donese u pisanoj formi, stoga na ovaj način i optuženi i javnost mogu biti bolje informirani o toku ovog krivičnog postupka.

XI. PRILOG II

1. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA TUŽILAŠTVA

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
T1	Poziv SDA BiH ogranak Čajniče u vezi alarmantne situacije u opštini Čajniče broj 50/91 od 3.10.1991. godine
T2	Saopštenje građanima Čajniča od 08.04.1992. godine
T3	Protokol o vođenim razgovorima između predstavnika srpskog i muslimanskog naroda opštine Čajniče od 12.4.1992. godine
T4	Potvrda SJB Čajniče o privremenom oduzimanju predmeta broj 55/92 od 21.4.1992. godine
T5	Crno bijela fotografija zgrade u kojoj je smješten krizni štab opštine Čajniče
T6	Fotodokumentacija Drževne agencije za istrage i zaštitu graničnog prelaza „Mostina“ Čajniče
T7	Šest fotografija Lovačkog doma
T8	Crno bijela fotografije sa smotre jedinice „Plavi orlovi“ Čajniče
T9	Otpusna lista sa epikrizom Opšte bolnice Pljevlja
T10	Zapisnik o prikupljanju izjava od osoba – svjedoka broj 17-14/3-1-102/06 od 18.10.2006. godine
T11	Zapisnik o saslušanju svjedoka broj KT-RZ-40/05 od 15.2.2010. godine
T12	Fotodokumentacija broj 17-14/1-7-60/10 od 17.5.2010. godine
T13	Zapisnik o saslušanju svjedok Borovac Nedžada broj KT-RZ-40/05 od 24.2.2010. godine
T-14	Potvrda VP Pljevlje o lojalnosti vodnika (svjedok M1)
T 15	Zapisnik Tužilaštva BiH broj KT-RZ-40/05 od 18.2.2010. godine o saslušanju svjedoka Rabija Trgo
T16	Zapisnik Tužilaštva BiH broj KT-RZ-40/05 od 06.05.2010. godine
T17	Dopis Tužilaštva BiH Ministarstvu pravde BiH od 25.6.2010. godine, da se uruči zamolnica Generalnom sekretarijatu UN za ukidanje imuniteta svjedoku Valeriju Gebbs Aquilla
T18	Odgovor Kancelarije za pravne poslove UN od 8.10.2010., na zamolnicu Tužilaštva BiH od 25.06.2010. godine, za ukidanje imuniteta dužnosniku UN-a

T19	Izvod iz matične knjige umrlih za Trgo Mehmeda od 11.5.2010. godine
T20	Zapisnik o saslušanju svjedoka Drakovac Amele od 12.3.2010. godine
T21 / T9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kešan Sajme od 29.3.2010. godine
T22 / T10	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ibrahima Pirije od 8.3.2010. godine
T23 / T11	Uputnica specijalisti
T24 / T12	Čajniče – snimak Mostine nakon ubistava, 18.5.1992. godine
T25/ T13	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Glušić Enever od 22.2.2010. godine
T26/ T14	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Šišić Džemal
T27/ T15	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Bavčić Hamzalija od 5.4.2010. godine
T28/15	izvod uz matične knjiže umrlih za lice Čaušević Salko
T28A/15A	zapisnik o saslušanju svjedoka Čaušević Salke
T29/16	izvod iz matične knjige umrlih za lice Džambegović Džemal
T30/17	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Džambegović Dževad
T31/18	izvod iz matične knjige umrlih za lice Džabegović Enver
T32/19	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Džambegović Fuad
T33/20	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Džambegović Izet
T34/21	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Džambegović Suad
T-35/22	potvrda o eksploziji u radnji obučar u Čajniču
T-36/22	Izvod iz MKU za lice Fazlagić Ajka
T-37/24	Zapisnik o saslušanju svjedoka Fazlagić Ajke od 28.11.2006. godine
T-38/25	Izvod iz MKU za lice Fazlagić Mehmed
T-39/26	Izvod iz MKU za lice Bičo Safet
T-40/27	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bičo Safet od 29.04.2010. godine
T-41	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tanjo Safet broj T20 0 KTRZ 0000213 05 od 9.9.2011. godine
T-41/a	Nalaz u mišljenje ljekara od 25.1.2012. godine na ime Tanjo Safet
T-42	Zapisnik o uviđaju Kantonalnog suda Goražde, broj:KRI:23/02 od 07.09.2002.godine, povodom izvršene ekshumacije u mjestu Mostina, opština Čajniče
T-43	Zapisnik Kantonalnog suda u Goraždu, broj: KRI:22/02 od 12.09.2002.godine, o izvršenim ekshumacijama na području općine Čajniče

T-44	Izveštaj Ministarstva unutrašnjih poslova Goražde o ekshumiranim tijelima na području opština Foča-Srbinje, Višegrad i Čajniče broj:09-1/1-04-4982/02 od 13.11.2002.godine
T-45	Službena zabilješka MUP-a Goražde, broj:09-1/01-90 od 13.11.2002.godine, o izvršenim ekshumacijama posmrtnih ostataka Bošnjaka-civila na području općine Foča-Srbinje, Višegrad i Čajniče,
T-46	Crtež lica mjesta MUP-a Goražde o ekshumaciji na lokalitetu Mostina opština Čajniče broj 33/02 od 06, 07. i 08.09.2002.godine
T-47	Foto-dokumentacija MUP-a Goražda PU Foča o ekshumaciji žrtava 558-575 na mjestu Mostina opština Čajniča broj 33/02 od 06. i 07.09.2002.godine
T-48	Okvir za municiju
T-49	Jedno zrno u komadu zelene tkanine - broj slučaja 559
T-50	Jedna čahura, lokalitet – broj slučaja 560
T-51	Tri čahure i komad platna - broj slučaja 561
T-52	Nož sa bjelom drškom i zatvarač filtera maske - broj slučaja 561
T-53	Jedno zrno u tkanini - broj slučaja 565
T-54	Dva zrna u crvenoj tkanini - broj slučaja 566
T-55	Jednu čahuru - broj slučaja 573
T-56	Zapisnik o uviđaju istražnog sudije Kantonalnog suda Goražde KRI-24/02 od 24.10.2002.godine
T-57	Zapisnik istražnog sudije Kantonalnog suda u Goraždu o izvršenoj ekshumaciji broj: KRI-26/02 od 22.10.2002.godine
T-58	Crtež lica mjesta MUP-a Goražde o ekshumaciji na lokalitetu Podjovanovići, oština Čajniče, od 21. i 22.10.2002.godine
T-59	Foto-dokumentaciju MUP-a Goražde o izvršenoj ekshumaciji tijela – grobno mjesto 1. u mjestu Podjovanovići, opština Čajniče, broj:80/81/2002., dana 21.10.2002.godine
T-60	Foto-dokumentaciju MUP-a Goražde o izvršenoj ekshumaciji tijela – pronađeni tragovi u mjestu Podjovanovići, opština Čajniče, broj:80/81/2002., dana 21./22.10.2002.godine
T-61	Foto-dokumentaciju MUP-a Goražde o izvršenoj ekshumaciji tijela u mjestu Podjovanovići, opština Čajniče, broj:80/81/2002., dana 21.10.2002.godine - slučajevi 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583. i 584

T-62	Foto-dokumentaciju MUP-a Goražde o izvršenoj ekshumaciji tijela – grobno mjesto 2. u mjestu Podjovanovići, opština Čajniče, broj:80/81/2002., dana 22.10.2002.godine
T-63	Foto-dokumentaciju MUP-a Goražde o izvršenoj ekshumaciji tijela u mjestu Podjovanovići, opština Čajniče, broj:80/81/2002., dana 21./22.10.2002.godine slučajevi 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594. i 595.
T-64	Foto-dokumentaciju MUP-a Goražde o izvršenoj ekshumaciji tijela – grobno mjesto 3. u mjestu Podjovanovići, opština Čajniče, broj:80/81/2002., dana 22.10.2002.godine
T-65	Foto-dokumentaciju MUP-a Goražde o izvršenoj ekshumaciji tijela u mjestu Podjovanovići, opština Čajniče, broj:80/81/2002., dana 22.10.2002.godine slučajevi 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604. i 605
T-66	Jednu čahuru i jedan metak, lokalitet Podjovanovići - broj slučaja 576 - grobno mjesto 1
T-67	Pet čahura i komad platna, lokalitet Podjovanovići – broj slučaja 577 - grobno mjesto 1,
T-68	Jednu čahuru i jedno zrno i komad vunene tkanine, lokalitet Podjovanovići – broj slučaja 581 – grobno mjesto 1
T-69	Prva grobnica Podjovanovići tri čahure - grobno mjesto 1
T-70	Podjovanovići – broj slučaja 583 - grobno mjesto 1
T-71	Jedno zrno - lokalitet Podjovanovići – broj slučaja 585 - grobno mjesto 2
T-72	Dva zrna - lokalitet Podjovanovići – broj slučaja 586 - grobno mjesto 2
T-73	Jedno zrno – lokalitet Podjovanovići– broj slučaja 588 - grobno mjesto 2
T-74	Dva zrna - lokalitet Podjovanovići – broj slučaja 594 - grobno mjesto 2
T-75	Jedno zrno i dvije čahure - lokalitet Podjovanovići – broj slučaja 596 - grobno mjesto 3
T-76	Jedno zrno - lokalitet Podjovanovići – broj slučaja 599 - grobno mjesto 3,
T-77	Jednu čahuru - lokalitet Podjovanovići – broj slučaja 603 - grobno mjesto 3,
T-78	Zahtijev Kantonalnog tužilaštva Goražde za izdavanje naredbe o ekshumaciji posmrtnih ostataka na području opštine Rogatica – Borike i teritorije općine Čajniče – Mostina broj: KRA-42/2006 od 21.06.2006.godine

T-79	Naredba sudje za prethodni postupak Kantonalnog suda u Goraždu da se izvrši ekshumacija posmrtnih ostataka nastradalih osoba na području općina Rogatica i Čajniče broj:005-0-KPP-06 000 004 od 23.06.2006.godine
T-80	Zapisnik Kantonalnog tužilaštva Goražde o ekshumaciji tijela bošnjačke nacionalnosti ubijenih ratnim dejstvima u mjestu Čajniče broj: KTA-42/2006 od 28.06.2006.godine,
T-81	Zapisnik Federalne komisije za traženje nestalih osoba Sarajevo - Odeljenje Goražde od 29.06.2006.godine o izvršenoj ekshumaciji dana 28.06.2006.godine tijela bošnjačke nacionalnosti na teritoriji opštine Čajniče – Mostina
T-82	Crtež lica mjesta MUP-a Uprave policije - Sektora kriminalističke policije - Odsjek kriminalističke tehnike KDZ Goražde o ekshumaciji tijela u mjestu Mostina, opština Čajniče, označenih brojevima:NN-789, NN-790, NN-791, NN-792, NN-793, NN-794, NN-795, NN-796. i NN-797, broj:98/06 od 28.06.2006.godine,
T-83	Foto-dokumentaciju MUP-a Uprave policije-Sektora kriminalističke policije – Odsjek kriminalističke tehnike KDZ Goražde o ekshumaciji posmrtnih ostataka tijela u mjestu Mostina, opština Čajniče, označenih brojevima:NN-798, NN-799. i NN-800. broj:99/06 od 28.06.2006.godine
T-84	Naredba Kantonalnog suda u Goraždu broj: KRI:22/02 od 09.09.2002.godine za obdukciju i identifikaciju tijela ekshumiranih na području opštine Čajniče
T-85	Obavještenje MUP-a Goražde, broj:09-1/01-04-3985/02 od 16.09.2002.godine o izvršenoj obdukciji od strane doc.dr. sudske medicine Cihlarž Zdenka, za 18 posmrtnih ostataka, tijela Bošnjaka-civila, pronađenih u masovnoj grobnici na lokalitetu Mostina, opština Čajniče, Republika Srpska
T-86	Službena zabilješka MUP-a Goražde, broj:09-1/01-91 od 13.11.2002.godine, o izvršenoj obdukciji posmrtnih ostataka 18 tijela Bošnjaka-civila pronađenih u masovnoj grobnici na lokalitetu Mostina, opština Čajniče

T-87	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu broj:Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina, općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 561, (dokaz T-87/T-73), dokaz u optužnici broj:92) i obaviještenje MUP-a Goražde, broj:09-1/01-04-546/03 od 13.02.2003.godine, o preuzimanju od strane članova porodice tijela Čaušević Jusa, koje je ekshumirano na području općine Čajniče u mjestu Mostina pod identifikacijskim brojem NN 561
T-88	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj:Kri:22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina, općina Čajniče, 06. i 07. 09.2002.godine, broj slučaja 562, (dokaz T-88), DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 562, (dokaz T-88-a), Zapisnik Federalne komisije za traženje nestalih osoba, Sarajevo, odjeljenje Goražde od 07.05.2004.godine, o utvrđivanju identiteta DNK analizom za slučaj broj 562, (dokaz T-88-b), zapisnik o utvrđivanju identiteta Kliničkog centra Tuzla, Zavoda za sudsku medicinu
T-89	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj:Kri:22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina, općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 563
T-90	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj:Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina, općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 564
T-91	Izveštaj Kantonalnog suda Goražde, broj:Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 565, (dokaz T-91), DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj 565 od 18.jula.2003.godine, (dokaz T-91-a)
T-92	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj:Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 566, (dokaz T-92) i DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj 566, (dokaz T-92-a)
T-93	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 567

T-94	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 568
T-95	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja dokaz 569
T-96	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 570
T-97	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 571
T-98	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 572
T-99	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 573
T-100	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 574
T-101	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-22/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina općina Čajniče, 06. i 07.09.2002.godine, broj slučaja 575
T-102	Naredba Kantonalnog suda u Goraždu broj: Kri:25/02 od 24.10.2002.godine
T-103	Obavještenje MUP-a Goražde broj: 09-1/01-04-4676/02 od 30.10.2002.godine, o dostavljanju podataka o sprovedenoj identifikaciji NN tijela ekshumiranih iz masovnih grobnica na lokalitetu Podjovanovići, opština Čajniče
T-104	Službena zabilješka MUP-a Goražde broj:09-1/01-96 od 14.11.2002.godine, o izvršenoj identifikaciji 16 tijela na osnovu pronađenih ličnih predmeta, dokumenata, odjeće i obuće od strane užih članova porodice nastradalih
T-105	Izveštaj MUP-a Goražde broj: 09-1/01-04-4943/02 od 14.11.2002.godine, o ekshumiranim tijelima na području općine Čajniče,

T-106	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 582
T-107	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 584 sa DNA Izveštajem za broj slučaja 584,
T-108	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 586
T-109	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 590,
T-110	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 591
T-111	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 592
T-112	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 593
T-113	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 595
T-114	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 596, (dokaz T-114/T-100), i DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 596
T-115	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 597

T-116	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 598, (dokaz T-116) i DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 598, (dokaz T-116-a)
T-117	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 599, (dokaz T-117) i DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 599, (dokaz T-117-a)
T-118	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 600
T-119	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 601
T-120	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 602, (dokaz T-120) i zapisnik Kliničkog centra Tuzla, Zavoda za sudsku medicinu, o utvrđivanju identiteta za slučaj broj 602, (dokaz T-120-a)
T-121	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 603, (dokaz T-121/T-107) i DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 603
T-122	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 604, (dokaz T-122) i DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 604(dokaz T-122-a)
T-123	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu broj: Kri-25/02 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Podjovanovići, općina Čajniče, 22.10.2002.godine, broj slučaja 605, (dokaz T-123) i DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 605, (dokaz T-123-a)

T-124	Naredba Kantonalnog tužilaštva Goražde broj: KTA-42/2006, od 22.06.2006.godine, o obdukciji i identifikaciji posmrtnih ostataka više osoba na području općine Rogatica-Borike, i lokalitetu Mostina-općina Čajniče
T-125	Zapisnik Federalne komisije za traženje nestalih osoba Sarajevo, Odjeljenje Goražde od 02.11.2006.godine, o utvrđivanju identiteta DNK analizom
T-126	Zapisnik Federalne komisije za traženje nestalih osoba Sarajevo, Odjeljenje Goražde od 06.11.2006.godine, o utvrđivanju identiteta DNK analizom
T-127	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-42/06 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina, općina Čajniče od 28.06.2006.godine, broj slučaja ČAJ 790, (dokaz T-127), DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 790, (dokaz T-127-a), zapisnik o utvrđivanju identiteta za slučaj broj 790,(dokaz T-127-b) i nalog Kantonalnog tužilaštva Goražde broj:KTA-42/2006 od 07.11.2006.godine za preuzimanje tijela koje je označeno brojem 790, (dokaz T-127-c)
T-128	Izveštaj Kantonalnog suda u Goraždu, broj: Kri-42/06 o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka na lokalitetu Mostina, općina Čajniče od 28.06.2006.godine, broj slučaja ČAJ 794, (dokaz T-128), DNA Izveštaj ICMP-a za slučaj broj 794, (dokaz T-128-a), zapisnik o utvrđivanju identiteta za slučaj broj 794, (dokaz T-128-b) i nalog Kantonalnog tužilaštva Goražde broj:KTA-42/2006 od 07.11.2006.godine za preuzimanje tijela koje je označeno brojem 794, (dokaz T-128-c),
T-129	Obavještenje Federalne komisije za nestale osobe broj:01-41-3645/2006 od 18.07.2006.godine, sa spiskom osoba nestalih na području opštine Čajniče i spisak osoba ekshumiranih i identificiranih na području opštine Čajniče
T-130	Karta opštine Čajniče
T-131	Osnovni podatci o opštini Čajniče u čijem prilogu se nalazi i karta opštine Čajniče u razmjeri 1:200.000,
T-132	Struktura i broj stanovništva opštine Čajniče po popisu iz 1991.godine
T-133	Pismo grupe građana opštine Čajniče
T-134	Obavještenje Izvršnog odbora Demokratske stranke Čajniče sredstvima informisanja i MUP-u BiH
T-135	Obavještenje Opštinskog odbora muslimansko-bošnjačke organizacije Sarajevo, Odeljenje Čajniče od 29.02.1992.godine
T-136	Zajedničko saopštenje za javnost IO SDA i IO MBO Čajniče

T-137	Saopštenje za javnost Izvršnog odbora muslimansko-bošnjačke organizacije Sarajevo, Odeljenje Čajniče od 03.03.1992.godine
T-138	Depeša SJB Čajniča bez broja od 08.07.1991.godine, upućena CSB Goražde, o stanju u selu Bučkovići, općina Čajniče.
T-139	Uputstvo Glavnog odbora Srpske demokratske stranke Bosne i Hercegovine o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima 19.12.1991.godine
T-140	Izvod iz Uputstva za rad krizni štabova srpskog naroda u opštinama od 26.04.1992.godine
T-141	Dopis Kriznog štaba SDS Čajniče upućen vladi SRBiH Sarajevo i ministru i zamjeniku ministra MUP-a SRBiH broj:01/1-5/92 od 03.03.1992.godine
T-142	Odluku o verifikaciji proglašanih srpskih autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini broj:37-02/91 od 21.11.1991.godine
T-143	Odluka Srpske Republike Bosne i Hercegovine Ministarstva odbrane Sarajevo o formiranju teritorijalne odbrane Srpske Republike Bosne i Hercegovine kao oružane snage SRBiH, i Odluka Predsjedništva SRBiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti, opštoj i javnoj mobilizaciji na cijelokupnoj teritoriji SRBiH broj:1/92. od 16.aprila 1992.godine
T-144	Odluka Predsjedništva Srpske Republike BiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti i naređenju mobilizacije na cijelokupnoj teritoriji od 15.04.1992.godine
T-145	Naredba Srpske Republike Bosne i Hercegovine - Ministarstva unutrašnjih poslova Sarajevo, strogo pov.broj:01-1/92. od 15.05.1992.godine
T-146	Obavještenje Savić Krste, načelnika Centra službi bezbjednosti Trebinje upućene Stanici Javne bezbjednosti Čajniče broj:2/92 od 22.05.1992.godine
T-147	Naredba Kornjača Duška, predsjednika Kriznog štaba opštine Čajniče o predaji naoružanja, municije i eksplozivnih sredstava broj:01/1-02-52 od 18.04.1992.godine
T-148	Naredbu komadanta GŠ Vojske srpske Republike Bosne i Hercegovine o forimiranju i ustrojstvu vojske Srpske Republike Bosne i Herdcegovine strogo pov.broj:30/18-17 od 16.06.1992.godine
T-149	Rješenje Srpske Republike Bosne i Hercegovine - Ministrastva za unutrašnje poslove Sarajevo o privremenom raspoređivanju Živković Milorada na poslove i zadatke načelnika SJB Čajniča, broj:10-928 od 01.04.1992.godine

T-150	Uvjerenje Stanice javne bezbjednosti Čajniče o zaduženju Popović Čede, pripadnika rezervnog sastava milicije SRBiH automatskom puškom 52776 cal.7,62mm i 150 metaka cal.762mm
T-151	Potvrda SJB Čajniče o privremenom oduzimanju predmeta broj:Sl. od 11.05.1992.godine na ime Bakija Nurije
T-152	Potvrda SJB Čajniče o privremenom oduzimanju predmeta bez broja od 06.05.1992.godine izdate na ime Bukva Ramiza
T-153	Propusnica o nesmetanom putovanju na području opštine Čajniče na relaciji Goražde – Pljevlja od 13.04.1992.godine
T-154	Spisak aktivnih radnika milicije SJB Čajniče koji su u toku mjeseca maja 1992.godine obavljali poslove u SJB Čajniče i kojima je isplaćena akontacija ličnog dohotka za mjesec maj 1992.godine
T-155	Spisak aktivnih radnika SJB Čajniče za isplatu ličnog dohotka za juni 1992.godine
T-156	Spisak SJB Čajniče vojnih obaveznika koji su bili angažovani na ratni raspored u svojoj organizacionoj jedinici u periodu od 04.08.1991.godine do 30.06.1996.godine, broj:15-4/03-120-21/99 od 27.05.1999.godine
T-157	Spisak radnika Stanice javne bezbjednosti Čajniče sa podacima o školskoj spremi, godine staža, poslovima i zadacima
T-158	Spisak pripadnika Stanice policije Čajniče koji su zadužili naoružanje dugih cijevi
T-159	Zapisnik o stanju predatog oružja od strane nesrpske nacionalnosti iz juna 1992.godine
T-160	Spisak oružja – lovačkih karabina koje je dato za potrebe štaba TO Čajniče
T-161	Obavještenje Savić Krste, načelnika Centra službi bezbjednosti Trebinje broj:3/92 od 22.05.1992.godine
T-162	Prijedlog za raspored na poslove i radne zadatke u SJB Čajniče broj:14-14/01-111-1/94 od 09.06.1994.godine
T-163	Obavještenje Radovana dr.Karadžića, predsjednika predsjedništva Srpske Republike Bosne i Hercegovine od 14.07.1992.godine
T-164	Naredba Glavnog štaba vojske Srpske Republike BiH o razoružanju paravojni formacija strogo pov.broj:31 od 28.07.2002.godine

T-165	Izveštaj Tošić Čede i Vuković Vojina, inspektora milicije Srpske Republike BiH o ponovnom nadzoru nad realizacijom Naredbe Ministarstva za unutrašnje poslove SRBiH broj:Strogo pov.10-17/92 od 27.07.1992.godine
T-166	Odluka Radovana dr.Karadžića predsjednika predsjedništva Republike Srpske o imenovanju Ratnog povjereništva za opštinu Čajniče broj:01-881/92 od 17.09.1992.godine
T-167	Spisak zarobljenih i nestalih lica opštine Čajniče
T-168	Spisak ubijenih lica bošnjačke nacionalnosti
T-169	Popis žrtava u opštini Čajniče (ubijenih i nestalih)
T-170	Šest fotografija u boji sa svadbe osumnjičenog Kornjača Duška
T-171	Isječak iz lista Hercegovačkog korpusa "Hercegovac" broj:4 iz marta 1995.godine
T-172	Kopiju crno-bijele fotografije pripadnika jedinice "Plavi orlovi"
T-173	Novinski izvještaj pod nazivom "Ubice i danas žive u gradu, u kojem je Duško Kornjača već deset godina načelnik"
T-174	In memorijam Tanacković Velimira-Veljo – isječak iz lista Hercegovačkog korpusa "Hercegovac" broj:4 iz marta 1995.godine
T-175	Foto-dokumentaciju Državne agencije za istrage i zaštitu zgrade Policijske stanice, zgrade općine i dvije džamije u Čajniču broj:17-14-7-58/10 od 28.04.2010.godine
T-176	Vojna knjižica serijskog broj:116160 izdata na ime Tadić Duška dana 25.03.1981.godine
T-177	Uvjerenje Ministarstva odbrane Republike Srpske – Sekretarijat Srpsko Sarajevo – Odsjek Čajniče izdato na ime Tadić Duška broj:7-20-07-835-06/2000-14 od 22.02.2000.godine
T-178	Rješenje administrativne službe opštine Čajniče – Odeljenje za opštu upravu broj:02/3-56-15/07 od 07.03.2007.godine na ime Tadić Duška
T-179	Rješenje Republike Srpske Ministarstva za unutrašnje poslove broj:09/3-120-20 od 22.12.1994.godine od raspoređivanju Živković Milorada na poslove i zadatke načelnika SJB Čajniče u SJB Srbije
T-180	Rješenje Javnog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske – Stručna služba fonda –Filijala Sarajevo broj:1158094518 od 30.12.1997.godine na ime Živković Milorada

T-181	Zahtijev Živković Milorada za reviziju odluke IPTF Komesaru od 24.07.2002.godine
T-182	Knjiga rasporeda službe radnika Stanice javne bezbjednosti Čajniče za 1991.godinu i 1992.godinu
T-183	Upisnik – redna lista pripadnika Stanice javne bezbjednosti Čajniče u periodu od polovine juna 1991.godine do juna 1993.godine
T-184	Sveska evidencija službenih zabiljeških predmeta u radu Stanice javne bezbjednosti Čajniče u periodu od 1987.godine do 1998.godine
T-185	Propusnica Ratnog štaba Srpske opštine Čajniče izdata na ime Čolak Husnije
T-186	Zahtijev Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj:KT-RZ-40/05 od 11.12.2009.godine za izdavanje naredbe za pretresanje porodičnih kuća kao i drugih objekata u vlasništvu ili posjedu osumnjičenih Kornjača Duška, Kornjača Miluna, Živković Milorada i Tadić Duška
T-187	Zahtijev Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj:KT-RZ-40/05 od 11.12.2009.godine za izdavanje naredbe za pretresanje službenih prostorija kao i drugih propratnih službenih prostorija opštine Čajniče i Stanice javne bezbjednosti Čajniče
T-188	Naredba Suda Bosne i Hercegovine broj:X-KRN-09-484 od 15.12.2009.godine radi pronalaženja i oduzimanja predmeta koji se pronađu prilikom pretresanja porodične kuće kao i drugih objekata u vlasništvu ili posjedu osumnjičenog Živković Milorada ili se mogu dovesti u vezi sa izvršenjem krivičnog dijela zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) u vezi sa tačkama a), e), f), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, (dokaz T-188)
T-189	Naredba Suda Bosne i Hercegovine broj:X-KRN-09-484 od 15.12.2009.godine radi pronalaženja i oduzimanja predmeta koji se pronađu prilikom pretresanja porodične kuće kao i drugih objekata u vlasništvu ili posjedu osumnjičenog Tadić Duška ili se mogu dovesti u vezi sa izvršenjem krivičnog dijela zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) u vezi sa tačkama a), e), f), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, (dokaz T-189)

T-190	Naredba Suda Bosne i Hercegovine broj:X-KRN-09-484 od 15.12.2009.godine radi pronalaženja i oduzimanja predmeta koji se pronađu prilikom pretresanja službenih prostorija kao i drugih propratnih službenih prostorija Stanice javne bezbjednosti Čajniče ili se mogu dovesti u vezi sa izvršenjem krivičnog dijela zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) u vezi sa tačkama a), e), f), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, (dokaz T-190)
T-191	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o lišenju slobode Živković Milorada broj:17-04/2-04-2-22/09 od 16.12.2009.godine
T-192	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o lišenju slobode Tadić Duška broj:17-04/2-04-2-21/09 od 16.12.2009.godine
T-193	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu – Centar za istraživanje ratnih zločina o pretresu stana, drugih prostorija i pokretnih stvari od Živković Milorada broj:17-04/2-3-04-2-37/09 od 16.12.2009.godine
T-194	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu – Centar za istraživanje ratnih zločina o pretresu stana, drugih prostorija i pokretnih stvari od Tadić Duška broj:17-04/2-3-04-2-40/09 od 16.12.2009.godine
T-195	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu – Centar za istraživanje ratnih zločina o pretresu stana, drugih prostorija i pokretnih stvari od Policijske stanice Čajniče, broj:17-04/2-3-04-2-38/09 od 16.12.2009.godine
T-196	Potvrda Državne agencije za istrage i zaštitu – Centar za istraživanje ratnih zločina o privremenom oduzimanju predmeta od Živković Mirjane broj:17-04/2-3-04-2-29/09 od 16.12.2009.godine
T-197	Potvrda Državne agencije za istrage i zaštitu – Centar za istraživanje ratnih zločina o privremenom oduzimanju predmeta od Tadić Duška broj:17-04/2-3-04-2-40/09 od 16.12.2009.godine
T-198	Potvrda Državne agencije za istrage i zaštitu – Centar za istraživanje ratnih zločina o privremenom oduzimanju predmeta od Policijske stanice Čajniče broj:17-04/2-3-04-2-34/09 od 16.12.2009.godine
T-199	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o predaji Živković Milorada nadležnom tužiocu broj:17-04/2-04-2-22/09 od 16.12.2009.godine
T-200	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o predaji Tadić Duška nadležnom tužiocu broj:17-04/2-04-2-21/09 od 16.12.2009.godine
T-201	Potvrda Ministarstva pravde BiH - Sudske policije o prijemu osobe lišene slobode-Živković Milorada broj:SP-214/09 od 16.12.2009.godine

T-202	Potvrda Ministarstva pravde BiH - Sudske policije o prijemu osobe lišene slobode - Tadić Duška broj:SP-215/09 od 16.12.2009.godine
T-203	Službeni izvještaj Državne agencije za istrage i zaštitu o postupanju po Naredbama suda BiH za pretres stana, drugih prostorija i pokretnih stvari broj:17-04/2-3-04-2-457-33/06 od 17.12.2009.godine
T-204	Foto-dokumentaciju CJB Istočno Sarajevo – Odeljenje kriminalističke tehnike i PDZ Istočno Sarajevo o pretresu kuće i pomoćnih objekata vlasništvo Živković Milorada u ul.Hilendarska na broj:12 opština Čajniče, broj:11-02/7-457/09 od 16.12.1009.godine
T-205	Foto-dokumentaciju CJB Istočno Sarajevo – Odeljenje kriminalističke tehnike i PDZ Istočno Sarajevo o pretresu kuće i pomoćnih objekata vlasništvo Tadić Duška u ul.Hilendarska bb, opština Čajniče, broj:11-02/7-456/09 od 16.12.1009.godine
T-206	Izvještaj CJB Istočno Sarajevo – Oodeljenje kriminalističke tehnike i PDZ o kriminalističko – tehničkom pregledu lica mjesta broj:1-02/7-456/09 od 16.12.2009.godine
T-207	Izvještaj CJB Istočno Sarajevo – Odeljenje kriminalističke tehnike i PDZ o kriminalističko – tehničkom pregledu lica mjesta broj:1-02/7-457/09 od 16.12.20009.godine
T-208	Zahtijev Tužilaštva Bosne i Hercegovine za dostavljanje pisanih materijala broj:KT-RZ-40/05 od 10.06.2009.godine, potvrde Policijske stanice Čajniče o predaji predmeta broj:11-1-9/01-23-1-219 od 23.06.2009.godine
T-209	Obrazce ličnih dohodaka radnika Stanice javne bezbjednosti Čajniče za mjesec januar, februar i mart 1992.godine
T-210	Izvod iz matične knjige umrlih opštine Čajniče na ime Tadić Velimira broj:02/6-2002-1-683 od 10.06.2003.godine
T-211	Spisak radnika i rezervnog sastava policije SJB Čajniče broj:16-5/09-404/95 od 23.05.1995.godine
T-212	Dopis Živković Milorada načelnika Javne bezbjednosti Čajniče broj:14-4/01-45/94 od 19.12.1994.godine
T-213	Odluku Radovana dr.Karadžića, predsjednika Republike Srpske o imenovanju Ratnog predsjedništva opštione Čajniče broj:01-1221/95. od 24.06.1995.godine

T-214	Odluku Karadžić dr.Radovana predsjednika Republike Srpske o imenovanju Ratnog predsjedništva opštine Čajniče broj:01-1221/95. od 24.juna 1995.godine ("Sl.Glasnik Republike Srpske broj:17/95.")
T-215	Naziv vjerskih objekata na opštini Čajniče i godina njihovog razaranja;
T-216	Dopis Karadžić dr.Radovana predsjednika predsjedništva Republike Srpske BiH od 14.07.1992.godine upućen svim opštinama na području Goražda kao i predsjednicima opština
T-217	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Agović Mehmeda broj:06-15-202-7705/10 od 05.04.2010.godine
T-218	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Bakal Mirsad broj:06-15-202-7709/10 od 05.04.2010.godine
T-219	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Hurlov Sabahudina broj:06-15-202-7715/10 od 05.04.2010.godine
T-220	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Kekić Hasana broj:06-15-202-7716/10 od 05.04.2010.godine
T-221	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Kešan Hamše broj:06-15-202-7717/10 od 05.04.2010.godine
T-222	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Kešan Ibre broj:06-15-202-7718/10 od 05.04.2010.godine
T-223	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Pirija Sulje broj:06-15-202-7726/10 od 05.04.2010.godine
T-224	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Šehović Dede broj:06-15-202-7727/10 od 05.04.2010.godine
T-225	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Bukva Mehe broj:06-15-202-7732/10 od 05.04.2010.godine
T-226	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Gazap Hajrudina broj:06-15-202-7744/10 od 05.04.2010.godine
T-227	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Hurlov Safeta broj:06-15-202-7745/10 od 05.04.2010.godine
T-228	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Vrana Mušana broj:06-15-202-7747/10 od 05.04.2010.godine
T-229	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Živojević Mehmeda broj:06-15-202-7748/10 od 05.04.2010.godine

T-230	Izvod matične knjige umrlih opštine Centar Goražde izdat na ime Čelik Fuada broj:06-15-202-7783/10 od 05.04.2010.godine
T-231	Izvod matične knjige umrlih opštine Čajniče izdat na ime Hasović Hasana broj:02/6-202-1-45/10 od 22.02.2010.godine
T-232	Izvod matične knjige umrlih opštine Čajniče izdat na ime Gabela Fuada broj:02/6-202-1-47/10 od 22.02.2010.godine
T-233	Zapisnik Tužilaštva BiH o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije od Živković Mirjane, broj:KT-RZ.40/05 od 18.02.2010.godine
T-234	Zapisnik Tužilaštva BiH o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije od Tadić Duška, broj:KT-RZ.40/05 od 18.02.2010.godine
T-235	Podatke iz kaznene evidencije Policijske stanice Čajniče za osumnjičene Kornjača Miluna, Živković Milorada i Tadić Duška broj:11-1-9/01-235-26-47/10 od 08.04.2010.godine
T-236	Medicinska dokumentacija od 24.08.2012.godine na ime Pita Avdo;
T-237	Zapisnik o saslušanju svjedoka Pita Avde, broj KT-RZ-40/05 od 18.03.2012.godine;
T-238	Nalaz i mišljenje vještaka, dr. Žujo Hamze, od 13.06.2011. godine.
T-239	Izjava Trgo Mehmeda, broj 02-139/96, od 12.03.1996.godine;

2. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG ŽIVKOVIĆA

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
O1/1	Dopis Milorada Živkovića izvršnom odboru Skupštine opštine od 28.1.1992. godine
O1/2	Informacija Milorada Živkovića o nacionalnoj strukturi SJB Čajniče od 8.10.1991. godine
O1/3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sulejmana Homoraša broj KT-RZ-40/05 od 17.6.2009. godine
O1/4	Četiri fotografije ispred Doma kulture Čajniče;
O1/5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Čolak Mirzeta broj Ki 24/98 od 09.4.2003. godine
O1/6	Zapisnik o glavnom pretresu od 12.2.2004. godine broj K: 127/03
O1/7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Trgo Selim od 23.11.2006. godine
O1/8	Zapisnik od saslušanju svjedoka Bičo Safet od 11.12.2006. godine
O1/9	Potvrda na ime Bejatović Ignjata od 7.10.2011.
O1/10	Izvod iz matične knjige rođenih na ime Živković Milan;
O1/11	Zdravstveni karton na ime Glušičić Ševala;

3. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG TADIĆA

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
O2/1	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu broj 17-04/2-04-2-750/06 od 13.12.2006. godine
O2/2	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu broj 17-14/3-1-134/06 od 13.11.2006. godine
O2/3	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o saslušanju svjedoka broj 17-14/3-1-150/06 od 13.12.2006. godine
O2/4	Zapisnik Državne agencija za istrage i zaštitu o saslušanju svjedoka Cicvara Hiba broj 17-04/2-04-2-745/06 od 07.12.2006.
O2/5	Zapisnik Tužilaštva BiH broj KT-RZ-45/05 o saslušanju svjedoka Cicvara Hiba od 03.10.2008. godine
O2/6	Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o saslušanju svjedoka broj 17-14/3-1-149/06 od 12.12.2006. godine
O2/7	Fotografije
O2/8	Zapisnik o saslušanju svjedoka Čolak Himze od 19.2.2010. godine
O2/9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Čolak Hmzo od 20.6.2003. godine
O2/10	Zapsinik o prikupljanju izjava od osoba - svjedoka Semke Čolak od 23.2.2007. godine
O2/11	Zapisni o prikupljanju izjava od osoba – svjedoka Almas Gabela od 18.12.2006. godine
O2/12	Zapisnik o saslušanju svjedoka Amele Jašarević od 19.3.2010. godine
O2/13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Hamid Hasović od 29.5.2009. godine
O2/14	Zapisnik o saslušanju svjedoka Pirija Ibrahim od 19.10.2006. godine
O2/15	Zapisnik o prikupljanju izjava od osoba – svjedoka od 8.12.2006. godine
O2/16	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kulelija Muharem od 18.3.2010. godine
O2/17	Zapisnik o saslušanju svjedoka Živojević Nihada od 15.4.2010. godine
O2/18	Zapisni o prikupljanju izjava od osoba – svjedoka Rasim Korora od 24.11.2006. godine uloženi i kao O4.
O2/19	Zapisnik o saslušanju svjedoka Paldum Sulje od 18.12.2006. godine
O2/20	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ferhatbegović Temima od 28.11.2006. godine

O2/21	Izvod iz Matične knjige umrlih na ime Gadžo Ibro;
O2/22	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gadžo Ibro, broj 17/04/2-04-2-701/06, od 22.11.2006.godine;
O2/23	Rješenje Kantonalnog Suda u Goraždu, broj Ki:24/98 od 14.03.2003.godine da je protiv Tadić Duška vođen krivični postupak;
O2/24	Optužnica Kantonalnog tužilaštva Goražde, broj KT 21/98 od 29.09.2003.godine;
O2/25	Izmjenjena optužnica Kantonalno Tužilaštvo Sarajevo, broj KT-30/03 – RZ od 29.03.2004.godine
O2/26	Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu, broj K-127/03 od 31.03.2004.godine
O2/27	Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, broj Kž-190/04 od 19.07.2006.godine
O2/28	Set od 6 slika na okolnosti ispitivanja svjedoka Pita Avde;
O2/29	Potvrda MUP IS, PS Čajniče, broj 11-1-9/04-222-16-72/12, od 01.10.2012.godine